

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEMOIRER OG BREVE

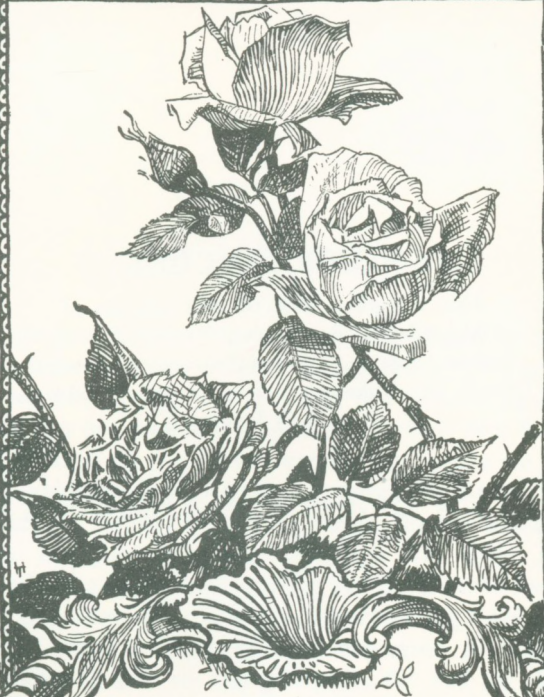
UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN og P. FR. RIST.

XVIII

DEN GAMLE MAJORINDE
FRA FÆRGEGAARDEN
OPTEGNELSER AF FRANZISCA v. ROSEN

AUGUST BANGS FORLAG
KØBENHAVN

1969

**DEN GAMLE
MAJORINDE
FRA
FÆRGEGAARDEN
OPTEGNELSER
AF
FRANZISCA v ROSEN**

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST

MEMOIRER OG BREVE

blev i Aarene 1905 til 1927 udgivet af
Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
Denne Udgave er fremstillet som fotografisk
Optryk hos Villadsen & Christensen, Hvidovre.
Printed in Denmark.

© by AUGUST BANGS FORLAG

INDLEDNING

Allerede i flere Aar har jeg havt den Tanke at nedskrive mine Oplevelser og Erindringer, jeg synes selv, jeg har havt et rigt Liv, rigt paa Glæder og Sorger, og rigt paa megen ufortjent Kærlighed. Min Barnheds Solskin vil jeg gerne fortælle om, ogsaa om mit korte, lykkelige Samliv med min dyrebare Mand, men den Tid, der kommer efter det tunge, for saa uendelig mange, uforglemmelige og sørgelige Aar 1864, som berøvede mig min Mand og mine sex Børn deres Fader, bliver mig sværest at tale om. Hvorvidt jeg i det Hele taget vil være i Stand til at samle mine Minder og udtrykke mig paa en rigtig Maade, det véd jeg ikke, jeg er jo nu en gammel Kone paa over 76 Aar. Minderne dukke efterhaanden op, mange jeg selv har oplevet, men ogsaa en Del, som jeg har hørt fortælle, og som jeg har gemt, fordi de vedrørte mine kære, gamle Forældres Fortid. Det har været mig en Glæde i min Alderdom at komme tilbage til de halvt forglemte Erindringer, og jeg har ved den Lejlighed følt en uendelig Taknemmelighed imod Gud for min lyse, lykkelige Barndom- og Ungdomstid, thi den har ganske sikkert kastet et Lys over de tunge, mørke Tider, som jeg ellers ikke forstaar, at jeg kom igennem. Maaske har mine kære Forældre havt en Forudfølelse af de

II

svære, trange Aar og de store Sorger, jeg skulde opleve, thi de forskaanede mig i deres Kærlighed for ethvert sørgeligt Indtryk, og jeg hørte aldrig om andet end om det, der var lyst og lykkeligt“.

Majorinde v. Rosens Optegnelser er, saaledes som de her meddeles, samlede og lagt tilrette, samt forsynede med en Efterskrift, af hendes Datter, Frøken *Ellen v. Rosen*, Priorinde paa Vemmetofte.

Udg.

FRANZISCA VIBORG
Daguerreotypi

Min Fader, *Niels Viborg*, hørte til en gammel dansk Præsteslægt, hvis Spor, navnlig som Præster paa Lolland, kan føres tilbage til det 17. Aarhundrede.

Min Faders Forældre boede i Nærheden af Vallø, hvor han blev født 1785. Min Bedstefader var Skolelærer¹⁾ og blev ikke Præst, som Bestemmelsen med ham var, fordi han i en meget ung Alder forelskede sig i min Bedstemoder og derfor opgav Studeringerne, da Udsigterne til at danne et eget Hjem var altfor langvarige for hans Længsel efter at føre sin Hustru hjem. Han tog tiltakke med de beskedne Forhold, som Skolelærerembederne bød paa i Slutningen af det 18. Aarhundrede; de var meget daarligt lønnede, og det var vist i det hele ingen misundelsesværdig Stilling. Da der voxede en talrig Børneflok op, blev Kaarene ikke bedre, og Ønskerne om at se Sønnerne blive Præster, som i de tidligere Generationer, maatte opgives; de blev alle Haandværkere paa nær min Fader, som havde det store Held ved sit smukke Ydre og opvakte Væsen at

¹⁾ Søren Christopher Viborg (1753–1820) var Gaardmand i Lyngø, senere Fæster af Sorø Mølle og Krohold og tilsidst Skolelærer. Han var gift med Christence Cathrine Müller.

tiltrække sig en af Vallødamernes Opmærksomhed. Hun fattede saa megen Godhed og Interesse for ham, at hun tilbød min Bedstefader at betale for Drengens Studeringer i Kjøbenhavn, hvilket Tilbud blev modtaget med Glæde¹⁾.

Min Bedstefader skal have været en meget stræng og alvorlig Mand. Fader har ofte fortalt mig om den store Nøjsomhed og Tarvelighed, der herskede i det lille Hjem, og med hvilken Respekt og Ærbødighed for Forældrene Børnene blev opdraget. Fader erindrede endnu, hvorledes han en Dag paa en Spadseretur fik en Ørefigen af sin Fader, saa han trimlede ned i en Grøft, fordi han vovede at sige: „Hør Fader!“ Desværre mindes jeg ikke flere Smaatræk fra Faders Barn-domshjem, kun at de altid spiste med Træskeer og at Fader med stor Kærlighed bevarede sin som et Minde.

I Kjøbenhavn, hvor Fader blev anbragt hos en mindre Borgerfamilie, studerede han meget flittigt og fulgte Forelæsningerne paa Universitetet med Samvittighedsfuldhed. Han forsømte aldrig en

¹⁾ Niels Viborg var født 4. November 1785 i Lyngby ved Sorø. Hans Forældre levede i smaa Kaar og han skulde først i Malerlære, men kom i nogen Tid paa et Handelskontor i Kbhvn. Allerede 1802 lykkedes det ham at blive ansat som Skriver i Admiralitets- og Kommissariatskollegiets Kommissariatskontor og i April 1810 tog han dansk-juridisk Examen med bedste Karakter; samtidig blev han Fuldmægtig i det norske Sekretariat under General-Postdirektionen og endnu s. A. Kancellist i Admiralitetet og Kancellisekretær. Han avancerede nu frem ad Embedsvejen til de højeste Stillinger. Fraset de mangfoldige særlige Hverv, som paa Grund af hans ualmindelige Forretningsdygtighed blev ham overgivne, skal her nævnes, at han 1813 blev Chef for Admiralitetets 2. Departement og Overkrigskommissær, 1815 Justitsraad, 1828 Admiralitetssekretær, 1833 Assessor i Admiralitetskollegiet og Deputeret i Kollegiet, 1841 Generalkrigskommissær og 1848 Departementsdirektør i Marineministeriet. 1859 blev han Storkors af Dannebrog. Han var Kædeordenens Stormester fra 1859—61, og døde den 4. Juni 1863.

Lejlighed til at forøge sine Kundskaber, og det blev han ved med hele sit Liv igennem; lige til sin Død interesserede han sig for Sprog og studerede dem med den Flid og Grundighed, der var ham egen.

Fader har ofte spøgt med, at en Hat var Skyld i hans gode Livsforhold, og det gik saaledes til. En Aften overværede han en Forelæsning paa Universitetet; da den var forbi og han vilde tage sin Hat, var den forsvunden. Ærgerlig gik han tilbage til Salen, da han tænkte, at en god Ven for at drille ham havde gjemt den i en eller anden Krog, og løb nu i sin Iver paa Konferensraad *Ove Malling*, der var ved at forlade Salen¹⁾. Med en ærbødig Undskyldning vilde han fjerne sig, men denne standsede ham og begyndte en Samtale med ham. Efter at have udspurgt ham om hans hjemlige Forhold, endte Konferensraaden med at opfordre ham til at besøge sig i sit Hjem. Da Fader hidindtil kun havde faa, og meget lidt for-maaende Venner, var det jo af stor Betydning for ham at komme i et saa udmærket Hus, og han havde da ogsaa den Lykke i det gæstfrie Hjem at træffe en hel Del begavede Mennesker, og blandt dem en højtstaaende Embedsmand, der syntes saa godt om Fader, at han skaffede ham en Plads i Admiralitetet. Her blev hans store Dygtighed og Flid snart anerkendt, og 25 Aar gammel blev han allerede Fuldmægtig.

¹⁾ Konferensraad *Ove Malling* (1746—1829) blev 1805 Medlem af Direktionen for Universitetet.

Han var jo nu en vellønnet Embedsmand med en god Fremtid for sig, og han betænkte sig derfor ikke længe, før han tilbød Jomfru *Hansigne Fogh* sin Haand og Hjærte og førte hende meget snart til sit allerede ret velhavende Hjem som sin Hustru¹⁾. Det var en gammel Kærlighed; han havde elsket Moder fra hun var Barn, og havde nok vundet hendes Hjerte, da han under Bombardementet reddede hendes Klaver udaf den brændende Bygning.

Min Moders Forældre døde da hun var en lille Pige; hvad hendes Fader var, véd jeg saamænd ikke rigtigt, men han hørte ligesom Fader til en gammel Præsteslægt og var i Familie med *Hans Egede*. Min Moder blev sammen med sine tre Søstre opdraget af en ugift Dame, som boede i Kjøbenhavn.

Jeg har aldrig hørt meget om min Moders Barn-dom og Ungdom, og af hendes tre Søstre mindes jeg kun at have set den yngste, Tante *Laura*, som blev gift med en norsk Officer. Hun boede, medens hendes Mand, Oberst *Meidell*, levede, i Norge, men flyttede efter hans Død til Kjøbenhavn med sine ugifte Døtre²⁾.

Moders ældste Søster, *Elisabeth Dorothea Fogh*, forblev ugift; hun var nok en mærkelig og sær gammel Jomfru, der skal have havt en stor Pas-

¹⁾ Niels Viborg blev gift 1814 med Hansigne Henriette Fogh (1791—1867), næstældste Datter af Assistenshus-Forvalter Lars Fogh (død 1802) og Dorothea Cathrine Schrøder (død 1804).

²⁾ Laurentine Christine Catharine Fogh (1793—1864) blev gift med Oberstlieutenant i den norske Hær, senere Toldinspektør i Christianssand. Christopher Pritzler Meidell, der døde 1851.

sion for at samle paa Romaner og Tidsskrifter, som fandtes i Læssevis efter hendes Død.

Den tredie Søster blev gift med en Pastor *Holm*, der var Præst ved Holmens Kirke, hende ved jeg slet intet om; hun døde før min Fødsel ¹⁾.

Tante *Laura* og Moder fulgtes ad i Alder og holdt altid meget af hinanden, de blev omtrent gift samtidigt. Det var et mærkeligt Tilfælde, at da de engang talte om deres Fremtidsudsigter, erklærede Tante *Laura*, at hun hellere vilde have tolv Børn end ingen, og Vorherre tog hende paa Ordet, hun fik virkelig tolv Børn. — Moder sagde derimod: hellere ingen Børn end tolv, og det var ogsaa nær gaaet i Opfyldelse, idet jeg kom til Verden tyve Aar efter mine Forældres Bryllup og blev deres eneste Barn, da en lille Dreng, som blev født 2 Aar efter, døde kort efter Fødselen.

Stakkels Tante *Laura*, hun havde ikke noget let Liv; det var sandt, hvad Pastor *Frimodt* sagde i sin Tale ved hendes Begravelse paa Assistens-Kirkegaard, at hendes Liv havde været en besværlig Vandring opad et stejlt Bjerg. Jeg troer, hun var lykkelig i sit Ægteskab; Oberst *Meidell* var en udmærket Mand, men de havde meget smaa Kaar, og han maatte altid slide meget haardt i det for at faa de smaa Midler til at slaa til med den store Børneflokk.

Jeg har ikke kendt alle mine norske Fætttere og

¹⁾ Charlotte Amalie Fogh (død 1841) var gift med Kateket ved Holmens Kirke Ludvig Frederik Holm, død 1825, 43 Aar gammel.

Kusiner, kun en enkelt af dem, som fulgte med Moderen, naar hun imellem kom til Danmark for at besøge sin Søster. De blev alle dygtige og elskværdige Mennesker; et Par af dem døde som unge, og iblandt dem en Søn, der hed *Hjalmar*, som var min Helt fra jeg var Barn, fordi han ofrede sit Liv for et andet Menneske. Han var Sømand og skal have været smuk og indtagende; paa en af hans Farter gik der Ild i Skibet, og det varede ikke længe, før det var ompændt af Flammerne. Redningsbaaden var kommen i Søen, og *Hjalmar* var iblandt de lykkelige, som var redede — da saa han i sidste Øjeblik, da Baaden skulde sætte fra, en Kammerat staa tilbage paa det dødsdømte Skib. Denne havde Hustru og Børn hjemme i Norge, selv var han ugift; uden at betænke sig sprang han tilbage paa det brændende Skib, gav Vennen et Haandtryk og skubbede ham i Baaden. Det var en sjælden ædel Handling, som mildnede Forældrenes store Sorg og gjorde dem stolte af deres Søn. Historien blev ikke saa bekendt, som den burde; dengang havde man ikke Telegrammer og Telefoner som nu, — men har han ikke faaet noget Mindesmærke paa Jorden, har han sikkert faaet sin Løn i Himmelen.

En anden Søn *Ditmar* blev Redaktør af det første Frihedsblad i Norge¹⁾. —

Naar jeg nu vender tilbage til mit eget Liv, vil jeg begynde med min Fødsel, som jo i og for sig

¹⁾ Ditmar Meidell (f. 1826) var Grundlægger og Redaktør af Ugebladet „Krydsere“ og dets Fortsættelse „Aftenbladet“ fra 1849 til 1881. Senere Bibliothekar i Christiania.

var en uventet Begivenhed, da jeg, som jeg allerede har omtalt, blev født efter tyve Aars barnløst Ægteskab.

Den 22. August 1833 var der stor Uro og Spænding i en anden Sals Lejlighed i Kronprinsessegade. Her boede Ægteparret *Viborg*, mine Forældre. Spændingen og Uroen gjaldt min for min stakkels Moder besværlige Indtrædelse i Verden. Tre Døgn havde jeg holdt de stakkels Mennesker i den frygteligste Tilstand; intet Under, at min Fader blev saa forstyrret af Glæde, da Jordmoderen endelig kom med det længselsfuldt ventede Barn, at han snappede sin lille Datter udaf den forskrækkede Madammes Arme og løb rundt om Spisebordet med det spæde Barn, forfulgt af den forfærdede Kone.

Jeg fik i Daaben Navnet *Franzisca*; det var efter en af Faders Velyndere, General *Bülow*, som hed *Franz*¹⁾. Fader meddelte Generalen den glædelige Begivenhed, og da han fortalte den til Kong *Frederik den Sjette*, skal denne have sagt: „Saa skal *Viborg* være Etatsraad, for at Barnet kan indskrives i Vemmetofte Kloster“ — og det blev jeg²⁾. Megen Glæde fik mine Forældre forresten ikke af de Penge, da jeg blev gift før jeg kom til at nyde godt af Hævningen.

Det var Generalinde *Bülow*, som foreslog mine Forældre, at jeg skulde opkaldes efter hendes

1) Generalmajor Frants Christopher Bülow (1769—1844), Chef for Generaladjutantstaben, gift med Sophie Eleonore Baronesse Selby (1785—1842).

2) *Viborg* blev ikke Etatsraad, men fik 28. August 1833 Rang efter Rangforordningens 3. Klasse Nr. 3.

Mand; hun holdt saa meget af min Fader — ellers var jeg kommet til at hedde *Sara*, et Navn, Moder havde valgt til mig, hvorfor véd jeg ikke. Jeg husker, at jeg ofte i min Barndom spekulerede over, hvorledes jeg vilde have følt mig, hvis jeg havde faaet det mærkelige Navn.

De første Aar af mit Liv forløb vist meget rolige; jeg har sikkert forskaffet de ældre, med smaa Børn uvante, Forældre mange Ængstelser, men det erindrings jeg ikke selv — jeg overlevede jo i hvert Tilfælde disse Ængstelser og voxede mig sund og stærk, selv om en letsindig Amme engang havde givet mig et Stykke Æble, som blev siddende i min Hals, saa min Moder fandt mig halvkvalt, da hun en Aften kom hjem fra Theatret; og selv om jeg gjorde mit bedste for at tage Livet af mig selv og min Moder ved at gaa bagover med min høje Stol, idet jeg i et ubevogtet Øjeblik satte Foden imod Bordkanten, uagtet min Moder og en Kusine sad paa hver sin Side af det kære Barn, for at hun ikke skulde falde ud til Siderne. Jeg skal tidligt have udviklet en stor Selvstændighed og have forbavset mine Omgivelser ved en ubetvingelig Livlighed. Rask og med et udmærket Helbred havde jeg jo ogsaa kun Grund til at være lystig og glad, og det var jeg nok ogsaa fra Morgen til Aften. — Det maa have været helt underligt at se et saadant glad lille krøllet Pigebarn løbe som en Hvirvelvind i de højtidelige Stuer og gøre de gamle Mennesker til sine ubetingede Slaver — thi grænseløst forkælet blev

jeg, det er vist. Maaske det havde ødelagt mig mere, hvis jeg ikke havde haft den glade Natur, der tog det som en Selvfølge, at alt og alle rettede sig efter mig. Moder har da ofte fortalt mig, at jeg paa ingen Maade var noget vanskeligt Barn.

Før jeg gaar videre i Fortællingen om min Barn-dom, vil jeg gerne gengive de Historier og Smaa-træk fra mine Forældres Hjem, som jeg hørte fortælle af min Moder og Fader.

Mine Forældre havde indtil min Fødsel ført et meget gæstfrit og selskabeligt Hus; det smukke, efter den Tids Fordringer, velhavende Hjem, var Samlingssted for ikke faa af Datidens begavede og talentfulde Mennesker. Det var navnlig i de første Aar af deres Ægteskab, at daglige Omgangsvener, som f. Ex. Professor *Baggesen* og Professor *Weyse*, bidrog til den fine aandefulde Tone, forenet med Gemytlighed og Humor, som prægede dette Hjem.

I disse Aar samledes gerne Vennerne Juleaften hos mine Forældre, og det skal have været nogle ualmindelig fornøjelige Aftener, fulde af Skæmt og glade Overraskelser.

Fader lo altid hjærteligt, naar han fortalte om deres mange Løjer og Paafund; navnlig var *Baggesen* meget opfindsom. Saaledes ringede det en Juleaften Gang efter Gang paa Entrédøren; Pigen, som lukkede op, modtog hver Gang fra en ung Person en tung Sæk — det var *Baggesen*, som paa denne Maade tilbagebetalte Fader i Kobber-

skillinger hundrede Rigsdaler, han havde laant. Heldigvis havde han gjort Aftale med Banken om at bytte dem efter Helligdagene.

En Juleaften havde Fader udklædt sig som Thor og kom kørende ind i Stuen i en lille Vogn, forspændt med to Gedebukke. I Vognen laa Gaverne, som Guden under Spøg og Latter uddelte til de glade Julegæster. En Stadsmusikant, som var lejet til at spille en Marsche, gik fornærmet bort, fordi han ikke holdt af at spille for Dyr.

Moder fortalte mig om en stor Dukke i Meneskestørrelse, der en anden Juleaften sad i Sofaen i Dagligstuen, klædt som Herre; den var meget fin og pyntet med en stor Buket i Brystet. I Buketten sad en Amor, hvis Kogger skjulte et Guldfingerbøl, bestemt som Gave fra *Baggesen* til den smukke Frøken *Frederikke Balle*¹⁾. Stakkels Frøken *Balle*; hun blev kort efter sindssyg af Kærlighed til en Mand, som Moder paastod var den grimteste, hun havde set, og som ikke vilde have den smukke Pige.

Da det dengang regnedes for en Skam at være sindssyg, og de stakkels Syge vist heller ikke havde det videre godt paa Hospitalerne, tog mine Forældre den ulykkelige unge Pige i Huset. Moder passede hende selv med stor Opofrelse, men af

¹⁾ Frederikke Severine Balle, født 1797, var Biskop Balles yngste Datter. Hun er en af de unge Kvinder, Baggesen tilegnede sine erotiske Elegier, og kaldte „Nanna“. I et Brev fra 1817, da hun efter Faderens Død opholdt sig hos Viborgs, skriver den unge August Baggesen om hende, at hun hverken har udmærket Skønhed eller Vid, „men besidder, hende selv ubevidst, uendelig meget tiltrækkende“, og kalder hende „de danske Døtres Fryd“. (Arentzen, Baggesen og Oehlenschläger. VI.). Hun døde ugift 24. Marts 1860.

den Spænding, hun gik i, for at Verden ikke skulde opdage, af hvilken sørgelig Sygdom hendes stakkels Veninde led, blev hun selv graahaaret. Senere, da Frk. *Balle* viste sig at være uhelbredelig, kom hun til en Præstefamilie uden Børn, hvor Stakkelen blev til sin Død.

De Herrer, der kom hjemme, nærede en ærbødig Beundring for min Moder; jeg troer ikke, hun hverken var særlig smuk eller særlig begavet, men hendes sarte Skikkelse og stilfærdige værdige Maade at være Værtinde paa, hendes hjertelige Gæstfrihed og Evne til at gøre Hjemmet hyggeligt har vistnok virket meget tiltalende paa disse Mænd, der selv var ugifte. Man forstaaer ogsaa, at disse gamle Husvenner fandt, at det var en kedelig Overgang, da Huset fik en Barnestue og den lille Pige nu blev Nummer et i det Hjem, de næsten havde vænnet sig til at betragte som deres eget. Aaret 1842 døde Professor *Weyse*, og med ham gik den sidste bort af Forældrenes begavede og fornøjelige Vennekres fra tidligere Tider.

Som bekendt var *Weyse* en stor Original; han var for det meste elskværdig, men han kunde ogsaa være grumme sær og utaalelig. Jeg husker ham godt fra mine første Barneaar, han kom til alle mulige forskellige Tider paa Dagen¹⁾, og trængte han til at faa noget at spise, sørgede Moder for ham. Jeg ser ham endnu siddende ved

¹⁾ De boede i samme Gade, Viborgs i Kronprinsessegade Nr. 391 og *Weyse* i Nr. 399.

Siden af Buffeten i vor Spisestue med en Tallerken Smørrebrød foran sig, medens han med Øjne, som var alt andet end venlige, fulgte mig i min Leg. Stakkels *Weyse*, jeg var ham som sagt ingen velkommen Tilvæxt i det Hjem, han igennem saa mange Aar var gaaet ud og ind i; dér hvor han havde spist sit Smørrebrød uforstyrret i den fredelige Spisestue, maaske med en eller anden af sine smukke Kompositioner i Hovedet, fløj nu den støjende lille Pige rundt paa Gulvet og plagede ham maaske med Spørgsmaal.

Jeg husker, hvorledes *Weyse* en Aften hjemme gjorde et uudsletteligt Indtryk paa mig. Han kunde ikke fordrage, at man anmodede ham om at spille; maaske havde en eller anden tidligere gjort det, det véd jeg ikke; jeg erindrer ham kun siddende med Ryggen til Klaveret med et tvært, misfornøjet Ansigt, Hænderne holdt han bagved sig. Ganske sagte hørte man en af hans yndige Melodier fra Klaveret, og til min ubeskrivelige Forundring spillede han den i denne ubekvemme Stilling.

Engang, da vi havde Selskab hjemme, havde Moder, som vidste, at han havde nogle smukke Diamantsmykker, for Spøg sagt til ham, at han gjerne kunde pynte sig med dem ved denne Lejlighed. *Weyse* kom virkelig med en stor Diamantnaal i Brystet og en pragtfuld Ring paa Pegefingeren; men han var ikke til megen Glæde for nogen, thi han tænkte ikke paa andet, og gik hele Tiden med den ene Haand under Brystnaalen af Angst for, at den skulde falde ud, medens han

med den anden Haand beskyttede Ringen fra at glide af.

Weyse paastod, at de fleste Mennesker var aldeles ligegyldige for Texten i Sangene, og det ærgrede ham altid; for at bevise sin Paastands Rigtighed sang han højt og tydeligt i et Selskab hjemme:

„Ingen af de tre Karether (Karither)
er i Ynde hende lig.
Alle Jordens Alfabether (Aphroditer)
falme, naar hun viser sig“.

Moder maatte altid høre paa *Weyses* Klager og Bekymringer, og de var mange. Saaledes kom han en Dag meget oprørt over at være blevet forstyrret i sin Nattero. En Familie, der boede i Hus med ham, havde haft Selskab, og da de sent paa Aftenen naaede til Øjeblikket, hvor Kagen skulde spises, havde Katten uheldigvis slikket Flødeskummet af. De ringede i deres Vaande paa hos *Weyse* og vækkede ham af hans gode Søvn for at spørge ham, om han ikke havde lidt Fløde til at udbedre Skaden med. *Weyse* var rasende over Forstyrrelsen, og endnu mere over, at han, selv om han havde haft Fløde, hvilket han nu ikke havde, skulde have brugt den til at traktere deres Gæster med. Blandt mine Forældres Papirer fandt jeg et Brev fra *Weyse* til min Moder, som havde ledsaget en Gave bestaaende af et Ris, det lyder saaledes:

Naadige Frue!

„Herved giver jeg mig den Ære at sende Dem et Instrument til Deres Hr. Gemals videre moralske Dannelse. Det er en Lykke, at han ikke har værre Fejl, men den Vrantenhed, De klager over, den Harken, Spytten og Banden maa De i Tide vænne ham af med. Dertil vil hosfølgende Mester Erik, som De stedse bør have siddende bag Spejlet, være aldeles fornøden, og dersom De maatte i Tiden finde det probat, haaber Undertegnede dermed at have tilvendt sig Deres Bevaagenhed.

Ærbødigst

Oldfux.

Professor i Moralen.

Professor *Baggesen*, der døde 1826, 7 Aar før min Fødsel, oplevede ikke den Skuffelse, som jeg beredte *Weyse*; han var ogsaa en trofast Husven, og holdt meget af begge mine Forældre. Jeg gengiver et Par Digte, *Baggesen* skrev til dem, som findes i Maanedsskriftet „Danfana“, som *Baggesen* udgav. Dus-Drikkevisen staar noget anderledes i det af *Baggesen* selv skrevne Exemplar, som jeg har i mit Eje end i hans trykte Værker.

DUUS-DRIKKEVISE ¹⁾.

(Efter *Weyses* Melodi).

Min Ven, Justitsraad *Wiborg* helliget.

Vil du styre til dit Meed,

Hold dig selv i Tømmen;

Vil du roe med Værdighed,

Stedse ro mod Strømmen!

¹⁾ Dus-Drikkevisen er trykt andre Steder meget forskellig fra det foreliggende Original-Exemplar.

Vil du sikre dig en Havn,
 Og i Livet Himlen,
 Vend fra Kysten bort din Stavn,
 Hvor dig vinker Vrimlen!

Vil du fast og opret staae,
 Staae paa egne Fødder;
 Vil du voxte høit, du maa
 Fæste dybe Rødder!
 Derfor adspred ei Dit Liv
 Vidt omkring heneden;
 Med en huld og huuslig Viv
 Hegn dig ind et Eden.

Vil Du være, som du bør,
 Som det Himlen huer,
 Gjør tilgavns det Got, du gjør!
 Sky, hvad intet duer!
 Reis om Tidsfordriv ei hen
 Hist og her paa Jorden;
 I din Viv og i din Ven
 Find dit Syd og Norden.

Venskab er og Kiærlighed
 Himlens bedste Poder,
 Og en reen Samvittighed
 Begges ømme Moder;
 Broder! det er, skjønt og sandt,
 Kiernen i det Hele!
 Bort med Skallens ydre Tant;
 Kiernen vil vi dele.

Vil dit Hiertes Sympathie
 Nære Himlens Luer,
 Sky det store Dutterie,
 Fly for mange Du'er.

Tænker du min Ven, som jeg,
 Er vi Duus heneden,
 Og, naar endt er Livets Leg,
 Duus i Evigheden.

d. 4. Juni 1817.

Baggesen.

Til min Ven og Veninde *Wiborg* paa deres Bryllupsdag,
 d. 22. Marts 1817.

Fryd dig, hulde Par, som Livet
 Smiler i dets hele Lyst,
 Som dets Himmel her blev givet
 Favn i Favn og Bryst ved Bryst!
 Doppelt nyd idag din Lykke!
 Venskab er din Himmelgiæst;
 Og med Krandsen det vil smykke,
 Som sin egen, Elskovs Fest!

Seer du, hvor Naturen smiler
 I en kunstig Foraarsprang;
 Og hvor Kunsten til dig iler
 Med Naturens Hjertesang?
 Ser du, hvor nu svinder Taagen
 Rundt i Nord og Øst og Vest?
 Solen kysser Jorden vaagen
 Paa din glade Bryllupsfest.

Ser du Blomsterne, som længe,
 Hist et Blad, og her en Knop,
 Sov i Vaarens dovne Senge,
 Hvor de muntre nu sprang op?
 Saae du nogen her paa Jorden
 Sydens Flora mere lig,
 Skjændt opelsket her i Norden? —
 Det er Glæden over dig!

FRANZISCA VIBORGS FORÆLDRE
Miniature af L. Fraenckel

Seer du Liljen paa sin Stengel,
 Hidtil dækt med Nattens Slør,
 Stille Vemods egen Engel,
 Mindre mørk og taus end før?
 Hører du dens muntre Latter,
 Skuer du dens Smil i Smil,
 Som om en Demeters Datter
 Legte med en Amors Pil?

Seer du ham, du før saae græde
 Dybt i Nattens stille Skiød,
 Overgiven selv af Glæde
 Trodse sin bestemte Død?
 Seer du ham i Dag foryngte
 Nannas Elskov i sit Bryst?
 Hører du ham salig synge,
 Som om deelte hun hans Lyst?

Skue det! hør det! føl det! hulde
 Kiærlighedens sieldne Par!
 Nyd den hele Fryd tilfulde,
 Den, som kommer, og som var!
 Stille, klar og skøn den rinde
 Giennem hele Livet hen!
 Og en Ven og en Veninde
 Til dets Ende deele den!

Min Fader var, som jeg før har omtalt, Kontorchef i Admiralitetet, han var almindelig kendt som en meget dygtig og arbejdsom Mand, med strenge Begreber om Ære og Redelighed. Han havde med Anskaffelser til Flaaden at gøre, og hvis han havde ønsket det, havde der ofte været Lejlighed for ham til at berige sig, da Folk, som gerne vilde have deres Ting solgte til Flaaden,

ikke sjældent prøvede paa at sende Fader Gaver; men de kom til den fejle Mand, thi han blev bestandig meget forbittret og sendte dem strax deres Foræringer tilbage. Jeg mindes en Dag som Barn, at Moder og jeg blev aldeles forfærdede ved i det ellers saa stille Hus at høre et underligt Rabalder, og det viste sig, at Grunden dertil var en ulykkelig Jæger, som af sin Herre, en eller anden Godsejer, var sendt til Fader med et Stykke Vildt som Gave, der blev befordret ned ad Trappen paa en mindre høflig Maade. Fader vidste nemlig, at denne Venlighed var begrundet i Ønsket om at interessere ham for at købe Træ i Godsejerens Skove¹⁾. En anden Gang havde et bekendt russisk Firma, der stod i Handelsforbindelse med Marinen, sendt Fader en dejlig stor Sølvbakke; den blev ogsaa omgaaende sendt tilbage. Men da det samme Firma efter flere Aars Forløb sendte mig den som Brudegave, fandt Fader ikke, der var Grund til at afvise denne fine Opmærksomhed, og jeg fik til min Glæde Lov til at beholde den; den findes endnu i mit Hjem og er mig et af de mange kære Minder om min elskede Fader.

Da jeg var et Par Aar gammel, købte Fader den store smukke Gaard²⁾ paa Hjørnet af Amaliegade og Blankogade, som Fredericiagade den Gang kaldtes, og her tilbragte jeg mine lykkelige Barn-

1) Det vakte megen Opsigt, da Viborg 1829 anlagde Sag mod Konferensraad Andr. Bjørn Rothe, fordi denne i sin Betænkning, i Anledning af Viborgs Forslag om en bedre Ordning af Tømmerleverancerne til Holmen, havde brugt Udtryk, der krænkede hans Ære. Viborg fik fuld Oprensning.

2) Gaarden ejes nu af Etatsraad Glückstadt og er i en af dens tidligere Perioder omtalt i Memoirer og Breve XI, Domprovsten i Roskilde, Side 10, fig.

domsaar med alle deres rige Minder. Faa Mennesker kan se tilbage paa en saa fuldkommen sorgløs og trygt skærmet Barndom. De kære, gamle Forældre, hvis eneste Øjsten jeg var, kunde ikke taale at se den mindste Sky formørke deres lille Datters glade Barneansigt, og derfor var de maaske ikke altid lige fornuftige ved at opfylde mine mindste Ønsker. Min egen Børneflok, der selvfølgelig er opdraget paa en hel anden Maade, har altid med stille Undren hørt paa mig, naar jeg fortalte dem om mine Forældres store Svaghed for mig; navnlig har en lille Historie, som jeg her vil gengive, moret dem i høj Grad. Jeg havde ved en eller anden Lejlighed, maaske paa et Billede, set en spansk Danserinde bruge Kastagnetter, det syntes jeg saa morsomt ud, og jeg fik Lyst til at eje et Par, hvilket jeg uden Betænkning meddelte mine Forældre. Uagtet det var Aften, blev Tjeneren sendt i Byen for at skaffe den lille *Franziska* et Par, da hun bestemt havde erklæret, at hun ikke gik i Seng, før hun havde faaet dem. Efter at have forhørt mange Steder kom *Peter* endelig tilbage med et Par nydelige Kastagnetter, som mine Børn have opbevaret, som et forbausende Bevis paa, hvad en lille forkælet, fordringsfuld Pige kan opnaa, naar hun er eneste Barn.

Jeg kom tidligt i Theatret, thi Moder, som sjældent gik i Selskaber, holdt meget af at gaa paa Komædie, men da hun ikke kunde lide at lade mig blive hjemme, tog hun mig gerne med. Jeg

husker en Aften, jeg var med min Moder og min norske Tante med hendes lille Dreng i Vesterbros Theater, hvor der blev givet en Pantomime. Jeg blev saa henrykt over Pjerrot, at jeg i min Begejstring snappede min lille Fætters Kasket og kastede den, til Drengens og min Moders Rædsel, op paa Scenen, lige i Hovedet paa den intetanende Pjerrot, der hurtigt tog sig i Situationen og kastede den tilbage til os igen, hvilket gav mig den største Lyst til at fortsætte Legen, hvad imidlertid Moder forhindrede. Pjerrot havde gjort et dybt Indtryk paa mit barnlige Hjerte; da Moder Dagen efter fik Besøg af gamle General *Trepka*, der var meget skaldet¹⁾, svarede jeg ham, da han venligt spurgte mig, om jeg vidste, hvad han hed: „Jo Du hedder Pjerrot, og jeg saa Dig iaftes paa Komodien“.

Den kære gamle Gaard, hvor staaer den tydeligt for mig! Selve Bygningen er vist temmelig uforandret, men da Forældrene købte den, var der en yndig stor Have, som gik temmelig langt ned i Gaden, og som Fader senere solgte fra. Denne Have var min bedste Tumbleplads; her tilbragte jeg mange Timer i vild Leg med mine Kammerater, eller naar jeg var alene, beskæftiget med mit lille Stykke Jord, som jeg elskede at grave og plante i. En Dag, da jeg legede med mine Blomster, hørte jeg fra Plankeværket, der adskilte vor Have fra Naboens, en Drengestemme sige: „Nu skal vi døbe hende“. Til min store

¹⁾ Generallieutenant Christian Frederik Trepka (1779—1864).

Forskrækkelse fik jeg i det Samme en Strøm af Vand nedover mig; brølende og pjaskvaad løb jeg op til mine forfærdede Forældre, og Fader sendte strax Bud til Køkkenmester *Funck*, hvis Dreng havde været Mestre for Udaaden, og bad om at faa disse afstraffede.

Hvor kan jeg drømme mig tilbage til mit Barn-domshjem og se hver enkelt Stue for mig! Maaske vilde meget af det, jeg dengang beundrede, se ganske anderledes ud, hvis jeg formaaede at bringe det tilbage til Virkeligheden, men dengang syntes jeg f. Ex., at det vi kaldte Salen var Indbegrebet af alt dejligt og elegant. Salen havde vinrødt Atlaskes Betræk paa Møblerne og Gardinerne var af samme Stof; disse blev efter hver Hovedrengøring meget omhyggeligt og smagfuldt hængt op af en Madam *Kühl*, der i de Tider blev brugt som Dekorator i finere Huse. I Salens to Hjørner fandtes to smukke Alabaster Vaser paa Mahognisøjler, og paa hver Side af Sofaen opad den lange Væg stod et Skab af Palisandertræ, hvorpaa der stod Marmorbuster af Griffenfeldt og Bernstorff. I det ene af Skabene havde jeg mit Legetøj, og jeg mindes, hvorledes jeg en Dag sad foran Skabet halvt gemt af Døren, og næsten tog Livet af en lille Kammerat jeg havde, der hed *Rung*, ved pludselig at stikke Hovedet frem dækket af en rædsom Maske. Drengen gik bagover af Rædsel og skreg saa frygteligt, at jeg aldrig kan glemme det. Spise-stuen, en smuk, lys Stue med nogle store Mahognimøbler, brugte vi efter den Tids Skik meget til

Opholdsstue; dér stod Klaveret, og her sad Moder og jeg om Aftenen og arbejdede, — Moder med sit Haandarbejde, og jeg med mine Lektier.

Min Fader, der var den elskværdigste Mand, var noget af en Særling, og han havde den ejendommelige Vane, at han hver Dag, naar vi havde spist til Middag, iførte sig sin Slobrok og krøb ind under Spisebordet, hvor han saa med Hovedet paa en Skammel, dækket af et Lommetørklæde, tog sig en Middagslur. Det saa meget pudsigt ud, naar der kom en Ordonnans med en Melding, at Fader tog imod ham, medens han laa paa dette ejendommelige Sted, og den alvorlige Ordonnans med Haanden til Huen afleverede Meldingen, idet han bukkede sig saa godt han kunde, ind under Bordet.

Ved Siden af Spisestuen havde jeg mit lille Værelse med en Sovesofa og to nydelige Hjørneeta-gerer, hvorpaa jeg havde anbragt alle mine Smaa-ting.

Vi havde, hvad der var en Sjeldenhed dengang, et Badeværelse; der var to Badekar, et stort og et lille til mig; varmt og koldt Vand til Badene blev ledet ind gennem Rør fra Vadskehuset. Stuen var meget hyggelig med en lille Sofa med grønt Morin Betræk og en ganske lille Jernkakkelovn. Vi beboede ikke hele Huset, kun første Sal; paa anden Sal boede nogle af mine meget gode Venner, Major *Wrisbergs*.¹⁾ Det var ualmindelig elskvær-

¹⁾ Major, fhv. Guvernør paa Guinea, Phillip Vilhelm Wrisberg (1785—1855), afskediget 1814, var gift med Birgitte Johanne Grove (1796—1864).

dige Mennesker, der trods deres smaa Forhold viste en saa hjærtelig Gæstfrihed, som man sjældent træffer. De havde taget en Kusine i Huset, som var haardt angrebet af Brystsyege, og hende passede og plejede de med den største Omhu og Kærlighed, indtil hun døde. Saaledes saa jeg mangan Kærlighedsgerning blive udført i dette Hjem, fuldstændig bramfrit og fordringsløst. Der var flere Børn, som jeg stadig var sammen med; de to Sønner blev Søofficerer, men da den yngste ikke var flittig nok til, at han kunde gøre samme Karriere, sendte Faderen ham til Østerrig, hvor han fik en Ansættelse i Dampskibsselskabet Lloyd. Jeg gensaa ham ikke, før han som ældre Mand kom til Danmark og besøgte mig i mit daværende Hjem i Amaliegade. Baade han og jeg var meget forandrede, den bedste Del af vort Liv laa bagved os — nu sad vi som to aldrende Mennesker og talte om de glade Barndomsdage i vore lykkelige Hjem, og opfriskede mange halvt forglemte Minder. Fra Kjøbenhavn rejste han til Thisted for at besøge sin Søster, der var gift deroppe, og ikke længe efter blev han syg og døde¹⁾.

Fru *v. Buchwald* født *Colbjørnsen* havde Fader lejet Stueetagen til; hun var helt lam af Gigt, og derfor altid sengeliggende. Paa Grund af Gigten havde hun bestandig en Kat hos sig i Sengen; det var i gamle Dage et meget yndet Middel for

¹⁾ Gerhard Frederik Vilhelm Wrisberg (1816—96), Admiral 1879, Afsked 1886. — Carl Frederik Grove Wrisberg (1820—1908), Afsked som Kommandør 1875. — Johan Peter Vilhelm Wrisberg døde som fhv. Skibsfører i Thisted 1865, 33 Aar gammel.

denne Lidelse, men hende, Stakkel, havde det nu ikke hjulpet. Fru *v. Buchwald* havde i sin Tid været Hofdame hos Christian VIII's Gemalinde *Charlotte Frederikke* af Mecklenburg; engang om Aaret fik hun Besøg af Dronningen, hvilket altid blev meldt i Forvejen og bragte en vis Højtidelighed over Huset¹⁾.

Da vi boede saa nær ved Amalienborg, havde vi ofte Lejlighed til at se de Kongelige, og jeg har mange Gange moret mig dejligt sammen med mine smaa Veninder med at betragte dem, naar de kørte ud i deres smukke Vogne, for det meste forspændte med fire Heste og med Forrider. Imellem blev der hentet kongelige Gæster paa Toldboden, hvilket gav Liv i den ellers saa stille Gade, som jeg nød i høj Grad. Jeg husker ogsaa, at jeg fra et af Vinduerne, der vendte ud til Blankogade, kunde se *Christian d. 8de* naar han steg til Hest i Gaarden paa Palaisen; han stod altid op paa en høj Sten og derfra op paa Hesten, et dejligt Dyr, der stod og sparkede med Forbenene i Stenbroen.

I de Tider var der meget mere Kanekørsel end nu; næsten hver Vinter laa Sneen højt i Gaderne, og saa foer den ene fine Kane med ringende Bjælder og store, hvide eller brogede Kanetæpper over Hestene, forbi efter den anden. Kongen og Dronningen (*Christian d. 8de* og *Caroline Amalie*) kørte ogsaa meget i Kane, og det var et skønt Syn at se de to smukke og statelige Mennesker

¹⁾ Anna Jacobine Caroline Johanne Buchwald f. Colbjørnsen, død 1848, Enke efter Kammerjunker, Premierlieutenant i Livgarden Ditlev Buchwald (1788—1817).

indhyllede i Pelsværk suse forbi i deres elegante Kane, kørt af den røde Kusk og med Jæger bagpaa.

Jeg husker ogsaa godt, da *Frederik den Sjette* var død 1839, og hans Ligtog kørte igennem Blankogade. Det var en bitterlig kold Nat og Borgerne stod med brændende Fakler paa hver sin Side af Gaden. Skøndt jeg kun var en lille Pige paa 6 Aar, gjorde det mægtige Ligtog, der under dyb Tavshed i Skridt kørte forbi vore Vinduer, et uforglemmeligt Indtryk paa mig. Da alle Embedsmænd af de første Rangklasser skulde følge Toget ridende lige til Roskilde, havde min Fader hos en af sine Venner laant den roligste Ganger han kunde faa, da han saa godt som aldrig havde siddet paa en Hest. For ikke at fryse havde han anskaffet sig en hel Skinddragt foruden en ulden til at have under Uniformen, hvilket just ikke gav ham nogen smuk Figur. Da Fader red bort, havde han sagt til en af Borgerne, at hvem der vilde gerne skiftevis maatte gaa op paa første Sal og hente sig en Hjertestyrkning, for at hjælpe paa den stærke Kulde. Det lod de sig ikke sige to Gange, og min Moder og Kusine fik travlt med at skære Smørrebrød og skænke Snapse til de taknemmelige frysende Mennesker.

Blandt mine Barndomsvenner var der en ung Student, en Søn af Kabinetssekretær Etatsraad *Feddersen*, som kom meget hjemme. Han var et ualmindeligt livligt og elskværdigt Menneske, som var utrættelig med at more mig og mine Veninder.

Han bragte gerne en hel Del Dukker med, som han selv forfærdigede, og dem lod han spille Komædie for os paa en Maade, saa vi næsten glemte at de ikke var levende og sad ganske betagne eller halvdøde af Latter. Han kunde ogsaa efterligne en Dame, naar hun sidder til Hest. Der var en meget berømt Beriderske, der hed *Kremssow*, som han saa udmærket forstod at gøre efter, at selv min gamle Fader var lige saa begejstret som vi Andre, naar han koketerende red forbi i højtideligt Skoleridt eller med vilde Spring.

Hos Student *Feddersens* Onkel, en ældre Embedsmand, der havde en meget elskværdig og gemytlig jydsk Kone, tilbragte jeg hver Jul en rigtig fornøjelig Aften. Hun bagte nogle dejlige Kager og Pebernødder, og naar jeg skulde hjem om Aftenen, fik jeg altid en hel Del hjem med mig, ikke i en Papirpose, nej Fruen hentede en af sin Mands nystrøgne Nathuer, og den stoppede hun fuld af de gode Sager.

Min Fader havde taget to Søstersønner i Huset de var Tvillinger. Den ene *Niels Møller* blev først Rektor i Slesvig og senere i Thisted, den anden *Hans Møller* var Adjunkt i Horsens¹⁾, det var to flinke, rare unge Mennesker, som vi holdt meget af. Ved det første skandinaviske Studentermøde havde Fader meddelt Komiteen, der sørgede for

¹⁾ Professor Niels Viborg Müller (1823—1903), Søn af Pastor Diderik Müller i Gram og Maria Dorothea Viborg, blev 1886 Undervisningsinspektør for Realskolerne i Danmark. Han var gift med Caroline Frederikke Wrisberg, Datter af den nævnte Major Wrisberg. — Tvillingbroderen Hans Nicolaj Herløv Müller (1823—1903) blev 1851 Overlærer i Horsens.

at faa de svenske og norske Gæster anbragte hos Familier i Byen, at han gerne vilde tage imod to unge Mennesker.

Da Dagen kom, bad Fader Fætrene hente dem. Vi var naturligvis meget interesserede i deres Komme, og sad i Dagligstuen og ventede paa at tage imod dem. Endelig kom min ene Fætter med to rigtig nette Nordmænd ved Navn *Blom* og *Sten*. Neppe havde Forældrene ønsket dem velkommen, saa gaar Døren op og ind træder min anden Fætter med to Svenskere, som han præsenterer, den ene som Hr. *Holmberg* den andens Navn har jeg glemt. Moder blev lidt forskrækket over denne dobbelte Indkvartering, men da Fader var altfor gæstfri til at ville høre noget om, at de søgte et andet Opholdssted, saa fik Moder snart et Værelse med to Senge i Stand til Svenskerne. De angrede ikke deres Gæstfrihed, thi de var alle fire saa elskværdige og hyggelige, og befandt sig saa vel hjemme, at de næsten ikke var til at formaa til at deltage i de mange Festligheder, der blev gjort for at hædre Studenterne. Senere hørte vi aldrig fra dem, men de efterlod et friskt og fornøjeligt Minde.

Der kom mange forskellige Mennesker hjemme, ogsaa efter min Fødsel, navnlig satte Fader stor Pris paa at faa sig et godt Parti Kort. Blandt de Herrer, der samledes om Whistbordet, var Professor *Gertner* en hyppig Gæst¹⁾. Jeg tænker endnu med Samvittighedsnag paa min Utaknemmelighed ligeoverfor

¹⁾ Professor, Portrætmaler Johan Vilhelm Gertner (1818–71 .

ham. Han vilde glæde mine Forældre med at tegne et Billede af mig, men da han altid kom Søndagften, da jeg havde Besøg af mine smaa Veninder, kedede det mig ubeskriveligt at maatte sidde stille, medens han arbejdede paa mit Portræt, men trods mit forkælede Surmuleri, blev Resultatet udmærket, og er et efter min Mening, meget forskønnet Billede af mig i Trettenaarsalderen.

Jeg fik jo, som jeg allerede har omtalt, hvert Ønske opfyldt, saa vidt det stod i de kære Forældres Magt. En Dag havde jeg faaet den Ide, at jeg gerne vilde have en Bog til at skrive i, indbunden efter et Bogbind, jeg havde forelsket mig i i Faders Bogskab. Med sin kærlige Føjelighed bestilte Fader hos Bogbinderen en lille Bog med hvide Blade, der var indbunden efter det ønskede Bind. Da Professor *Gertner* en Dag spiste hjemme hos os, viste jeg ham min nye Bog, og med sin store Elskværdighed tilbød han mig at tegne en af Gæsterne i den. Jeg bad om at maatte faa min Fader i Stedet for, og det blev et saa smukt og udmærket ligt Billede, at jeg senere tog det ud af Bogen og lod det indramme, for altid at have det staaende paa mit Skrivebord. Fader spiller Kort, og man kan tydeligt se paa hans tilfredse Ansigt at han har gode Kort paa Haanden.

Da *Oehlschlæger* engang saa min Faders Portræt, skrev han følgende Linier under det:

Din Faders Ansigt som et Billeddigt
 gav *Gertner* Dig,
 Det har Dig sødt bevæget.
 Et, har Du dog af Fader mere lig,
 Det Datterkærlighed har i Dit Hjærte præget.

Nogle Aar efter skrev *H. C. Andersen* i min Bog:

Hvad Barnet drømte, som Rosenknop
 Den unge Rose os rulte op.
 Den staaer saa aandigt, saa elskeligt,
 Den selv et Vorherres Skønhedsdigt.

En Dag, da jeg havde sunget for Professor *Schjøtt*¹⁾ tegnede han mig en Skjald, og en svensk Officer, *Oscar v. Knorring*,²⁾ componerede en nydelig Polka til mig, som han skrev ind med sirlige smaa Noder. Den lille Bog blev efterhaanden fuld af mere eller mindre værdifulde Ydelser, som alle minder mig om min Barndoms og Ungdoms glade Dage.

Digteren *H. C. Andersen* kom ogsaa meget hjemme, og det var ikke sjældent, at han glædede os med at læse sine dejlige Eventyr højt for os. Han læste egentlig ikke særlig godt op, hans Stemme var heller ikke smuk, da man hørte, at han snølede, men det, der betog, var, at den Mand, der sad dér, med det lidet tiltalende Ydre, ejede alle de fine, dybe Tanker, som gjorde disse Eventyr til de skønneste i Verden. Der var saa lidet ved hans Person, som fortalte om hans store Tankerigdom,

1) Portrætmaler, Professor Heinrich August Georg Schjøtt (1823—85).

2) Oberstlieutenant Erik Oscar v. Knorring (1822—91) svensk Komponist og Forfatter, deltog 1849 i den danske Krig i Ryes Brigade.

han gjorde meget snarere et latterligt Indtryk ved sin ofte barnagtige og mærkelige ømtaalelige Op-træden. En Dag, da han spiste til Middag hos os, kom Tjeneren ved at byde om til at berøre hans ene Øre med Fadet; *Andersen* jamrede sig da saa højlydt, at Moder blev ganske ulykkelig, og hele Aftenen gik han med Haanden paa Øret.

Engang besøgte han os ikke i flere Aar, fordi Fader, hvilket maaske var lidt ubesindigt, havde bedt ham pudse sin Næse lidt bedre, da han saa vilde snøvl mindre. Han var altid umaadelig elskværdig imod mig, og da jeg var ti Aar gammel, forærede han mig et Hæfte af sine første Eventyr, hvorpaa han havde skrevet „til Franzisca Viborg for et Kys, naar hun er sexten Aar“. Senere i Livet, naar jeg traf sammen med ham, talte han altid med stor Venlighed om mine Forældre og deres gæstfrie Hjem. Jeg mødte ham engang, efter at jeg var bleven Enke, i en Jernbanekupé, jeg havde flere af mine Børn med. Først sad *Andersen* og passiarede lidt med mig om gamle Dage, men da han ved at se ud af Vinduet fik Øje paa en Stork, vaagnede Digteraanden i ham, og han fortalte paa den yndigste Maade en hel Del om Storkene og deres Liv; det var Digt og Virkelighed imellem hinanden, der henrev baade Børnene og deres Moder. Da jeg besøgte ham kort før hans Død, havde jeg min ældste Søn med. Det var til ham jeg skrev „lille Viggo“, sagde *Andersen* med sin svage, rystende Stemme; det var det nu slet ikke, men jeg sagde ham ikke imod, han saa saa

venligt paa min Dreng, og var saa syg og nedbrudt, at jeg ikke nænnede at bringe ham ud af Vildfarelsen.

I mit 7de Aar bestemte mine Forældre sig til, efter mange Betænkeligheder, at sende mig til en mindre Pigeskole, som holdtes af en Fru *Good*. Det var umaadelig fornuftigt og meget heldigt for min Udvikling, da denne temmelig strænge og bestemte Skolegang dannede en udmærket Modvægt til den ligefremme Forgudelse, jeg var Genstand for i Hjemmet. Fru *Good* hørte til en rig Kjøbmandsfamilie, der gik Fallit paa samme Tid som hun blev Enke. Aldeles uden Midler maatte hun og Datteren, der begge havde faaet en ypperlig Opdragelse, oprette en lille Skole paa sex Elever for at kunne leve. De var meget dannede og dygtige og forstod at bibringe Eleverne deres egne gode Kundskaber. Jeg nærede en dyb Respekt for dem begge, og vovede ikke at komme med mine Lektier ulærte. Især indgød Datteren mig en saadan Angst, at jeg aldrig forvandt den; jeg husker, at jeg uvilkaarlig børstede og atter børstede mine Fødder af paa Dørmaatten, før jeg ringede paa, da jeg mange Aar efter, som Moder til sex Børn besøgte dem, — Respekten sad mig i Blodet¹⁾.

Jeg blev i Fru *Goods* Skole til jeg var fjorten Aar, og fik derefter en Del privat Undervisning i Hjemmet. I Fransk og Musik havde jeg en Dame,

¹⁾ Marie Anne Good f. Duntzfheldt (1796—1867), Enke efter Købmand Daniel Good (1788—1837). Datteren Caroline Good død 1899.

Frk. *Cordelia Sylow*, som var meget smuk og kundskabsrig¹⁾. I Paris havde hun studeret det franske Sprog, som hun talte fuldkomment. Musik havde hun ogsaa uddannet sig i, men da hun først var begyndt derpaa i en ældre Alder, naaede hun aldrig den Teknik, som vilde have gjort hende til en betydelig Pianist. Hun blev en kær Gæst i vort Hjem og bevarede en rørende Kærlighed til mig gennem hele Livet. Hun underviste mine Pigebørn, da de voxede til, og det vilde hun paa ingen Maade have Penge for; hun sagde altid, at hun skyldte mine Forældre saa meget, at hun aldrig kunde gengælde det. Jeg savnede hende meget, da hun døde, hun var en sjelden trofast og kærlig Natur.

Jeg holdt ogsaa meget af min Religionslærer, Kandidat *Oxholm*²⁾, han lærte mig at have en varm Interesse for Frihedssagen, som han selv var begejstret for, og som han maaske udviklede mere end rigtigt var i Religionstimen; men jeg troer ikke, det skadede mig at faa Øjnene aabnede for andre Omraader, end lige Skolefagene; mine Forældre talte jo aldrig med mig om alvorlige Emner, dertil syntes jeg dem for barnlig og uudviklet.

Jeg maatte ogsaa lære at tegne, skøndt jeg ikke havde Gnist af Talent; en morsom gammel tysk Kunstner, som hed *Buntzen*, underviste mig, men trods hans Ihærdighed bragte jeg det aldrig videre

1) Cordella Blanca Sylow, død 1882, 72 Aar gl., Datter af Byfoged i Korsør, Justitsraad Edv. Sylow.

2) Theodor Smidt Oxholm, (1820—69), blev 1861 Præst ved Vrildsløse Straffeanstalt og 1867 i Borup, Kbhvns. Amt.

FRANZISCA VIBORG I SIT FJORTENDE AAR
Blyantstegning af Vilh. Gertner

end til at tegne et mærkeligt lille Hus med skæve Linier. *Buntzen* udtrykte sig paa det mest besynderlige Dansk, og han begyndte gerne Timen med at sige: „Nu skal jeg kaste noget op til Dem, lille Frøken“; det var hans Fortegning, han mente¹⁾.

I Løbet af Vinteren havde jeg Dansetimer sammen med flere af mine Veninder. Den bekendte Fru *Rosa Price* kom hver Lørdag og gav os Undervisning. Hun bragte gerne Datteren *Amalie* med, som jeg blev meget gode Venner med²⁾. En Aften, da min Fader talte med Fru *Price*, vilde han sige hende en Elskværdighed og sagde: „Jeg har altid beundret Dem; hvor var De dejlig, som ung“. Fru *Price* svarede beskedent: „Nej Hr. Etatsraad! min Søster var dejlig, jeg var kun yndig“.

Aarene gik, og jeg var efterhaanden femten Aar, min bedste Veninde *Georgette Benzon*³⁾, der var lidt ældre end jeg, var blevet konfirmeret om Foraaet, og bar nu lange Krøller efter den Tids Mode. Mit Haar krøllede af Naturen, og jeg ventede med Utaalmodighed paa det Øjeblik, hvor jeg fik Lov til at lade dem hænge frit ned paa hver Side af Ansigtet, hvilket jeg syntes saa yndigt ud. Men da Konfirmationshøjtideligheden maatte til for at opnaa den attraaede Frisure henvendte

1) Heinrich Buntzen (1803—92) var født i Kiel og var en dygtig Landskabsmaler, der 1850 blev Medlem af Akademiet og 1863 Professor. Han var en meget søgt Tegnslærer.

2) Rosette Caroline Price f. Lewin (1809—87) var i Ægteskabet med Artisten James Price Moder til Skuespillerinden Amalie Price (1831—92) gift 1862 med Korpslæge Chr. A. Hagen.

3) Georgette de Falsen (1832—68), der 1853 blev gift med Fuldmægtig i slesv. Ministerium, Carl Ludvig Adolph Benzon, senere Kammerherre, Amtmand, Overpræsident i Kbhvn. (1823—91).

jeg mig til min Fader og bad ham fremskynde denne Begivenhed. Til min store Forundring nægtede han mig denne Gang min Bøn, han syntes vel, det lange, umodne Pigebarn havde godt af at være Barn en Tid endnu; dengang var nemlig Konfirmationen en absolut Grænse mellem Barndom og Ungdom.

Jeg var ikke meget tilbøjelig til at fælde Taarer, men ved dette i mine Øjne aldeles urimelige Afslag gav jeg mig heftigt til at græde. Idet samme blev Skuespillerinden Fru *Heiberg* meldt; hun besøgte ikke saa sjældent mine Forældre, som havde den største Beundring og Agtelse for hende, baade som Kunstnerinde og Menneske¹⁾. Da jeg ikke i Hast kunde skjule mine Taarer, maatte Moder sætte hende ind i Grunden til denne Taarestrøm, som ikke engang hendes Nærværelse standsede. Til min Forundring tog Fru *Heiberg* mit Parti, rigtignok anede hun ikke min hemmelige Bevæggrund, ellers havde hun maaske betænkt sig paa at give mig Ret. Men nu udviklede hun saa smukt for mine Forældre, med den hende ejendommelige Veltalenhed, hvilken stor Betydning (efter hendes Mening) den tidlige Konfirmation havde: „Det ophøjede og velsignede ved den helige Handling“, sagde hun „fattedes langt lettere, saa længe Sindet var uberørt, og de mange verdslige Tanker ikke havde faaet Magt til at fortrænge og forstyrre det barnlige Forhold til Gud“. Næste

1) Familiens Bekendtskab med Fru Heiberg, stammede fra at hendes Bolig i Søkvæsthuset, der omtales saa meget i hendes Memoirer, hørte ind under Viborgs Administration.

Dag blev jeg indmeldt til Konfirmation hos Provst *Münter*, og jeg tror, at den Inderlighed og Alvor, hvormed Fru *Heiberg* talte, bevirkede at jeg ikke mere betragtede Krøllerne som Hovedpunktet ved Konfirmationen. Jeg var ikke noget religiøst Gemyt, og Konfirmationsundervisningen gjorde ikke videre dybt Indtryk paa mig, jeg husker at Provstens Datter altid øvede sig paa Klaveret i Stuen ved Siden af, til Konfirmanterne var samlede, saa aabnede Provsten Døren og sagde „Nu Vilhelmine“, hvorpaa Skalaerne ophørte.

Som jeg allerede har omtalt, studerede min Fader Sprog, saa længe han levede. Hver Aften, naar jeg var kommen i Seng, gik Moder ind til ham i hans Arbejdsværelse, og dér læste de to Gamle sammen det Sprog, der i Øjeblikket interesserede dem mest. Var der Lejlighed til det, tog de Timer hos en eller anden Udlænding, der opholdt sig i Byen. Saaledes var der en Vinter i Kjøbenhavn et italiensk Operaselskab, som gav Forestillinger i det lille Hoftheater paa Christiansborg, og en af Sangerne, ved Navn *Barbieri*, kom hjem og læste Italiensk med dem, et Sprog, Fader studerede med Forkærlighed.

En Dag, da Fader havde en Besked at bringe *Signore Barbieri*, fik jeg Lov til at følge med. Familien boede i Grønnegade, det var nemlig ikke saa sjældent i de Tider, at omrejsende Kunstnere tog hele deres Familie med og bosatte sig for flere Maaneder i en eller anden større By, hvor de saa gerne søgte et Bierhverv for at kunne ernære den

ofte talrige Familie. Familien *Barbieri* havde et lille Udsalg af italienske Urtekramvarer: Makaroni, tørrede Frugter etc. Medens Fader talte med Manden, morede det mig at betragte den livlige, sortøjede Børneflok, som saa op og ned ad den lille københavnske Pige. Moderen prøvede paa at tale til mig med en Strøm af Ord, som jeg ikke forstod et Muk af; saa tog hun et stort Kræmmerhus og fyldte det med Rosiner og gav mig det. Jeg takkede saa godt jeg kunde, og saa hen paa min Fader, som hurtigt gjorde Tegn til mig, at jeg ikke maatte spise dem; han havde med Rædsel set Konens ubeskrivelig snavsede Hænder rode rundt i Rosinerne og det frygtelige Griseri, der fandtes i dette Værelse, der forenede Butik med Opholdssted for Familien. Da jeg ikke maatte spise Rosinerne, tømte jeg med barnlig Hensynsløshed Posen ud i Rendestenen, da jeg kom ned paa Gaden; men at de venlige Folk muligvis skulde finde deres velmente Gave i Rendestenen udenfor deres Dør, det kunde min hjærtensgode Fader ikke finde sig i, og han bukkede sig ned og samlede sammen med mig hver eneste lille Rosin op af den alt andet end appetitlige Rendesten, og bar dem hen paa et mere afsides Sted.

Jeg holdt ubeskrivelig meget af at ledsage min Fader paa hans Forretningsture; en af de hyppigste Vandringer var til Sejldugsfabrikken i Rigensgade, hvor han, medens han besørgede sine Forretninger, afleverede mig til nogle gamle Jomfruer *Friis*, hvis Broder var Inspektør paa Fabrikken. De

gamle Damer arbejdede for et Broderimagasin, og jeg var henrykt over at se alle de smukke Arbejder og de mange Farver i Uldgarn og Silke, som deres flittige Fingre beskæftigede sig med. Jeg fik gerne en Æske Perler, lidt Guldtraad eller en lignende Herlighed hjem med.

Til Søkvæsthuset paa Christianshavn fulgte jeg ogsaa ofte Fader; dér besøgte jeg Fru *Gyllembourg* og Fru *Heiberg*, medens Fader inspicerede. Fru *Gyllembourg* staaer saa tydeligt for mig, en spinke, gammel Dame med et fint Ansigt og et klogt Blik, hun bar en stor Kappe med Strimler om. Fru *Heiberg* var altid meget elskværdig og sød imod mig, hun holdt meget af Børn og talte med dem paa en hjærtelig, fornøjelig Maade.

Om Søndagen kørte vi ud, naar Vejret var godt, Forældrene holdt ikke Heste, men de ejede en saakaldt Wienervogn og en lille lukket Kareth, hvortil de lejede Heste hos en Vognmand. Kusken fik et brunt Liberi paa, som de ogsaa selv sørgede for. Hele Vognen var gerne fuld, da vi foruden os selv altid havde et Par Gæster med paa disse Søndagsture. Maalet var gerne Bellevue, og dejligt var der derude, især naar det ikke blæste for galt, saa vi kunde spise i Haven. Dengang syntes man, at det ikke var rigtig passende at køre i en lejet Vogn; at Hestene ikke tilhørte en var mere ligegyldigt, man sørgede altid for at Vognmanden leverede gode Heste, som man kunde være bekendt at køre med. Jeg maa i den Retning have haft fine Fornemmelser som Barn, thi da Drosk-

erne kom i Brug, og jeg første Gang skulde køre i en, gav jeg mig til at tude, fordi der kun var en Hest for.

Før 1848 var den yderste Parketloge i det kongelige Theater forbeholdt Direktionens Damer; hver Familie havde to Pladser med Tilladelse til at give dem bort, naar de ikke selv kunde benytte dem. Mine Forældre var saa heldige at kende Familierne, der hørte til Direktionen og fik derfor ikke saa sjældent tilsendt Billetter. Naar det var til Stykker, Moder engang havde set, fik jeg Lov til at gaa, og lykkelig var jeg, naar jeg ved min Hjemkomst fra Skolen fandt en Billet. Rigtignok var det for det meste til „Elverhøj“, det brød de Ældre sig ikke mere om at se, men det var jeg aldrig ked over, jeg elskede det, skøndt jeg næsten kunde det udenad. Maaske bevirkede dog denne Gentagelse, at jeg havde Øje for andre Ting; jeg husker nemlig godt, at jeg med stor Interesse fulgte et ungt Par, som jeg med den halvvoxsne Piges skarpe Blik strax anede var forelskede i hinanden. Det var den unge, smukke Baron *Stampe* til Nysø, der altid skaffede sig Plads lige ved Direktionslogen, hvor den ikke mindre smukke Frk. *Drewsen* sad. Han gjorde stormende Kur til den yndige unge Pige, og det var mig en stor Trøst, da jeg hørte, at de endelig havde faaet Lov til at faa hinanden; den unge Barons Moder var meget imod Partiet, fordi Frk. *Drewsen* ikke var adelig¹⁾.

1) Baron Henrik Stampe til Stampenborg (1821—92) blev 1850 gift med Jonna Drewsen (1827—78), Datter af Konferensraad Ad. Ludv. Drewsen.

I de Tider skiftede man ikke Tjenestefolk som nu; da jeg var ti Aar gammel, fik vi en Kokkepige, som hed *Jane*, og en Stuepige, der hed *Jette*, og de blev hos os, til jeg blev gift. *Jane* var forlovet med en Snedker og skulde have Bryllup samme Aar som jeg, men ulykkeligvis døde hendes Kæreste af Kolera kort før; jeg havde nemlig Bryllup det skrækkelige Koleraaar, som jeg senere skal komme tilbage til. Forældrene holdt Tjener i min Bardom, men da de gerne vilde lægge lidt op til mig, blev han afskaffet, tilligemed at der blev gjort andre Indskrænkninger. Vi havde i mange Aar et mageløst Eksemplar, der hed *Peter*; han var Paalideligheden selv og mine Forældre hjærtelig hengiven. Naar Fader ikke selv fulgte mig til Skole, hvilket han gjerne gjorde, naar han havde Tid, gik *Peter* med mig, og saa underholdt vi os udmærket. Han vidste Besked om mange Ting, kun havde han meget lidt Begreb om at skrive rent, hans Stavemaade var en Kilde til mange Glæder. Moder var engang ved at studere sig ganske skør paa et Ord i den Regning, han afleverede for ugentlige Udlæg; der stod i et Ord „Hapoflø“; tilsidst blev *Peter* kaldt ind, da ingen af os kunde finde en passende Løsning. *Peter* sagde ganske roligt, „der staar det, jeg har købt: en halv Pot Fløde“. En Dag sagde Moder til ham: „Jeg synes *Peter*, De slaar saa meget itu“. *Peter* svarede med sin sædvanlige Ro: „Nej Frue, jeg slaar ikke meget itu, jeg gnatte det bare“.

Jane var et ualmindelig intelligent Menneske og

havde en aldeles glimrende Hukommelse. Balles Lærebog kunde hun udenad, den hørte hun mig gerne i, naar hun gik over sit Arbejde, og ikke et Ord, som var forkert, undgik hende. Hun var ogsaa en ivrig Theatergænger og kunde flere Stykker fra Begyndelsen til Enden. Naar Forældrene imellem var ude til Middag, og jeg havde et Par Veninder hos mig, indstuderede vi altid under *Janes* Vejledning, en eller anden Komædie. „En Søndag paa Amager“ var et af vore Glandsnumre, det blev spillet med stor Alvor og tilfredsstillede vort Publikum, der gerne bestod af *Peter* og *Jette*. Da hun, som jeg tidligere nævnede, ikke blev gift, kom hun senere til gamle Fru *Paulli*, der hørte til min Omgangskres, da jeg som Enke kom tilbage til Kjøbenhavn¹⁾. Her saa jeg oftere den trofaste Sjæl, jeg gik altid ud til hende i Køkkenet, naar jeg havde spist til Middag og fik mig en lille Passiar med hende om gamle Tider. Hun interesserede sig stærkt for min Børneflokk, og naar jeg om Aftenen skulde hjem, stillede *Jane* altid med en Pakke hjemmebagte Kager til Børnene, det fejlede aldrig, at jeg ved min Hjemkomst fandt dem vaagne i Forventning om de rare Kager, Moders *Jane* sendte dem. Skøndt Fru *Paulli* var meget rig, morede det mig at se, at der paa Brændekassen ude i Køkkenet var skrevet med store Bogstaver „Spar paa Brændet“.

¹⁾ Charlotte Emille Frederikke Paulli f. Brun var en Datter af Geheimkonferensraad J. C. C. Brun og den bekendte Frederikke Brun f. Münter. Hun døde 1872, 84 Aar gammel som Enke efter Generalkonsul, fhv. Resident for Hansestæderne, August Wilhelm Paulli, død 1858.

Min Fader havde en meget god Ven, Admiral *Falsen*, de havde været Venner fra de var unge, og skøndt de var meget forskellige, havde de altid holdt sammen alligevel. Da *Falsen* 1816 mistede sin første Hustru, gik han nogle Aar i fransk Tjeneste¹). Hans lille syvaarige Søn, hans eneste Barn, bad han Fader tage i Huset, og der blev han til han kom paa Landkadetakademiet. Mine Forældre holdt meget af den smukke opvakte Dreng, og *Enevold Falsen* bevarede et trofast Venkab for dem og senere for mig, som næsten betragtede ham som min Broder²). Lige til sin Død 1867 var han saa god og trofast imod mig, at jeg altid tænker paa ham med den største Taknemmelighed. Da hans Fader kom hjem fra Frankrig, giftede han sig igjen med Frøken *Rosenkrantz*, og i dette Ægteskab fik de en Søn, der skal have været ganske mærkværdig begavet, det er mig fortalt, at gamle, kloge Mænd med Glæde underholdt sig med det unge Menneske; desværre døde han af Tyfus før han fyldte 18 Aar. Det knækkede aldeles de stakkels Forældre, de havde ventet sig saa meget af denne Dreng. Admiral *Falsen* og Fader havde ikke havt Omgang med hinanden et Par Aar, der var kommen en Kurre paa Traaden imellem dem, men den store Sorg bragte

¹) Jørgen Conrad de Falsen (1785—1849) født i Norge, udmærkede sig i Søkrigen før 1814 og gik derefter udenfor Numer og købte 1844 Søbysøgaard i Fyen. Han fik Afsked 1838 som Kommandør, 1848 Kontreadmiral. Han blev 1811 gift med Cecilie Catharine Høyer, der døde 1816, 32 Aar gl., og 1825 med Hofdame hos Dronning Marie, Jørgine Elisabeth Rosenkrantz (1801—69).

²) Kaptajn, Kammerjunker Enevold de Falsen (1812—67) gift 1847 med Augusta Alexandrine Christmas, skilt 1864.

dem atter sammen, og fra det Øjeblik var de trofaste Venner lige til Admiral *Falsens* Død, der indtraf i 1849, da vi alle var i Besøg paa Søbysøgaard paa Fyen, som *Falsens* ejede; han døde temmelig pludselig og faldt om i Faders Arme.

Falsen havde to Niecer, som var mig usigelig kære; den ene *Betzy Rosenkrantz* blev gift med sin Fætter Baron *Iver Rosenkrantz*, den saakaldte røde Baron. Hun spillede aldeles dejligt Klaver, jeg har næsten aldrig hørt et aandfuldere Spil og yndigere Anslag. Hun akkompagnerede mig meget til min Sang, jeg havde en Altstemme og sang en hel Del i min Ungdom, og hendes udmærkede Spil udviklede mine musikalske Evner meget, jeg sang aldrig bedre, end naar *Betzy* akkompagnerede. Hun døde af Brystsyge et halvt Aar efter Bryllupet. Svag havde hun altid været og kunde derfor ikke taale den skarpe jyske Luft; hendes Mand havde desværre faaet et Embede i det nordlige Jylland, hvor de flyttede hen kort efter at de var blevet gifte. Hendes Død var mig en stor Sorg, maaske den første, der ramte mig rigtigt¹).

Den anden Niece, *Grethe Hedemann* var en Datter af Kaptain *Hedemann* i Marinen²), han og hans Hustru døde og efterlod sig sex uforsørgede Børn. Tre Sønner blev opdraget paa kongelig Be-

¹) Caroline Vilhelmine Elisabeth Rosenkrantz (1824—55), Datter af Amtmand, Baron Niels Preben Rosenkrantz, gift 1854 med Baron Iver Holger Rosenkrantz (1813—73), der 1854 blev Byfoged i Lemvig, senere Gesandt i Turin. Hun døde 4 Maaneder efter sit Bryllup.

²) Margrethe Vilhelmine Hedemann (1819—1912). Hun gik over til den katolske Religion og var en Datter af Kaptain i Marinen Johan Christoph Friedrich Hedemann (1786—1826) og Frederikke Louise Højer (1789—1830), en Søster til Admiral de Falsens første Hustru.

kostning, to blev Søofficerer og en Toldembedsmand. De tre Døtre tog Slægten til sig, hvoraf den ældste, *Franzisca*, blev gift med Digteren *Oehenschlægers* ældste Søn, *Johannes*¹⁾. Den mellemste, min kære Veninde *Grethe*, forblev ugift. Børnenes Moder, hendes Søster, Fru *Adler* og Admiralinde *Falsen*, hos hvem *Grethe* kom i Huset, var Døtre af Provst *Høyer* ved Holmens Kirke²⁾. Han havde endnu en Datter, som ikke blev gift, da hun ingen Skønhed var som Søstrene, men meget klog og morsom; man kedede sig aldrig i det Selskab, hvor Tante *Franzisca* og hendes Veninde Frøken *Cold* var, og de to var altid sammen. Begavede og vittige var de altid hjærtelig velkomne og velsete allevegne, ikke alene paa Grund af deres gode Forstand, men ogsaa for deres friske elskværdige Væsen og gode Hjerte. I syv Aar strikkede Tante *Franzisca* paa et Par Strømper til sin elskede *Frederikke*³⁾ og da Strømperne altid var med i Selskab, maatte de vadskes saa tidt, at de næsten var slidt op, da de endelig var færdige. De mellem Vennerne velkendte Strømper gik under Navn af Syvaarskrigen.

Fru *Adler* holdt meget af at tale med om Politik, men da det var meget sjældent, at Damer i

1) *Franzisca Hedemann* (1822—61) gift 1844 med Kammerjunker, Toldinspektør *Johann Wolfgang Oehenschlæger*.

2) *Anna Maria (Nancy) Høyer* (1786—1857), Datter af Sognepræsten ved Holmens Kirke *Christian Frederik Høyer* (1739—97) og *Dorothea Thulstrup* (1760—1818), blev gift med Kabinetsekretær hos *Christian VIII* *Geheimkonferensraad Johan Gunder Adler*.

3) *Franzisca Høyer* død c. 1862.

4) *Frederikke Marie Cold* (1787—1860) Konventualinde i *Gisselfeld Jomfrukloster*. Datter af *Generalprokurør, Geheimkonferensraad Christian M.T. Cold*.

de Tider vovede at give sig af dermed, regnede man det for ligefrem ukvindeligt, og Herrerne var altid dybt fornærmede, naar en Dame blandede sig i deres politiske Samtale. Jeg ser endnu min gamle Fader komme ganske rasende hjem fra Aftenbesøg hos *Adlers*, fordi Geheimeraadinden talte med og havde en Mening, naar hendes Mand og min Fader udvexlede deres Tanker om de store Begivenheder 1848. Jeg troer, at Fader vilde have troet, at min Moder var fra Forstanden, hvis hun havde vovet at sige et eneste Ord, naar Herrerne var fordybede i en politisk Samtale.

Da jeg omtrent var 10 Aar gammel, kom en Ven af Fader, Etatsraad *Berg*, hertil fra Vestindien¹⁾. Han bragte en 10-aarig Søn med, der kom i Huset hos Fysikeren *H. C. Ørsted*. *Berg* spiste hver Dag til Middag hos os, og da min Moder gerne vilde glæde ham med hans Yndlingsretter, fik vi bestandig den Vinter Risengrød og Torsk, to Retter, jeg i lang Tid efter ikke kunde taale at se, forkælet, som jeg var. Lørdag og Søndag kom *Walther* med for at være sammen med Faderen. og jeg holdt ubeskrivelig meget af den elskværdige Dreng og var utrøstelig, da de rejste fra Danmark om Foraaret. *Walther* fulgte med sin Fader til Vestindien, men blev senere sendt til Stuttgart for at gaa paa en Landbohøjskole, da han skulde overtage Faderens Plantager. Desværre førte han nok et temmelig vildt Liv, var

¹⁾ Konferensraad Hans Henrik Berg, Viceguvernør i Vestindien, død 1862. blev 1822 gift i Vestindien med Catharina Murphy født Steen.

med blandt Oprørerne, der rejste Barrikader i Berlin 1848, og gjorde mange andre gale Streger. Han døde kun 22 Aar gammel til Faderens store Fortvivelse. Etatsraaden kom aldrig mere til Danmark, han døde i Vestindien. Hans Hustru havde været Enke, da han giftede sig med hende, og hun havde i sit første Ægteskab en Søn, der hed *Murphy*. Denne havde været i Huset hos mine Forældre, før jeg blev født, da han som ungt Menneske blev sendt til Danmark for at studere. Moder har fortalt mig, at han havde saa vanskeligt ved at tale dansk og bestandig brugte forkerte Udtryk, han sagde altid Du til dem, han skulde sige De til og omvendt og forvexlede Ord, saa han en Dag bad om Rødspætter til at dyppe i Theen, i Stedet for Tvebakker, osv. En Aften, da han kom hjem, troede Moder, der var nærsynet, at det var en fremmed Herre, saa forandret saa han ud, han havde nemlig indgaaet et Væddemaal med en Ven om at han godt turde lade sig rage og da han havde et smukt, tykt mørkt Haar, saa han nu forskrækkelig ud uden det. Han maatte skyndsomst lade sig lave en Paryk, da han ingen Steder kunde vise sig med det skaldede Hoved, og han var allerede Hofjunker og kom til alle Hoffester. Væddemalet havde indbragt ham 6 Rigsdaler og Parykken kostede otte, saa det var oven i Købet en daarlig Forretning. Jeg fik ham desværre aldrig at se, han blev en ret dygtig Kunstner og levede mest i Rom, hvor han var meget elskværdig imod Danske, der kom derned. Som gammel Mand kom

han til Danmark i Besøg for at takke Kongen, der havde udnævnt ham til Kammerherre; han besøgte mig da, men traf mig desværre ikke¹⁾.

Det var i Aaret 1848, at jeg blev confirmeret, Sommeren derpaa rejste jeg med mine Forældre til Søbysøgaard i Nærheden af Odense for at besøge Admiral *Falsens*. En Rejse til Fyen var i de Tider en større Begivenhed og omtrent ligesaa omstændelig og langvarig som en Rejse til Paris i vore Dage. Fra Købmagergade, hvor der ogsaa var Posthus dengang, kørte de forskellige Deligencer med Passagerer og Post ud i Landet. Det galdt om i Tide at sikre sig en god Plads, helst saa nær ved Døren som muligt. Herrerne satte sig helst udenfor oppe hos Kusken; thi Luften var ikke misundelsesværdig inde i den lukkede Kasse, som gerne var optaget til sidste knebne Plads af de Rejsende, og desuden fyldt med Rejsetasker, Madkurve m. m. Vi kørte hele Natten, og trods den uvante, ubekvemme Stilling sov jeg som en Sten. I Sorø standsede vi for at skifte Heste, og den Tid benyttede de sammenstuede Rejsende til at rette deres Ben og faa sig en Kop Kaffe. Da vi kom ind paa Kroen, blev vi modtaget af lutter lykkelige Ansigter. Rygtet var naaet hertil om den vundne Sejr ved Fredericia den 6te Juli. Det kan nok være, der kom Humør i os alle, Træthed var som blæst bort, alle Mennesker blev gamle Bekendte, talte sammen og trykkede hin-

¹⁾ Kammerherre, Sekondlieutenant à la suite i den danske Hær, Edouard Falkner Murphy døde i Rom ca. 1900.

anden i Hænderne. De, der ikke rejste videre, da vi endelig under megen Munterhed kom op paa Vognene, omringede Postvognen og raabte Hilsener og svingede med Hatten, saa man længe hørte dem i den stille, varme Nat. Overrejsen paa Skibet var herlig, jeg havde rejst saa lidt, og saa sjældent været paa Søen, at jeg var henrykt over at sidde oppe paa Dækket og nyde den friske, dejlige Søluft og se paa de svindende og opduk-kende Kyster i den yndigste Morgenbelysning.

Paa Fyen vrimlede der af Officerer og Soldater. Jeg var stærkt interesseret og paavirket af den almindelige Begejstring og Jubel; der var et Liv og Røre allevegne, som jeg aldrig har set Magen til; hvor man kom, stod der glade Grupper, der viftede med Lommetørklæder og nikkede til os, som var vi deres nærmeste Venner. Dagen efter vor Ankomst til Søbysøgaard blev der givet et stort Bal i Odense til Ære for Officererne. *Falsens* var blandt de Indbudte, og jeg fik til min store uventede Glæde Lov til at være med. Det var mit første voxne Bal, og man kan nok forstaa, at det var med bankende Hjerte og fuld af den gladeste Forventning, at jeg den Aften kørte til Odense. Jeg blev ikke skuffet, det var en dejlig Fest, med den Stemning over sig, som vel mindes af alle, der oplevede de for Fædrelandet saa stolte Aar. De unge Officerer dansede med Liv og Lyst, men der var udbredt en klædelig Værdighed og Mandighed over deres Væsen, som vidnede om den Ilddaab, de fleste af dem havde været med

til, og som havde lært dem baade Begejstring og Alvor. Der gik mangt et Gys igennem deres unge Baldamer, de friske unge Ansigter blegnede, og deres Øjne fyldtes med Taarer, naar de fortalte om, hvorledes de havde staaet Ansigt til Ansigt med Døden, der havde skaanet dem, men ramt den Kammerat, der stod ved Siden af, og som nu laa i den stille Grav eller kæmpede for at komme til Kræfter paa Lasarethet. Blot de Unge i vor Tid kunde føle lidt af den Stemning, der gennemstrømmede os i Krigsaarene 1848—49! Der var en Forstaaelse af Fædrelandskærlighed, en jublende Begejstring ved Synet af hvert dansk Flag, man mødte paa sin Vej og ved de dejlige Toner af vore Fædrelandssange; alle sang eller nynnede dem, og alle havde dem i Hjærtet.

Aa! hvor jeg mindes den Dag, da jeg fra et Vindu paa Hjørnet af Nygade saa de hjemvendende Krigere drage forbi, bekransede med Løv, baade om Hals og Hoved; man græd og man lo i samme Aandedræt. Alt dagligdags var glemt, den jublende, stolte Stemning bar oppe over al Smaalighed og Standsforskell, vi var Alle ét, ét i Stolt-hedsfølelsen af at være danske. Nu er der gaet mange Aar siden, tunge Aar for Danmark og for mig selv, men jeg glemmer aldrig de Følelser, der fyldte mig dengang, jeg lærte at elske mit Land, saa da den Tid kom, hvor Gud krævede det dyrebareste, jeg ejede, kunde jeg finde en stor Trøst i den Tanke, at det skete til Forsvar for mit Fædreland.

LIEUTENANT von ROSEN OG HANS BRUD

Paa Fyen deltog jeg i endnu et Bal, som *Falsens* gav paa Søbysøgaard, det var ogsaa festligt og smukt, og der blev ogsaa danset meget og med Lyst, men vor Glæde blev en Del dæmpet ved Admiralens lidende Tilstand, han døde ganske kort efter, før vi forlod Fyen, hvilket jeg tidligere har omtalt.

Aaret 1850 gav mine Forældre det første Bal for mig; det var en stor Begivenhed baade for mine Jevnaldrende og for mig, og Ballet blev drøftet grundigt, før det fandt Sted. Vi var 40 Par, og det blev meget vellykket. Fader var enig med mig i, at der kun havde været en eneste Dame, som var grim; hvem hun var vil jeg ikke nævne, men dog tilføje, at hun meget snart efter blev forlovet og gift. En gammel Sang siger jo: „Dengang da jeg var Pige, da var der Piger til“, og vist er det jo, at man ofte ser sin egen Ungdom i et andet Lys; men der var nu dengang mange henrivende unge Piger, og at de saa bedre ud i deres lette, luftige Baldragter og med Blomsterkranse paa Haaret, end de gør nu i de snævre stramtsiddende Kjoler, det vil vel ingen benægte. Hvert andet Aar havde Forældrene tilladt mig at have Bal, men da mit andet Balaar 1852 kom, fik jeg mere Lyst til at spille Komædie. Denne Ide blev modtaget med stor Glæde og Tilfredshed af min trofaste Skare af Venner og Veninder. Vanskeligheden var dog at finde et passende Stykke. *St. Aubain* (*Carl Bernhard*) var saa elskværdig at oversætte et Stykke fra Fransk til os, men det var min Moder med sin gammeldags Opfattelse ikke tilfreds med, det

var hende for fransk til at blive spillet af os unge Mennesker. Dér stod jeg med mine tolv ivrige Skuespillere og Skuespillerinder, som brændte efter at tage fat, og ikke var det muligt at finde et Stykke, som forenede det passende med det morsomme. Endelig, efter at have læst utallige Stykker igennem, fik jeg fat i „Aprilsnarrene“, som jeg valgte, fordi der akkurat var tolv Personer med Dame- og Herre-Roller lige svarende til vore Kræfter. Det viste sig at være et heldigt Valg, det var fornøjeligt at indøve og gjorde stor Lykke ved Opførelsen. Jeg spillede Trine Rar og fik megen Ros for mit Spil. De fleste Rollehavende var gode, endda nogle fortræffelige, men jeg gjorde dog den Erfaring, at de Mennesker, man antog havde mest Anlæg for at spille Komædie, langt fra var saa gode, som de man med lidt Ængstelse tildelte en Rolle.

Stykket blev opført den 3die Marts 1852, og faa Dage efter blev jeg forlovet med Lieutenant *Rosen*, som naturligvis havde været en af Skuespillerne¹⁾. Den Sommer rejste jeg til Segeberg, hvor min Svigerfader var Amtmand, for at gøre Bekendtskab med hele den talrige *Rosenske* Familie. Jeg kendte

1) Premierlieutenant Sigismund Ludvig Carl v. Rosen var født i Segeberg 23. Febr. 1827 og var en Søn af Kammerherre, Amtmand i Segeberg Wilhelm Carl Ludvig v. Rosen (1788—1853) og Marie Sophie Decker (1800—68). Han blev Kadet 1844, Aaret efter Sekondlieutenant ved 1. Jægerkorps og kom 1846 paa den kgl. militære Højskole, hvor imidlertid Undervisningen blev afbrudt af Krigen. Han deltog i Kampene ved Bov og Slesvig, hvor han blev saaret ved Annettenhöhe. Kort efter blev han R. af Dbg. 1849 blev han Premierlieutenant og ansat som Adjutant ved Artillerikommandoen paa Als. Den 13. April deltog han i Kampen paa Dybbøl og i Erobringen af de to sachsiske Kanoner. I 1850 fik han Lejlighed til at udmærke sig ved Isted. Efter Krigen gik han tilbage til Højskolen, og Aaret efter sin Forlovelse tog han Afgangsexamen.

ikke mere end to af min Forlovedes Søskende, hans ældste Broder *Carl*, den senere Overpræsident i Flensborg ¹⁾, og hans Søster *Dorothea*, som allerede dengang var Hofdame ved Christian d. 8des Hof ²⁾. Frøken *Rosen* havde altid imponeret mig meget, og det var derfor med ængsteligt bankende Hjærte, jeg imødesaa det Øjeblik, da jeg skulde forestilles for hele den lange Række Svogre og Svigerinder. Selv havde jeg jo aldrig haft Søskende, og min Forlovede havde hele elleve, sex Brødre og fem Søstre, som jeg i Fremtiden skulde betragte som mine. Jeg var kun atten Aar, saa det kan vel ikke undre nogen, at jeg mange Gange paa den Rejse ønskede mig tilbage til mit Hjem, hvor jeg altid havde haft det saa lykkeligt og godt. Imidlertid naaede jeg dertil og blev modtaget med saa megen Kærlighed og Godhed, at jeg snart glemte alle mine Bekymringer. Jeg kom hurtigt til at elske mine Svigerforældre, hvis første Svi-gerdatter jeg var, og det varede ikke mange Dage, før jeg var helt hjemme i det velsignede, patriarkalske Hjem. Det var et af de Hjem, man næsten betvivler eksisterer uden i Bøger, hvor Kærlighed og Pligt, Arbejde og Fornøjelser gik Haand i Haand, og hvor Forældrene og ikke Børnene var Midtpunktet. Jeg lærte uendelig meget godt i de Uger, jeg var der; Forholdene baade

¹⁾ Kammerherre, Departementschef i slev. Ministerium, Sophus Anthon Gottlieb Carl v. Rosen (1819—91), 1854—84 Overpræsident i Flensborg, 1867 Ejer af Henriksholm ved Vedbæk, fra 1876 Folketingsmand for Lyngby.

²⁾ Dorothea Charlotte Hermine v. Rosen (1823—1909) Hofstiftsdame i Vallø, Kammerfrøken hos Dronning Caroline Amalie fra 1844 til 1881.

ude og inde var saa vidt forskellige fra mit eget Hjem, og jeg maatte bestandig undre mig over det, jeg saa og hørte.

Amtmandsboligen i Segeberg var stor og rummelig, med rigelig Plads til den talrige Familie og den store Gæstfrihed; der var næsten altid Gæster, og sommetider blev de maanedsvis. Allevegne herskede der en mønsterværdig Orden og fornuftig Sparsommelighed. Dagene gik regelmæssigt og uforstyrret, saa ulig dem, jeg var vant til fra mit Liv i Hovedstaden. Hver Morgen samledes vi til The Kl. syv, min Svigerfader læste først et Kapitel i Bibelen og indviede saaledes Dagens Gerning. Efter et hyggeligt Morgenmaaltid gik hver til sit Arbejde, og vi mødtes først igen til Frokosten Klokken tolv. Min Svigermoder havde altid Hænderne fulde, det var utroligt, hvad denne stille varmhjertede Kvinde udrettede saa bramfrit og selvforglemmende. Hun havde ammet alle sine tolv Børn, sørget for sit Hus med Orden og Sparsommelighed, undervist sine Døtre i Sprog, Syning og Musik, opdraget dem til at hjælpe med ved al Husgerning, — hvilket ofte dygtige Husmødre forsømme, fordi det tager megen Tid — og havde desuden altid naaet at være Hustru for sin Mand og dele hans Sorger og Glæder, baade i hans Arbejde og det daglige Liv. Mine Svigerinder maatte altid hjælpe med ved Strygningen, jeg kunde aldeles ikke begribe, at de kunde holde ud at staa Time efter Time i den varme Strygestue, og jeg var ganske skamfuld, naar jeg efter

at have drevet om i Have og Skov kom hjem og saa ind til dem og opdagede den lange Snor, der hang fuld af Skørter og Kjoler, som deres flittige Hænder havde faaet færdige under min Fraværelse. De maatte ogsaa hjælpe med at holde Linnedet i Orden, stoppe og lappe, baade deres eget og Brødrenes Tøj, lave Mad; kort sagt, de var i Besiddelse af en Dygtighed, som imponerede og forskrækkede mig forkælede Pigebarn, der aldrig havde rørt en Finger til husligt Arbejde. Jeg er bange for, at mine Svigerinder ofte har rystet paa Hovedet, naar de tænkte paa, at det udygtige, ufornuftige Barn saa snart skulde være deres kære, forgudede Broders Hustru; min Forlovede var nemlig alle Søstrenes Yndlingsbroder. Jeg havde den ærligste Villie til at hjælpe og gøre Nytte og saaledes lære noget, men det blev aldrig til det, det skulde; thi *Sigismund* vilde hjælpe mig, og knap var vi begyndt før han foreslog mig en lille Forfriskningstur i det dejlige Sommervej, eller ud i Haven for at spise Stikkelsbær, — jeg faldt altid for Fristelsen, og kom gerne først hjem til Maaltiderne, naturligvis meget angerfuld, men ogsaa meget lykkelig. En Dag havde Svigerinderne lukket os inde i Spisekammeret, for at vi skulde bælge Ærter; uheldigvis havde min ældste Svigerinde lavet en Mandelbudding om Morgenens, som stod paa den ene Hylde; da den senere kom ind paa Bordet, viste det sig, at den var helt undermineret; Svigerinderne lukkede os aldrig mere inde i Spisekammeret. Efter Middagen var hele

Familien samlet til en hyggelig Kaffetime, Maskinen stod paa Bordet i Dagligstuen, og foran den min Svigermoder, der selv lavede Kaffen. Min ældste Svigerinde *Lotte*¹⁾ læste da gerne Aviserne højt, medens Kaffen blev drukket, og det gav Anledning til, at Dagens Begivenheder blev drøftet; sommetider faldt Ordene under Diskussionerne ret hidsigt og hvast, thi det Rosenske Blod er hedt, og en Ordstrid imellem de mange Søskende var ikke ukendt, men de forsonedes hurtigt; thi de holdt inderligt af hverandre. Naar Aftenen kom, og Dagens Gerning var endt, gik de to Gamle alene ud at spadserere, altid til den samme Høj, hvorfra de, siddende paa en Bænk, kunde se Solen gaa ned; paa den Tur faldt det aldrig nogen ind at forstyrre dem. Naar de kom tilbage, blev der drukket The, og Aftenen endte med Musik og fornøjelig Samtale. Den Nøjsomhed i Mad og Drikke, som de Børn var vante til, saa jeg paa med undrende Øjne; min Svigerfader skar selv for ved Bordet, og det, han kunde faa ud af en Hare, var forbausende, men det var heller ikke meget, Børnene fik. Dog var de henrykte; jeg ser endnu min yngste Svoger *Frederik*, den sødeste, gladeste og tyndeste ti Aars Drengs Henrykkelse, naar han fik et større Ben, hvoraf Kødets saa godt som helt var skaaret fra¹⁾.

¹⁾ Charlotte Ulrikke Marie v. Rosen (1821—86), Stiftsdame i Uetersen Jomfrukloster. Hun var dekoreret med „Kongens Ærestegn til slesvigske Kvinder 1865“.

²⁾ Den senere Forpagter af Christianssæde, Hofjægermester Frederik v. Rosen (1839—98).

Det var godt, at der var saa megen Kærlighed i den store Familie, og at Børnene elskede og saa op til deres Forældre, som de gjorde, ellers havde det været umuligt at samle Børnene, efter at de var blevne voxne, thi Sønnerne delte desværre ikke de samme Følelser for Fædrelandet; — min Forlovede og de ældste Sønner, der havde studeret i København, var danske med Liv og Sjæl; de yngste Sønner derimod, som havde studeret ved Universitetet i Kiel, blev grebet af Oprørsaaenden, der herskede dér, og gik med Holstenerne i Krigsaarene. Det var tungt for Forældrene at se Sønnerne staa som Fjender overfor hverandre, to paa dansk Side og to paa tysk. Min Mand, der blev saaret i Armen 1848, havde ligget paa Lasaret sammen med en Broder, der havde kæmpet paa tysk Side, og mange bitre, onde Ord var faldet imellem dem, medens de laa saarede Side om Side. Men da de efter en Tids Forløb, efter at Krigen var sluttet, mødtes i Hjemmet, gjorde Kærligheden dér sig gældende, og saa længe, de var under Forældrenes Tag, omgikkes de som Venner. Jeg overværede det første Møde imellem dem, det faldt dem meget svært at række hinanden Haanden efter de tunge Oplevelser, men de gjorde det, og undgik fra det Øjeblik saa meget som muligt at komme ind paa Omraader, som maatte fremkalde Uenighed.

Da jeg kom tilbage til Kjøbenhavn efter mit første Besøg i Segeberg, kom der en alvorlig Tid for os. *Rosen* læste til Examen, og hverken han eller

jeg deltog i Selskabslivet. Den eneste Tid paa Dagen, jeg fik ham at se, var en Timestid før Sengetid, og den vilde jeg ikke undvære for nogen Fornøjelse. Jeg havde desuden Følelse af, at disse korte Besøg gjorde ham godt, naar han var træt og medtaget af Dagens Anstrængelser, han forsikrede mig da altid om, at han følte sig som et andet Menneske, naar vi havde siddet sammen og drøftet vore glade Fremtidsudsigter. Imellem kom rigtignok Fader og forstyrrede os, thi han holdt meget af at samtale med *Rosen*, og selv om jeg imellem blev lidt utaalmodig og ked over deres dybsindige Tankeudvexling, som jeg ikke kunde tage Del i, følte jeg mig dog smigret over, at min kloge Fader fandt Behag i at tale med ham, som var saa ung endnu.

Foraaret 1853 fik *Rosen* en udmærket god Examen og kom kort efter ind i Generalstaben. Min Svigerfader kom i den Anledning en Tur til Kjøbenhavn, og vi havde ofte den Glæde at se ham i mit Hjem, han og min Fader kom godt ud af det sammen; at han var tilfreds med at faa mig til Svigerdatter, var naturligvis et stærkt Bindeled. En Middag havde Forældrene indbudt en Ungdomsven af Svigerfader, Professor *Molbech*; jeg mindes saa godt den Aften, fordi alle Gæsterne (der var et større Selskab) henvendte sig til stakels Professor *Molbech* med det samme Spørgsmaal, nemlig om han kunde give dem en Forklaring paa et mærkeligt Valgsprog, som Admiral *Zahrtmann*, der var død i de Dage, havde havt.

Det lød saaledes „*Lygt med Kløgt*“; disse uforstaaelige Ord var det heller ikke *Molbech* muligt at give en rimelig Udtydning — jeg har heller aldrig senere faaet at vide, hvorfra Valgsproget stammede, og hvilken dybsindig Mening det indeholdt¹⁾.

Min kære Svigerfader indbød mig til at følge med tilbage til Segeberg for endnu en Gang at besøge hans Hjem før mit Bryllup, som efter indgaaende Samtale med Forældrene var blevet fastsat til den Sommer. Jeg var henrykt over at have Lov til at rejse ganske alene med ham, han forkælede mig ligesaa meget, som mine egne Forældre, og jeg talte fortroligt og uforbeholdent med ham som med min egen kære Fader. Vi rejste over Lübeck, da han gerne vilde forestille mig for nogle gamle Tanter, der boede her, men da vi kom altfor tidligt dertil om Morgenens, for at kunne besøge dem, spaserede vi To ud og besaa Byens Mærkværdigheder; den dejlige Mariekirke imponerede mig, og jeg morede mig over at se Figurerne, jeg troer, det er de tolv Apostle, som kom spaserende udaf et stort Uhr, hvergang Klokken slog fuldt Slag. Det mærkelige store Maleri: Døningedansen gjorde derimod et uhyggeligt Indtryk paa mig, og jeg var glad, da vi igen kom ud i Solskinnets og spadserede langs med den smukke Flod.

I Segeberg tilbragte jeg igen en lille, lykkelig Tid, flere af mine voxne Svogre var hjemme, og alle var i straalende Humør i det smukke For-

¹⁾ Maaaske det gamle Ord lægte = lyse, oplyse. (Kalkar). I Zahrtmanns Vaaben var et Fyrtaarn.

aarsvejr. Vi gjorde en hel Del Ture i Omegnen eller spaserede om Aftenen ud til Kalkbjerget, der ligger lige udenfor Byen. Det var heldigvis Maaneskin, medens jeg var der, saa vi kunde nyde det smukke Syn at se det kridhvide Bjerg i Maanebelysning. Vi lejrede os da gerne oppe paa Toppen, hvorfra man havde en herlig Udsigt over de frodige grønne Marker og Enge og over den lille hyggelige By med dens mange smaa Haver, hvor Frugttræerne netop stod i Blomst. Selskabet blev altid meget inspireret af den smukke Aftenstemning, og da de alle havde mere eller mindre gode Stemmer, tonede snart Sangen udover Egnen. Disse Maaneskinsture var rigtig noget for den tyske Sentimentalitet, jeg erindrer, at der var en ung Pige i Besøg hos os, som en Aften blev saa betaget, at hun stod op og deklamerede. Det var virkelig godt og stemningsfuldt, men jeg kunde alligevel ikke lade være med at le af hendes overstrømmende Pathos og heftige Gestikulationer og Tilhørernes Begejstring; især blev min Svoger *Jonas* saa ude af sig selv, at han henfaldt i en Henrykkelsestilstand, der gav sig Luft i en Strøm af beundrende Kraftord, som jeg aldrig havde hørt Magen til¹⁾. Min nøgterne, ligefremme, danske Natur havde svært ved at forstaa denne overdrevne Sentimentalitet, og jeg kunde slet ikke være med, naar de unge Piger sværmede for alt imellem Himmel og Jord og hang om Halsen paa hinanden

¹⁾ Jonas Elias Gottlieb v. Rosen (1834—81), cand. jur. 1857, Fuldmægtig i holstensk Ministerium i Kbh., Kammerjunker, Afsked 1864, 1870 Landraad i Haderslev.

og vendte Øjnene imod Himlen i inderlig Rørelse; jeg syntes ogsaa det passede saa daarligt sammen med deres store Dygtighed og praktiske Sans.

Det blev de sidste glade Dage, jeg oplevede i det kære Segeberg, men det vidste jeg ikke dengang; jeg rejste bort med de lykkeligste Fremtidsbilleder i mine Tanker, det vilde jo blive som ung, lykkelig Kone, at jeg kom igen, mente baade jeg og alle de kære Mennesker, som viftede mig deres Farvel til, da jeg kørte ud af Gaarden.

Mine kære, gamle Forældre var glade, da jeg kom hjem, de havde dobbelt længtes efter deres lille Pige, fordi de saa snart for Alvor skulde af med hende. Vi maatte nu tage dygtig fat paa mit Udstyr, da der kun var nogle faa Maaneder til Brylluppet. Jeg havde arvet en mindre Sum Penge efter en Hr. *Lund*, og den blev anvendt til at forsyne vort Hjem med et for den Tid usædvanligt smukt og rigeligt Udstyr. Den lille Arv, jeg havde faaet, kom paa en aldeles uventet og ret mærkelig Maade. Jeg havde en Dag kørt i en Omnibus, hvor hver Plads efterhaanden blev optaget; tilsidst kom der en gammel Herre ind, som maatte staa op ved Døren. Jeg rejste mig strax op og tilbød ham min Plads, som han takkede mig meget venligt for; jeg kendte ham ikke, men han maa have faaet mit Navn at vide, thi jeg modtog som sagt efter hans Død, som indtraf kort efter, 3000 Rigsdaler for min Opmærksomhed imod Gamle. I de Tider fik man en hel Del mere for Pengene; nu vilde man neppe kunne købe et saa solidt og

holdbart Bohave for den dobbelte Sum. Naar jeg ser den Regning, jeg fik fra Dameskrædderinden, som syede mine Kjoler, og som regnedes for den bedste og fineste paa den Tid, maa jeg undre mig, thi min Brudekjole, den var af hvidt Moirée, kostede i Syløn med Udlæg og hvert Sting haandsyet 3 Rigsdaler; de andre Kjoler langt mindre. Jeg troer virkelig min Moder syntes, det var en ublu Betaling.

Det saa mørkt og trist ud i Danmark, da min Bryllupsdag den 7de Juli 1853 oprandt. Den frygtelige Kolera hærgede skrækkeligt i Kjøbenhavn, man hørte kun om Død og Elendighed. Den Præst, der havde lyst tredie Gang for os i Kirken, blev syg og døde samme Aften; det gjorde et meget uhyggeligt Indtryk paa os. Hele Familien fra Segeberg med Undtagelse af de to mindste Børn kom alligevel til Brylluppet, og da den festlige Dag kom, var vi alle i den gladeste Stemning trods Ulykkerne og Elendigheden om os, i det mindste følte min Mand og jeg ikke andet end Lykke; Skyggerne fra de kommende Sorger og Ulykker naaede os ligesaa lidt som de nærværende Lidelser. Vi bleve viede i Holmens Kirke, hvor jeg baade var døbt og konfirmeret. Da vi kom ud af Kirken, strømmede Regnen ned, saa jeg fik en bred sort Kant paa min Brudekjole. Vi kørte tilbage til den kære, gamle Gaard, som Forældrene til min store Sorg kort efter solgte og fraflyttede.

Dagen efter kørte min Mand og jeg ganske alene ud i Dyrehaven; — det var en vidunderlig, dejlig Dag, Skoven stod efter den stærke Regn Dagen forud i den skønneste Sommerpragt, — aldrig

syntes vi, den havde været saa dejlig, Himlen saa blaa eller Solskinnet saa straalende. Vi spaserede paa de mest ensomme Stier for rigtig at nyde vor Lykke. Vi var begge saa unge, og Livet laa saa lyst for os. Gudskelov, at Fremtiden var skjult for os; havde vi anet de Sorger, der vilde komme, hvor anderledes vilde Fremtidsbillederne, vi nu lod rulle op i de mest glødende Farver, have set ud.

Om Aftenen var jeg for første Gang Værtinde i mit yndige lille Hjem; vi havde bedt mine Forældre og hele min Mands Familie tilligemed et Par af mine Veninder, for at de skulde se vore mange Gaver. Vi havde faaet en Lejlighed i Kronprindsessegade med den herligste Udsigt over Kongens Have og Rosenborg Slot. Stuerne var rummelige og lyse, og de smukke nye Møbler tog sig udmærket ud. Min Dagligstue blev især meget beundret, den var ogsaa yndig med sine himmelblaa Damaskesmøbler og mange smukke Smaating fra mit gamle Hjem. Jeg var umaadelig stolt over det altsammen, men først og fremmest over min Mand, som de alle beundrede. Mine Værtindeligter følte jeg mig ikke det mindste trykket af, jeg kunde ogsaa tage mig dem let, thi min gode Moder havde med den kærligste Omtanke forsynet vort Køkken med alt, hvad vi skulde bruge, og desuden bragt hver Smule Mad med, som jeg trakterede mine Gæster med den Aften. Det var let for mig at føre Husholdningen, saa længe vi boede i København, thi manglede jeg

noget, eller vi skulde have Selskab, tyede jeg altid til min Moder, som gav mig det, jeg skulde bruge, og mere til. Jeg benyttede mig, med Skam at tale om, forskrækkeligt af Forældrenes store Godhed imod mig; hvor har jeg mange Gange maattet le, naar jeg tænkte paa Faders elskværdige Godmodighed, og hvorledes jeg ved en Lejlighed misbrugte den; Fader havde vundet et stort hæklet Sengetæppe i et privat Lotteri, hvilket han naturligvis forærede mig, men da jeg trængte til Penge, som jeg for det meste gjorde, solgte jeg Tæppet til ham igen. Det var ikke det værste, thi da Handelen vel var i Orden, syntes jeg, at jeg havde saa god Brug for samme Tæppe, at jeg gav min Fader et Kys og spadserede hjem med det.

Der blev gjort mange Selskaber for os i Anledning af vort Bryllup, især husker jeg en dejlig Aftenfest, som min Svigerinde, der var Hofdame hos Dronning *Caroline Amalie*, gjorde for sine Forældre og os paa Eremitagen — der var saa betagende skønt derude, den stille stjerneklare Sommeraften med det smukke lille oplyste Slot og alle de glade Mennesker, der spredtes lyst og festlig klædte paa den grønne Slette.

Faa Dage efter rejste min Svigerfader hjem til Segeberg; vi skiltes med de gladeste Forhaabninger om snarligt Gensyn, men vi saa ham aldrig mere. Ligesom han kom hjem, brød en Kolera ud, som han var blevet smittet af i København, og han døde i Løbet af nogle faa Timer. Vi blev dybt rystede, da Dødsbudskabet naaede os, navnlig min

stakkels Svigermoder, som var aldeles nedbrudt af Fortvivlelse; det var den første Gang i deres Ægteskab, at hun havde ladet sig overtale til at lade ham være ene i Hjemmet, og det var for den pligttopfyldende Hustru et forfærdeligt Slag, at hun ikke havde været hos ham og lukket hans Øjne. Hun havde lovet at være en Maaned hos sin ældste Søn *Carl*, der havde lejet et lille Sted i Skovshoved, og det bebrejdede hun sig nu, saa at vi ikke formaaede at trøste hende. Stakkels Svigermoder, hun rejste naturligvis strax hjem til Segeberg fulgt af sine Børn; det var en sørgelig Hjemkomst, saa vidt forskellig fra den, de to trofaste Ægtefolk havde tænkt sig, da de rejste glade og lykkelige bort sammen. Der var stor Sorg dér i Byen, thi min Svigerfader var elsket og agtet af alle, der kendte ham. Den frygtelige Sygdom, han bragte med sig, og som fyldte den lille By med Rædsel, forplantede sig Gudskelov ikke; det blev ved det ene sørgelige Tilfælde, og det var en stor Lettelse og Beroligelse for os alle. Det var en frygtelig Tid, der kom efter min Svigerfaders Død, den stærke Hede forværrede den rædselsfulde, dødelige Sygdom og krævede flere og flere Ofre. Gudskelov ramtes vi kun den ene Gang, men det var ogsaa tungt nok og kastede en Skygge over vor ellers sorgløse Glæde.

Vi flyttede ud til min Svoger *Carl* i Skovshoved for ikke at blive inde i Byen, hvor Uhyggen blev større og større. Folk faldt om paa Gaden, somme-tider lige for ens Fødder, ikke sjældent saa man

KAPTAIN von ROSEN
Fotografi fra 1860

Droscher fare forbi, hvori stakkels Mennesker med skrækkeligt fordrejede Ansigter laa paa Sæderne eller halvt hang ud af Vognen. Min Svoger og min Mand maatte hver Morgen tage ind til Kjøbenhavn for at passe deres Forretninger, og det var med en forfærdelig Følelse af Angst, man i denne Rædselstid sagde Farvel til sine Kære, selv om det kun var for nogle faa Timer. Udeblev de, om det blot var nogle Øjeblikke over den fastsatte Tid, knugede den største Rædsel Hjærtet, og de frygteligste Billeder fyldte Fantasien. Naar man ikke har oplevet en saadan Tid, kan man slet ikke forestille sig hvor frygtelig den er, det er paa en Maade værre end Krig. Thi dér kan man dog vide, hvem der er udsat for Døden, men i kolerasmittede Egne hænger Ulykken over alle og enhver, og rammer snart denne, snart hin, Mand, Kvinde og Barn uden Forskel. Gudskelov at Sygdommen saa hurtigt fortog sig! Før Efteraaret var dens Rasen forbi, og man vendte tilbage til sin vante Ro.

Samme Efteraar tog min Mand og jeg til det kære, gamle Hjem i Segeberg for at tage Afsked med det og med alle de Mennesker, som Familien havde været knyttet til gennem mange Aar. Det var usigeligt vemodigt for min Mand at sige Farvel til Bardomshjemmet, og vi gik atter og atter til de mange kære Steder i Have og nærmeste Omegn, som mindede om de glade Barndoms- og Ungdomsaar. Jeg kunde, inden jeg rejste derfra, glæde min stakkels Svigermoder med Ud-

sigten til at blive Bedstemoder, og da min egen Moder var meget svag og skrøbelig, bad jeg hende komme til mig og være hos mig, naar den store Begivenhed skulde finde Sted. Kort efter vor Afrejse opløstes Hjemmet, og min Svigermoder og hendes yngste Børn flyttede til Uetersen¹⁾, en lille By i Nærheden af Hamborg, hvor min ældste Svigerinde *Lotte* var Klosterfrøken i det derværende adelige Kloster. Senere besøgte jeg dem dér og beklagede min Svigermoder inderligt, at hun havde maattet bytte sit smukke Hjem med det efter min Mening gyselige Sted, hvor der ikke fandtes andet end Sand og atter Sand. Selve Klosterbygningen imponerede aldeles ikke, skøndt den vist var meget gammel. Saa vidt jeg husker, boede kun Priorinden og enkelte Damer i den gamle Bygning, de fleste Damer boede tilleje i den lille By, hvor hver havde sin Husholdning, blandt de sidste min Svigerinde, der boede i et meget kedsommeligt Hus uden Have.

Min Mand gennemgik Kavalleriskolen i Begyndelsen af Aaret 1854, vi flyttede derfor kort efter Jul ud til Jægersborg, og jeg blev Vintermaanederne hos ham i landlig Ensomhed, til jeg i Begyndelsen af Maj tog ind til Kronprindsessegade igen for at afvente Barnets Komme. Det var uden Spor af Ængstelse, jeg imødesaa den interessante Begivenhed; jeg havde været rask hele Tiden og glædede mig usigeligt til mit lille Barn. Selv var jeg

¹⁾ Kammerherreinde Marie Sophie v. Rosen (1800—68) var en Datter af Etatsraad, Borgmester Decker i Oldesloe.

egentlig kun et stort Barn, som ikke havde meget Begreb om de Lidelser og den Alvor, som ventede mig, maaske jeg derfor blev mere overvældet, end det var godt for mig. Jeg blev forfærdelig syg og svævede imellem Liv og Død i flere Dage. Vor Læge Professor *Dahlerup* tilkaldte den bekendte Læge *Ole Bang*. Det var angstfulde Dage for min Mand og mine gamle Forældre, og en Dag var min Tilstand saaledes, at Lægerne mente, at jeg kun havde en halv Time tilbage at leve i; de bad derfor min stakkels Mand om at gaa hjem til mine to Gamle og forberede dem paa, at alt Haab var ude. Mennesket spaar og Gud raader, jeg kom over det, og mit Liv blev et langt Liv — det blev min elskede Mand, som blev kaldt bort i en tidlig Alder.

Min Svigermoder, som kom til mig, da jeg flyttede ind fra Jægersborg, blev mig til stor Støtte og Hjælp, jeg lærte meget af hendes rige Erfaring i Børnepleje, som jeg selv ikke havde Begreb om, jeg troer næppe, at jeg havde holdt paa et spædt Barn, før jeg fik mit eget i Armene. Hun havde en sjælden Evne til at vise andre tilrette uden at saare dem, hun var saa overbærende og kærlig trods sin egen store Dygtighed. Jeg fik desværre ikke Lov til at amme min lille *Vilhelm*¹⁾, som han kom til at hedde, jeg var ikke selv stærk nok, og han var ogsaa et skrøbeligt lille Væsen, vi fik derfor en Amme til ham. Hun var et sandt

¹⁾ Wilhelm Carl Viborg v. Rosen, afsk. Kaptajn af Fodfolket, Direktør for det internationale Sovevaggonselskabs Afdeling i Kbhvn.

Huskors, samme Amme, som regerede med mig, som hun vilde, da jeg for Barnets Skyld ikke vovede at gøre Indsigelser. Heldigvis fik vi senere en ren Skat, som hed *Maren*, hende beholdt vi i flere Aar, og jeg skal senere komme tilbage til hende. Her maa jeg endnu tilføje nogle Linier om den gamle Geheimeraad *Ole Bang*, ogsaa kaldet *Ole Lukøje*, fordi han saa ofte blev hentet til en Patient, naar andre Læger ikke formaaede at udrette mere. Han var ubetinget forud for sin Tid, han prædikede altid (dengang for det meste for døve Øren), at de første Betingelser for Helbredet var frisk Luft, koldt Vand, Lys og Solskin; det var velgørende, hvor han kunde lufte ud i en Sygestue, og maaske Anvendelsen af disse ukendte Begreber gav ham den mærkelige Magt ved saa mange Sygelejer. Han bevarede siden dengang en varm Interesse for mig og mine Børn, han kaldte mig altid *Franzisca*, og hvor vi mødtes, selv midt i Amaliegade, hvor vi begge boede efter 1864, aabnede han sine Arme langt borte og omfavnede mig hjærteligt. Hans kloge Øjne under nogle mærkværdige tykke, buskede Øjenbryn kunde formelig lyse af Godhed og Velvillie.

Jeg klarede mig hurtigt, da jeg først blev bedre; min kraftige Natur, og medfødte Had til Sygelighed hjalp til, saa jeg snart var mig selv igen. Mit Haar voldte mig de største Bryderier; det var af Naturen stærkt krøllet, og da det ikke var blevet rørt i flere Dage, havde Isomslag og Iglebid bevirket, at det var klistret sammen til en Kage, som

en Frisørinde med stor Taalmodighed maatte pille fra hinanden et Par Timer ad Gangen. Det var godt, at jeg kom mig saa hurtigt, thi knap 6 Uger efter min Drengs Fødsel blev min Mand dødsstyg af Underlivsbetændelse; han havde redet en uregerlig Hest til, hvilket var hans Yndlingsfornøjelse, og blev syg samme Aften. Det gentog sig tre Gange de følgende Aar, og han var hver Gang Døden nær; jeg tænker man nutildags vilde have kaldet Tilfældene for Blindtarmsbetændelse. I August var vi begge igen raske og glade og deltog med stor Fornøjelse i to Festligheder, som blev holdt i Anledning af Prinds *Ferdinands* Sølvbryllup. I September Aaret efter fik jeg atter en Søn, og det gik saa godt, at jeg næsten ikke var syg. Den udmærkede Hedebokone, som jeg før omtalte, passede begge Drengene; jeg kunde heldigvis denne Gang selv amme min Dreng, men hun tog sig med den største Kærlighed og Omhyggelighed af den mindste Ting vedrørende Børnene, og jeg var ganske rolig, naar hun kørte Barnevognen med de to Smaa over i Rosenborg Have, thi *Maren* holdt paa sin Værdighed, og ingen vovede at tale til hende, naar hun stiv og strunk i sin smukke Hedebodragt skubbede Vognen foran sig og havde den større Dreng ved Haanden. *Maren* var en rigtig god og smuk Type paa en Bondekone; hun var gift og havde baade Mand og Barn i sine Svigerforældres Hjem ved Hedehusene; jeg troer hun forlod Hjemmet for at tjene nogle Penge selv, da hun vist af Svigerforældrene maatte høre for,

at hun var fattig, da hun giftede sig med Sønnen. Hun elskede sin Mand og sit Barn, og at komme hjem og besøge dem var den eneste Adspredelse, hun forlangte. Hun havde en god, sund Forstand, som trods hendes store Uvidenhed altid fik hende til at gøre det rette; lidt uimodtagelig for Politur var hun maaske, og hun havde f. Ex. en Tilbøjelighed til at omtale hele min Mands Familie og vore gode Venner ved Fornavn, det hjalp ikke man rettede hende, hun slap ved første Lejlighed det unødvendige Frue og Frøken igen. *Maren* bevarede troligt sit Venskab for os; hun skrev til mig et Par Gange om Aaret lige til sin Død, der først indtraf for nogle Aar siden. Den første Gang hun kom til mig efter Krigen, erindrer jeg saa godt; hun havde ogsaa mistet sin Mand, som jeg vidste, hun havde levet meget lykkeligt sammen med, og derfor mente jeg, vi maatte mødes i vor fælles Sorg og Savn. *Maren* græd ogsaa bitterligt, da vi talte om min Mand, som hun altid havde holdt meget af; men da jeg begyndte at tale om hendes Sorg og Tab, saa *Maren* ned, rystede paa Hovedet og sagde stille „Ak Frue! saadan en kan man ikke undvære paa Landet, hvem skulde skære Tørven og passe Kreaturet“ — jeg blev uvilkaarlig tavs, og *Maren* sagde ikke mere om sit nye Ægteskab.

Vi var ogsaa saa heldige at have en mageløs Oppasser, som hed *Mads*; ham betroede jeg gerne Børnene til, naar *Maren* var hjemme hos sin Mand, og han var næsten lige saa omhyggelig for dem,

som hun. Naar vi om Søndagen spiste hos mine Forældre, gik *Mads* foran med det mindste Barn, han vilde altid holde den Lille lige ud for sig, som naar man presenterer Gevær for de Kongelige; jeg holdt mig gerne i Nærheden, thi imellem hændte det, at Barnet forsvandt mere og mere ned i den lange Kaabe, og jeg maatte komme det til Hjælp for at det ikke skulde kvæles eller dumpe ud af Kaaben.

Hvad man dengang maatte forlange af Tjenestefolkene passer ikke i vor Tid; naar jeg blot tænker paa saadan en Ting som, at vi, der boede midt i Kronprinsessegade paa 3die Sal, maatte hente hver Draabe Drikkevand ved en Post i Sølvgade, som var den eneste i vor Nærhed med drikkeligt Vand; og selv med Sparsommelighed brugte vi mange Spande om Dagen. Det var en henrivende Beliggenhed, vor Lejlighed havde, naar man først var kommen op ad de mange Trapper; mangan en Aften har min Mand og jeg staaet i Vinduet og set over til de dejlige Træer og det smukke, gamle Slot; det var næsten allerdejlignst, naar det var Vinter og der laa Sne i Haven og Træerne stode fulde af Rim.

Sommeren 1856 var *Rosen* paa Opmaaling i Holsten¹⁾; for at Børnene og jeg ikke skulde være i Byen i den varme Sommertid, havde Fader lejet en Lejlighed til Moder og mig i Taarbæk. Der havde vi det udmærket, og Børnene, som var lidt

¹⁾ Han var 1855 blevet Kaptajn i Generalstaben og ledede i nogle Aar dennes Rekognosceringsarbejder i Holsten.

blegnæbbede efter Vinteren i Byen, trivedes godt og fik røde Kinder. Moder var henrykt over at have Børnene og mig for sig selv og forkælede de Smaa ligesaa grundigt, som hun havde forkælet mig.

I Huset ved Siden af vort boede gamle Skuespiller *Rosenkilde*¹⁾; hver Aften kom han gerne ind til os med et langt Skridt over Havelaagen ligesom i „Recensenten og Dyret“ og fik sig en Passiar med Moder og mig. Han var ubeskrivelig fornøjelig og morsom, og vi fik os altid en forfriskende Latter under hans smaa velkomne Besøg. En Aften, da jeg beklagede mig til ham over den lange Tid jeg maatte undvære min Mand, svarede han mig „Ja lille Frue, hvad vilde De med en Mand, der duede noget? De havde vist godt kunnet faa en eller anden Dumrian, der altid havde hængt hjemme“.

Sunde og fornøjede mødtes vi om Efteraaret igen i Kronprindsessegade. *Rosen* og jeg tog Del i Selskabslivet, jeg havde endnu mine smukke Kjoler fra mit Udstyr, og hvad jeg manglede, forærede mine Forældre mig med deres sædvanlige Gavnildhed. Den smukkeste Fest, vi var med til, og som jeg aldrig kan glemme, var en Maskerade, som Baron *Zytphen-Adelers* og Baronesse *Zeuthen* gav sammen, — de boede i samme Gaard i Bredgade og Lejlighederne kunde forbindes med hinanden. Det var en pragtfuld Fest, den skønneste jeg nogensinde har været med til. Jeg havde laant

¹⁾ Kgl. Skuespiller Christen Niemann Rosenkilde (1786—1861).

en meget smuk gammeldags Silkedragt, hvortil jeg havde pudret Haaret. Dragten, der var noget stærk i Farven, gjorde mig sammen med det hvide Haar blegere end sædvanlig, hvorfor *Maren*, da hun saa mig færdig, kom med det mindre smigrende Udraab „Ih dog! Fruen ser livagtig ud som et Lig“. Der var en Mængde pragtfulde Dragter og flere smukke Kvadriller, hvoraf min Mand deltog i den ene; men det, der gjorde dybest Indtryk paa de Tilstedeværende, var en Skjolddands danset af fire af den Tids smukkeste og eleganteste Mænd: Prinds *Christian*, senere vor Konge *Christian den Niende*, Baron *Blixen Finecke*, gift med Dronning Louises Søster, Prinsesse *Augusta*, Baron *Berner-Schilden* og Lehnsbaron *Zyphen-Adeler*. Alle var de lige høje og slanke, og de bevægede sig i de pragtfulde, glimrende Dragter med en Anstand og Elegance, som tog alle Tilskuerne med Storm. Jeg ser endnu mange af de andre smukke Mænd og Kvinder for mig, thi det var en sjælden Samling af Landets fornemste og mest fremtrædende Personligheder, som her havde givet Møde iførte de kostbareste og mest afvejlende Dragter, straalende af gamle Familiejuveler og besatte med de skønneste Kniplinger. Jeg har ofte talt med Mennesker, der havde været med til denne Maskerade, og de erindrede den alle med samme Begejstring som jeg. Min Mands Søster var, som jeg allerede har fortalt, Hofdame hos Dronning *Caroline Amalie*, „Enkedronningen“, som hun efter *Christian den Ottendes Død* blev

kaldt. Hun var altid meget elskværdig og venlig imod min Mand og mig, og holdt særlig meget af min ældste Søn *Vilhelm*, som hun, saa længe hun levede, fulgte med kærlig Interesse.

Engang var min Mand og jeg og *Vilhelm*, der var et ganske lille Barn, tilsagte samtidigt med *Grundtvig* med sin Hustru og deres lille Dreng *Frederik*. Det var saa mærkeligt at se de to Fædre til de to lige gamle Dreng: Oldingen med det store, hvide Skæg og min friske, unge Mand, — det var dog min Mand, som først maatte forlade sin lille Søn og lade ham blive tilbage i Verden uden faderlig Støtte. Foraaret 1857 blev min Mand udnævnt til Stabschef i Kiel ¹⁾, det var en stor Udmærkelse for saa ung en Mand, men det var ingen Glæde for mig og mine Forældre, thi det betød jo en Adskillelse for os, som jo var saa fast sammenknyttede. Kiel med de vanskelige Forbindelser syntes os saa langt borte, og det var med stor Vemod, at de gamle Forældre saa os opløse vort lille Hjem og drage bort. Jeg havde født en lille Pige d. 5te Juni ²⁾, saa nu havde vi tre Børn, og denne lille Flok var de Gamles Stolthed og Glæde; der var ikke en Dag, hvor de ikke enten kom op til os for at se dem, eller vi tog til dem; og denne store Adspredelse paa deres gamle Dage maatte vi jo berøve dem. Mig selv faldt Opruddet ogsaa svært, jeg elskede det lille smukke Hjem, hvor jeg havde tilbragt de første lykkelige Aar af

¹⁾ Hovedkvarteret for 3. Generalkommando (Holsten-Lauenborg).

²⁾ Marie Sophie Henriette v. Rosen, Klosterdame i Vemmetofte.

mit Ægteskab, og hvor mine tre Børn var fødte. Jeg kendte ikke det mindste til de Forhold og Omgivelser, hvor vi nu skulde leve vort Liv, og det forekom mig i min Bekymring og Sorg, at jeg aldrig vilde blive lykkelig eller føle mig hjemme i Kiel. Da vi efter megen Besvær var kommen i Orden derovre, følte jeg mig alligevel rigtig tilfreds; vor Lejlighed i Generalkommandobygningen var stor og smuk, og da vi havde bragt vore Møbler paa Plads, syntes vi begge, at alting saa lysere og hjemligere ud. Vi levede syv Aar i Kiel, og i den Tid fik vi endnu fire Børn, to Piger og to Drengene. Omgang havde vi ikke meget af; da Forholdene allerede var stærkt spændte imellem de danske og tyske Familier, omgikkes vi næsten udelukkende de danske Officersfamilier, og da de, som vi, ikke havde meget Raad, blev der ingen større Selskabelighed. Hverken min Mand eller jeg var kede deraf, han havde altid fuldt op at gøre med sine mange militære Pligter, og jeg havde mit Hus og Børneflokk, som nok kunde lægge Beslag paa min Tid. Jeg savnede min trofaste *Maren*, som ikke var fulgt med, da hun ikke kunde rejse saa langt bort fra Mand og Barn, og de tyske Barnepiger, jeg havde i Begyndelsen, jeg var i Kiel, tilfredsstillede mig slet ikke. Naar Børnene kom, havde jeg en gammel Barnekone, som hed *Fullendorff*, hun var højt elsket af de større Børn, som hun altid trods mit Forbud stak Sukker til, naar hun fik sin Kaffe. Hun var en godmodig, gammel Sjæl, som næppe vilde have vundet vor

Tids Lægers Behag som Barneplejerske; men man var jo ikke forvænt i de Tider. Naar jeg nu hører om alle de Anstalter og Forsigtighedsregler, der bliver taget, naar et Barn skal komme til Verden i en Familie, undrer jeg mig over, at baade jeg og mine Børn lever; hos os blev der hverken taget særlige Hensyn til mig eller den Nyankomme, og det var der heller ikke blevet i Segeberg, hvor de tolv Børn saa Lyset.

Min Svigerfader havde en god Ven boende i Kiel, Etatsraad *B.*; ham og hans Søster omgikkes vi meget, det var elskværdige, dannede Mennesker, der i sin Tid havde haft megen Omgang med *Goethe* og hans begavede Kreds. Desværre fandt den ældre Mand paa at gifte sig med sin Husholderske, og det var et haardt Slag for Søsteren, der maatte forlade Broderens Hus og søge sig et eget Hjem. Fru *B.* blev en dygtig Husmoder og gjorde ogsaa sin Mand lykkelig, men hun stod jo langt under ham i Dannelse, og det følte han tidt, især i al Selskabelighed, hvor hun ofte stødte an med sit keitede, ubehjælpsomme Væsen. Stakkelt, hun følte selv sin Mangel paa Opdragelse, og det gjorde hende mistænksom og ulykkelig, fordi hun troede, maaske med god Grund, at Mennesker saa ned paa hende. Hvor jeg dog mindes hendes tragikomiske Skikkelse en Dag, da hun ved et stort Herreselskab hos Generalens, ved en Misforstaaelse ogsaa troede sig indbudt og derfor mødte sammen med sin Mand, klædt i den vildeste Puds. Heldigvis mødte *Rosen* dem paa

Trappen og fik forklaret dem deres Fejltagelse; han tilbød Fru *B.* at følge hende op til mig, hvilket hun efter nogle indtrængende Bønner fra Manden endelig tog imod. Hun græd af Skuffelse og Kræn-kelse, da hun kom op til mig, og jeg havde stor Møje med at trøste hende og forsikre hende om, at hverken Generalens eller hendes egne Tjene-nestefolk, som hun var mest bange for, skulde faa den uheldige Misforstaaelse at vide. Da Gene-ralens altid var saa elskværdige at sende Mad op til mig, naar de havde Middagsselskab, fik jeg hende efterhaanden i godt Humør ved at dele min Mad med hende. Da hendes Mand kom for at hente hende, sad hun fornøjet i min Sofa og for-sikrede ham om, at hun havde havt det meget bedre, end hvis hun havde været med.

Vi havde ikke saa sjældent liggende Gæster, men som Regel kun for en Dag eller to, thi det var som oftest paa Gennemrejse til og fra Udlan-det, at vore Bekendte besøgte os. De var altid til stor Opmuntring, thi de bragte gerne Nyheder med fra Venner og Bekendte i Kjøbenhavn. For-ældrene skrev nok til os, men de var nu gamle og førte en ganske stille Tilværelse ude paa Dos-seringen, hvor de boede de sidste Aar, Fader levede; deres Breve var derfor ikke videre inter-essante hvad Bynyt angik, og min Mand og jeg havde en brændende Interesse for alt, hvad der foregik i Danmark. Det var ikke saa underligt, at jeg imellem længtes efter de gamle, kendte For-hold; jeg havde altid havt svært ved at slutte mig

til nye Mennesker, og jeg havde i Kiel næsten ingen, jeg brød mig om eller havde Tanker tilfælles med; derfor vilde de syv Aar ogsaa have været meget svære, hvis jeg ikke havde havt mit lykkelige Hjem og min store Børneflokk, som fuldstændig optog min Tid. Naar jeg undtager de aarlige Rejser til Kjøbenhavn, hvor jeg altid havde flere af Børnene med, kom jeg ingen Steder, jeg fik ikke engang Hamborg at se, skøndt der ikke var langt dertil. Det var sjældent, at Husmødre i de Tider tog fra deres smaa Børn for at opmuntre sig eller komme til Kræfter; man trængte maaske ikke saa meget dertil som nu. Vist er det, at Mændene som Regel vilde have fundet det aldeles unødvendigt og sikkert ogsaa ukærligt, hvis en Moder gjorde Fordring paa at komme ud at rejse med Manden, naar Børnene var hjemme.

Kiel er jo en smukt beliggende By og Luften er sund og god. Befolkningen var nøjsomme, gode Mennesker, som gennemgaaende talte Plattysk, et Sprog, som der er en hyggelig Klang over, men som er ret uforstaaeligt for dem, som ikke har kendt det fra Barndommen af; min Mand f. Ex. var ganske fortrolig dermed og talte gerne med Folkene. En lille Historie om min Mands Barber vakte, fortalt paa Plattysk, megen Munterhed. Jeg har ofte set den lille pudsig Barber paa Gaden, hvor han altid hilste os med stor Høflighed, som dog havde et vist gemytligt Anstrøg; samme lille Mand holdt meget af at spille Kort, og naar Gods-ejerne fra Omegnen kom til Kiel i Terminen, fik

han sig ofte et Spil Kort paa Kroen med deres Kuske. En Aften havde han været særdeles heldig og vundet en Sum Penge; glædestraalende gik han hjem til Konen med den glade Meddelelse, og efter længere Raadslagning bestemte Ægteparret, at Pengene skulde benyttes til et større Gilde den næste Aften, medens Vennerne endnu var i Byen. Efter at have aftalt det nødvendigste, gik de i Seng. Mutter sov snart den Retfærdiges Søvn, men Fatter kastede sig frem og tilbage paa sit Leje; han kunde ikke blive den Tanke kvit, at hvis han var blevet ved med at spille, havde han vundet endnu mere. Tilsidst kunde han ikke udholde det længere; han vidste, at hans Kammerater blev sammen til langt ud paa Natten; stille listede han i Klæderne og skyndte sig til Værtshuset. Efter et Øjeblik's Forløb havde han tabt hele sin Gevinst. Uden at hans bedre Halvdel mærkede det, slap han ind i Huset igen, kom af Klæderne og sov trygt, til han om Morgenen tidligt blev vækket af en usædvanlig Larm. „Hvad bestiller Du dog, Mutter?“ sagde han forundret. „Jeg gør rent,“ svarede den skikkelige Kone. „Vi skal jo have Gilde iaften for de mange Penge, Du har vundet.“ „Dat hast Du gedrömt, Mutter,“ sagde Manden roligt, lagde sig om paa den anden Side og sov videre. Om Mutter nogensinde erfarede den sande Historie, véd jeg ikke.

Vi havde faaet os et Stykke Havejord i Nærheden af vor Bolig, hvor vi tilbragte mange Timer; min Mand morede sig med at arbejde i den i sin

Fritid, og han satte megen Pris paa de Blomster, han fik til at gro. Jeg husker, at han engang havde faaet nogle smukke, hvide Lillier til at voxer, som han var meget stolt over. Efter at have været bortrejst et Par Dage, glædede han sig til at se dem i fuld Blomst; hans Glæde blev imidlertid ikke ublandet, da han fandt en højrod Pelargonie stukket ned i hvert Blomsterbæger; det var vor ældste Søn *Vilhelm*, som vilde overraske sin Fader med paa den Maade at vise sine patriotiske Følelser. Det kneb jo lidt for *Rosen* at vise sig taknemmelig for Opmærksomheden.

En stor Sorg havde vi det første Aar, efter at vi var flyttet til Kiel; vi mistede vor næstældste lille Søn, vor yndige *Niels*. Jeg var taget til Kjøbenhavn med Børnene for at besøge Forældrene, de kære Gamle havde glædet sig ligesaa meget som jeg til dette første Gensyn. Uheldigvis fik Børnene Kighoste strax efter vor Ankomst, lille *Niels* blev haardest angrebet, og i faa Dage endte hans korte Tilværelse paa Jorden. Min Mand var saa fortvivlet, at jeg var bange for, at han aldrig vilde komme over det, og jeg havde Følelsen af, at jeg kun maatte tænke paa hans Sorg, fordi det tog saa stærkt paa ham, men selv savnede jeg dog min Dreng saa meget. Nu i mit Livs Aften forstaar jeg saa langt bedre, hvor egenkærlig Sorgen er over de smaa Børn, der kaldes tidligt bort, Livet er ikke let, og saadan en glad lille Sjæl har det bedst, hvor Sorgerne ikke naa hen. Jeg fik en

FRU von ROSEN MED SINE 3 DØTRE

**Staaende fra venstre Ellen Charlotte Dorothea v. Rosen,
Marie Sophie Henriette v. Rosen og Nelly v. Rosen.
Fotografi fra 1873**

lille Pige i Marts 1859¹⁾, det gav os noget Andet at tænke paa. Senere fik jeg endnu 2 Dreng, hvilket jeg allerede har omtalt, og endelig det sidste Barn, en lille Pige, som blev født d. 31te Oktober 1863, da Lykken i vort Hjem var forbi for bestandig²⁾.

Om Foraaret 1863 var Kong Christian d. 9des Datter, Prinsesse *Alexandra*, blevet gift med den engelske Prinds af Wales; det var bestemt, at det unge Par paa Rejsen til England skulde aflægge et Besøg hos Hertug *Carl*, Kongens ældste Broder, der var gift med *Frederik d. 6tes* Datter, Prinsesse *Vilhelmine*, og som boede paa Kieler Slot. I den Anledning var Byens fineste Familier tilsagte til Kur paa Slottet, og den skulde allerede finde Sted Kl. 10 om Formiddagen, da Skibet blev ventet tidligt om Morgen, og de kongelige Gæster skulde fortsætte Rejsen samme Dags Eftermiddag. Vi mødte alle i fuld Puds til den fastsatte Tid, glade ved at faa Anledning til at se og hilse paa den yndige, unge Prinsesse. Glæden blev dog betydelig afkølet, da den ene Time gik efter den anden, og de ikke kom; de ulykkelige Mennesker var ved at falde om af Sult og Kedsommelighed; gaa kunde man ikke, thi i det næste Øjeblik kunde de være der. Endelig forbarmede Hertugens sig over de Ventende og sendte deres Lakajer ind med Bakker, hvorpaa der var opstablet nogle smaa, runde Brød eller Boller, som gik

1) Ellen Charlotte Dorothea v. Rosen, Priorinde paa Vemmetofte adelige Jomfrukloster.

2) Lieutenant, Toldassistent Carl Frederik Hermann v. Rosen, f. 1861, Forpagter Johan Adam Theodor v. Rosen, f. 1862, og Nelly v. Rosen, Klosterdame i Vemmetofte.

under Navnet „Hedviger“¹⁾); det var kun tør Kost, men Selskabet kastede sig over dem som sultne Ulve, og den ene Bakke blev baaret tom ud efter den anden. Vi maatte holde ud til Klokkeren tre, da Skibet, som havde havt et mindre Uheld undervejs, endelig ankom. Vi stakkels Taalmodige fik kun lidt for Ulejligheden, de Kongelige viste sig kun et Øjeblik, da de ikke turde forsinke Afrejsen paa Grund af de store Festligheder, der skulde finde Sted i England. Der blev gjort mange Løjer og Bemærkninger om den tarvelige Forfriskning, men man maa undskylde Hertugens med, at de ikke var forberedte paa Traktement. Hertuginde *Vilhelmine* var ellers en meget elskværdig gammel Dame; men ligesom Søsteren Prinsesse *Caroline*, der var gift med Arveprins *Ferdinand*, meget døv og meget vanskelig at tale med. Hun var ikke velbegavet som Prinsesse *Caroline*; naar vi imellem kom op paa Slottet, forbavsede hun mig altid ved at tale om min lille Broder, hvis Død hun beklagede paa det hjerteligste — han blev, som jeg har anført, to Timer gammel. Til min Forundring var det ogsaa hans Død, hun beklagede, da jeg første Gang saa hende i Kjøbenhavn som Enke, efter at jeg havde mistet baade min Mand, Fader, Moder og Svigermoder; — det lille Væsen havde jeg ærlig talt aldrig skænket en Tanke, og havde derfor ondt ved at tage mod hendes venlige Deltagelse.

Vi boede i Generalkommandobygningen paa

¹⁾ Hittewægger (Heet-wek),, Festelavnsboller. (Molbech, Dansk Dialekt-Lexikon).

2den Sal; paa 1ste Sal var der en stor, smuk Bellig til den kommanderende General, som paa den Tid, vi flyttede dertil, og indtil hans Død d. 17. Juni 1863, var General *Schøller*. Generalens Familie, der bestod af Generalinden og deres Datter, var meget forekomne og elskværdige imod os, men hverken min Mand eller jeg blev særlig fast knyttet til dem, skøndt vi omgikkes næsten daglig¹⁾.

Der kom først en ny General til Kiel samme Efteraar, det blev General *Steinmann*. Jeg husker saa godt hans Ankomst, fordi det var en meget urolig Dag for mig. General *Steinmann*²⁾ havde nemlig meldt sig den 1. Nov., og min Mand havde travlt, da han skulde modtages med militær Hønnør; jeg ventede et Barn og skulde have en ny Kokkepige. Baade Generalen og Barnet kom den 31. om Aftenen. Dagen efter var der Festmiddag for Generalen, som min Mand aldeles ikke var oplagt til at deltage i, men jeg fik ham afsted med Forsikringer om, at baade den lille Pige og jeg befandt os saa vel som muligt; jeg var efterhaanden saa vant til den Historie, at jeg næsten ikke regnede det for noget at faa et Barn. Ved hendes Daab havde vi det sidste Selskab i vort Hjem i Kiel, hun blev hjemmedøbt ligesom hendes Søskende, thi det var ikke Skik i Holsten at frem-

¹⁾ General Thomas Georg Schøller (1793—1863) blev 1848 Generaladjutant hos Frederik VII og komm. General i 3. Generalkommando-Distrikt. Han var gift med Magdalene Dorothea Staal (1798—1882), Datter af Toldkasserer, Justitsraad Niels Staal.

²⁾ General Schøller var død den 17. Juni og den 22. Oktober overtog Generalmajor Peter Frederik Steinmann (1812—94) Kommandoen. Den 1. Novbr. blev han Kommandør for Hærens 3. Division. 5. Juli 1864 blev han Overgeneral over den danske Hær.

stille Børnene for Menigheden i Kirken. Den danske Præst, der boede i Rendsborg, og som kom til Kiel hveranden Søndag, døbte gerne Børnene efter Gudstjenesten. Vi plejede at gøre vor Dagligstue saa festlig som mulig, og brugte til Daaben en smuk Krystalskaal, som var benyttet til samme hellige Handling i Segeberg. Paa min Datters Opfordring har jeg senere givet Skaalen til Dronning Louises Børnehospital, hvor den fik en god Anvendelse til den hyppige Nødtaab, der finder Sted dér. Der var en meget trykket Stemning over det Selskab, der var samlet til Daaben; Krigen stod for Døren og opfyldte os Alle med bange Anelser og Bekymringer. Min Mand havde hele det sidste Aar været optaget af mange alvorlige Tanker, han var ængstelig og urolig for Danmarks Fremtid, hans klare Blik forudsaa den frygtelige Fare, en Krig maatte medføre for os, daarligt forberedte, som vi var. Han havde ogsaa mange Ængstelser og Sorger for mig og Børnene, som i det Øjeblik, Krigen blev erklæret, ikke kunde blive i Kiel, og det var ingen let Sag med kort Varsel at finde os et andet Hjem, enten det blev i Kjøbenhavn eller et andet Sted.

Det sidste Halvaar i Kiel var meget trist; selv om vi ikke savnede General *Schøllers* Familie særligt, var det alligevel Mennesker, man havde levet i Hus sammen med i 7 Aar, og som altid havde været gode og venlige imod os. Generalens Død og Familiens Opbrud, bragte derfor baade Uro og Vemod med sig. Saa kom de forandrede

Forhold med den nye General, der uagtet han var en baade dygtig og elskværdig Overordnet, var en altfor stor Pedant til at min Mand kunde være rigtig glad ved at arbejde sammen med ham. Han næsten plagede sine Omgivelser med en Pertentlighed og overdreven Punktlighed, som til Tider voldte min Mand, der i Forvejen var overlæsset med Arbejde, mange Besværligheder. Skøndt jeg personlig kun har Grund til at være taknemlig overfor General *Steinmann*, thi han satte stor Pris paa *Rosen*, og var, saa længe han levede, rørende trofast imod mig og Børnene, saa holdt jeg dog langt mere af General *du Plat*, der som bekendt havde et meget vindende Væsen. Desuden havde jeg kendt ham fra jeg var en lille Pige; jeg husker hvorledes han en Dag, da jeg var i Besøg med mine Forældre hos General *Scholten*, tog mig paa Skødet og bøjede sig ned over mig med det mest fortvivlede Ansigt; det var som vilde han, at jeg skulde trøste ham, og jeg havde gerne slaaet Armen om Halsen paa ham, havde jeg ikke været saa undselig. Grunden til hans Sorg, hørte jeg senere, var, at han var ved at gaa til Grunde af Kærlighed til Frøken *Scholten*, Datter af Generalmajor og Gouvernør i Vestindien *Casimir Wilhelm v. Scholten*, som ikke vilde have ham, hvorfor han gik i russisk Tjeneste, og i en Kamp med Tscherkesserne hentede han sig megen Berømmelse. Da han efter nogle Aar kom tilbage, forbarmede Frk. *Scholten* sig over ham, de blev gift og levede ubeskriveligt lykkeligt

sammen. Da vi rejste til Kiel, flyttede de ind i vor Lejlighed i Kronprinsessegade, hvor hun døde af Tuberkulose. Han var ved at gaa fra Forstanden af Sorg. Han blev 1860 Generalmajor og Chef for 3. Brigade i Rendsborg, hvorfra han ikke sjældent kom til os i Besøg. En Dag, da han havde været til en stor Middag hos Generalens, kom han efter Middagen op til mig, kastede sig i en Lænestol og udbrod: „Nu behøver jeg ikke mere at spille Komedie!“ hvorpaa den stærke Mand hulkede som et Barn. Han ønskede saa inderligt at falde i Krigen, Livet havde ingen Værd for ham efter hendes Død, og dette Ønske fik han opfyldt; han faldt jo ogsaa ved Dybbøl. Jeg sørgede inderligt over, at den trofaste Ven ogsaa blev mig berøvet¹⁾.

Det var sørgelige Aar, der nu kom; havde Livet hidtil været lyst og lykkeligt, lærte jeg nu Alvoren at kende, og der hang tunge Skyer over min Tilværelse. Min elskede Fader mistede jeg i Vinteren 1863, han blev 78 Aar gammel, men han havde indtil kort før sin Død ikke mærket sin høje Alder og bevarede baade sin legemlige Sundhed og sin livlige Aandsfriskhed, til en Bronchitis gjorde Ende paa hans virksomme Liv. De to kære Forældre havde savnet vort Hjem saa meget, og

¹⁾ Som Kaptajn ledsagede Peter Henrik Claude du Plat (1809—64) Prins Frederik af Glücksborg til St. Petersborg og traadte da i russisk Tjeneste og deltog i 1847 i Felttoget i Kaukasus. Han blev to Gange saaret og blev hædret med Guldkaarden for Tapperhed. Han deltog i Krigen 1848—50 og blev haardt saaret ved Ullerup 1849. 1864 var han Chef for Hærens 2. Division. Han og hans Stabschef, Major Schou faldt den 18. April paa samme Sted ved Barakkelejren som Major Rosen. Du Plat blev gift 1848 med Elisabeth Catharina v. Scholten (1811—59).

det gjorde mig ofte ondt for dem, at der var saa ensomt om dem de sidste Aar Fader levede; vi kom jo nok paa Besøg til dem hvert Aar, men det var ikke det samme som da vi boede i By med dem. De var henrykte over vore livlige Børn, føjede og forkælede dem, men jeg mærkede nok, at det trættede dem. Fader var i de sidste Aar han levede, Stormester i „Kæden“, og igennem denne Forenings flantropiske Interesser fik han en hel Del med Blindesagen at gøre, som han omfattede med megen Varme. Da det nye Institut blev bygget paa Østerbro, gik han næsten hver Dag derud for at iagttage Arbejdets Fremgang, og naar jeg var i Byen, maatte jeg ledsage ham; han travede da op og ned imellem Stilladser og halvfærdige Trapper, saa jeg ofte var i dødelig Angst for at den gamle Mand skulde styrte ned eller blive syg af den stærke Træk, som jeg ogsaa troer skaffede ham den Bronchitis, der gjorde Ende paa hans Liv.

Moder overlevede Fader i flere Aar; da jeg som Enke flyttede ind i Mellembygningen i Amaliegade Nr. 17, tog hun med og levede med os indtil 1867; meget svag, men fuldstændig aandsfrisk. Det var underligt, at Moder, som hele sit Liv igennem blev betragtet som meget sygelig, overlevede min Fader, der aldrig havde kendt til en Times Sygdom før dette sidste Aar, han levede.

Kort efter min lille *Nellys* Daab maatte vi bryde op og flytte til Kjøbenhavn; det var en meget uheldig Aarstid for den vanskelige Flytning med det store Bohave og de mange smaa Børn, hvoraf den

yngste endnu ikke var to Maaneder. Dertil kom Nødvendigheden af at komme afsted saa hurtigt som muligt, og da Møblerne skulde sendes pr. Skib, maatte hver Ting dog pakkes nogenlunde omhyggeligt ind. Den 18de December 1863, en mørk, trist Dag, sejlede vi bort fra Kiel¹⁾. Min Mand fulgte os ombord og sørgede saa godt for os, som han under de fortvivlede Forhold og paa det overfyldte Skib formaaede. Det var en skrækkelig Dag, jeg stod paa Dækket og viftede mit sidste Farvel til ham; Børneflokket omkring mig vinkede og raabte deres Farvel med de smaa, glade Barnestemmer. De var paa Børnevis henrykte over Forandringen og kunde ikke føle alle de Rædsler og bange Anelser for Fremtiden, som knugede mit Hjærte, da jeg mere og mere fjernede mig fra ham og gennem mine Taarer saa hans elskede Skikkelse forsvinde i den graa Vintertaage, for tilsidst at blive borte for bestandigt. — —

Hvor var det en forfærdelig Rejse, Vejret var forrygende, Stormen hylede om Skibet, som ikke var videre stort, og kastede det omkring, saa alle var søsyge, selv Kahyttsjomfruen. Min mageløse Barnekone *Karstedt* og jeg holdt os dog nogenlunde raske, og hun passede det spæde Barn saa godt og kærligt, som var det hendes eget lille Barn. Trætte og forpinte ankom vi til Kjøbenhavn,

1) Faa Dage efter etableredes i Følge Kundgørelse for Hæren af 25. Decbr. 1863 Hærens Overkommando under Generallieutenant de Meza med Oberst H. A. T. Kauffmann som Stabschef og Kaptajn S. L. C. v. Rosen som Souschef. Fra 1. Januar 1864 var Hovedkvarteret i Slesvig By. — Rosens Udnævnelse var en sjælden Udmærkelse, da han ikke var Stabsofficer; han blev først karr. Major den 19. Marts.

hvor der var lejet en Lejlighed til os paa Østerbro, som var alt andet end hyggelig og ikke nær saa stor som vi behøvede den. Jeg havde aldrig boet i Hus sammen med saa mange Mennesker, og det pinte mig i min oprevne Tilstand, at der var saa utrolig lydt, at man bestandig hørte Trampen og Traven ovenpaa og Musik fra alle Sider; naar jeg om Aftenen sad i min Dagligstue, kunde jeg fare sammen, fordi jeg pludselig hørte Stemmer sige Godnat ude paa Trappen ligesaa tydeligt som var det i min egen Stue.

Det eneste Lyspunkt i de ensomme Vintermaaneder i Begyndelsen af det sørgelige Aar 1864 var min Mands Breve, og de var kun faa, da hans Tid var optagen baade Dag og Nat; men kom de, og selv om de var nok saa korte, levede jeg op igen og rystedes ud af de mange kvalfulde, ængstelige Tanker. Børnene var Gudskelov nogenlunde raske hele den Vinter, og de var søde og glade, som Børn er, selv om Verden er fuld af Bekymring og Alvor. De største af dem, især de to Smaapiger, var meget ivrige med at pille Charpi af gammelt Linned, hvilket blev brugt i store Mængder til Soldaternes Saar.

Den 17de Marts blev min Svoger *Jacob*, den senere Oberst og Kammerherre *Rosen*, bragt til Kjøbenhavn som saaret¹⁾; det var dog ikke noget meget alvorligt Saar, saa han kom sig temmelig hurtigt. For mig blev hans Sygdomstid en virkelig

¹⁾ Premierlieutenant Jacob Eduard Carl v. Rosen (1833—1902), Adjutant ved 4. Divisions Stab, blev 1882 Oberstlieutenant og Bataillonchef, 1893 Afsked som Oberst. Han blev saaret i Fægtningen i Sundeved den 22. Febr.

Afvevling, jeg var ligefrem taknemmelig over den Vandring til Hospitalet i Rigensgade hver Dag og over at mine Tanker kunde tvinges i en anden Retning ved hans Pleje og den Opmuntring, som han trængte til. Min Svoger var en elskværdig og taalmodig Patient; kun var han plaget af den Ulempe, at han aldrig kunde ligge udstrakt i Sengen, fordi den var for kort til hans usædvanlige Længde. Inde paa Hospitalet fik jeg hurtigere og hyppigere Meddelelser om Begivenhederne i Felten og traf ikke sjældent Officerer, som jeg fik mig en Samtale med.

Den 18. April fik jeg Telegram om, at min Mand var blevet saaret ved Stormen paa Dybbøl og bragt som Fange til Lasarettet i Nybøl. Der stod ikke i Telegrammet, om hvor han var saaret, eller om det var dødeligt. Jeg bestemte mig strax til at rejse til ham uden at afvente nærmere Efterretninger. Der afgik et Skib til Lübeck samme Dag, og med det tog jeg ledsaget af min Svoger *Jonas*, som opholdt sig i København. Ankomsten til Lübeck rejste vi strax videre til Hamborg. Paa Stationen i Altona bad to Officerer min Svoger om at blive forestillet for mig; de havde hørt, hvem jeg var, og nu vilde de gerne fortælle mig, at de havde faaet Underretning om, at min Mands Saar ikke var saa farlige, som man strax havde ment, og at de havde set og talt med ham, kort før han var bleven saaret; de fortalte mig desuden en hel Del Enkeltheder om ham og

om Forholdene, som de skildrede som fortvivlede. Jeg var usigelig taknemmelig for de trøstefulde Meddelelser og fortsatte Rejsen med mere Haab. Dog allerede i Neumünster ventede min Svigerinde *Lotte* paa Stationen; hun kom ind i Kupeen, som hensynsfuldt blev forladt af de andre Rejsende, og her meddelte hun mig selv, dybt rystet over den elskede Broders Død, at jeg var bleven Enke ¹⁾).

Hvorledes jeg naaede til Flensborg, véd jeg ikke; min Svoger og Svigerinde sørgede for at jeg kom dertil, fordi min kære Svigermoder var dér i Besøg hos sin Søn *Carl*, der var Overpræsident i Flensborg; hun tog imod mig som kun en Moder kan, og hendes barnlige, gudhengivne Sind, saa frit for Egenkærlighed, hjalp mig over den første haabløse Fortvivlelse. De raadede mig alle fra at tage til Lasarettet i Nybøl, da min Mands Lig strax vilde blive ført til Kjøbenhavn. Jeg fik kun daarlig Underretning om hans sidste Timer, men fik dog at vide, at Kuglen var gaaet samme Vej, som da han blev saaret i Overarmen i 1848; kun var den denne Gang trængt længere ind i Brystet og havde beskadiget de ædlere Dele.

Hvor det var forfærdeligt at komme tilbage til Kjøbenhavn til det triste Hjem og de stakkels faderløse smaa Børn, som endnu ingen Forstaaelse havde af, hvad de havde mistet, — jeg maatte jo

¹⁾ Major Rosen blev dræbt under sine Forsøg paa under Tilbagegangen fra Skanserne at ordne Tropperne paa begge Sider af Chausséen ved Barakkerne. Han faldt paa samme Sted og faa Øjeblikke efter General du Plat og dennes Stabschef Major Schou. Et smukt Mindesmærke betegner Stedet, hvor de tre Officerer faldt.

være Gud saa taknemmelig for dem; og dog syntes den Opgave at skulle opdrage dem langt at overstige mine svage Kræfter.

Næsten alle Mennesker viste mig den største Medfølelse og Deltagelse; kun ganske enkelte var paafaldende tilbageholdende og næsten uhøflige, blandt dem en Herre, som vi boede i Hus med, som aldrig tog Hatten af for mig, naar jeg mødte ham paa Trappen, skøndt jeg havde kendt ham, før vi flyttede til Kiel. Ved Lejlighed fik jeg at vide, at det var fordi jeg havde den *tyske* Barnekone til mine Børn. For Uvedkommende kan det maaske ogsaa have set underligt ud; men de Mennesker, som bedømte mig saa haardt derfor, havde ikke tænkt paa, hvad det trofaste Tyende var for mig og mine Børn under de fortvivlede Forhold; havde hun ikke saa kærligt vaaget over min lille yngste Pige, troer jeg slet ikke, hun havde levet. Jeg formaaede, selv om jeg havde den bedste Villie, ikke at være det for mine Børn den Vinter, som jeg plejede at være, og *Karstedt* havde Omtanke for dem alle, saa jeg ingen Ængstelse eller Bekymring behøvede at have, for at de skulde lide under mine Sorger.

Naar jeg tænker tilbage paa det tunge Aar, paa den Uhygge, Mørke, Kulde, forenet med den knugende Angst for min Mand, og naar jeg tænker paa den oprivende, forfærdelige Rejse til ham, og den sørgelige Hjemkomst, undrer det mig, at jeg ikke bukkede under; det maa have været den Kraft, som Gud giver de Sørgende, der hjalp mig;

selv havde jeg ikke formaaet at bære det alt-sammen.

Min Mand blev strax ført til København og hans Kiste indsat i Kapellet i Holmens Kirke. Min Svi-gerinde *Dorothea* sørgede saa kærligt for alt; da jeg kom tilbage fra Flensborg, var det hele ordnet med hendes sædvanlige Dygtighed. Selv var jeg ikke med til Begravelsen, da jeg var saa stærkt angrebet af de skrækkelige Dage.

Dagen efter Begravelsen kom den elskelige Enke-dronning op til mig, hun var saa god og kærlig imod mig; selv var hun med sine varme Følelser for Fædrelandet meget nedtrykt og udtalte sin dybe Sorg over de mange, tapre Sønner, Danmark havde mistet, og som det saa daarligt kunde und-være. Senere paa Dagen kom flere af Ministrene for ogsaa at udtale deres Deltagelse for mig, de mødtes paa samme Tid, og jeg troer næsten, de glemte hvor de var, thi de fordybede sig i en længere Samtale om Politik og Landets sørgelige Tilstand, hvori jeg slet ikke deltog; det var mig næsten for meget, jeg sad der saa usigelig ulykke-lig og følte Bitterheden stige op i mig; det fore-kom mig, at de havde saa megen Skyld i Dybbøls ulykkelige Skæbne.

Før jeg afslutter mine Optegnelser, vil jeg endnu tilføje en Oversættelse af en Artikel, der stod i „Times“ den 2. Maj 1864 om min Mand, skrevet af en engelsk Korrespondent, der var med i Krigen, samt et Digt fra „Berlingske Tidende“. Ligeledes

lader jeg medfølge et Par Breve, indeholdende nogle Meddelelser om min Mands sidste Timer; det ene er skrevet til mig af en preussisk Underofficer, som havde fundet min Mand liggende saaret paa Vejen; det andet Brev er skrevet til min Svoger *Alfred* af en Prins *Reuss*, som befandt sig i Lasarettet, da min Mand døde ¹⁾).

„TIMES“.

„KRIGEN I DANMARK.

KØBENHAVN, April d. 27, 1864.

„Jeg overværede igaar en militær Begravelse i Holmens Kirke; det var Major *Rosen*, Souschef i Generalstaben, der blev begravet. Intet var forsømt, som kunde gøre denne sørgelige Ceremoni saa højtidelig og smuk som mulig. Jeg gik hen til Kirken Kl. 10 om Morgenen. Der var Trængsel udenfor, selve Kirken var temmelig fuld af velklædte Mennesker. Der er ikke meget mærkværdigt ved denne Kirke, som er bygget i Form af et Kors, undtagen nogle smukke Udskæringer paa Prækestolen. To eller tre Lysekroner hang ned fra Taget; blegt og fattigt tegnede Lysskæret sig mod den graa Dag. En Præst i en løs nedhængende Kjole og med den gammellutherske Krave talte, da jeg kom ind. Det danske Sprog

¹⁾ Prins Heinrich Reuss var ansat ved Johanniter-Ordenens Lasaret i Nybøl.

kan maaske være rigt og kraftigt, men det udmærker sig hverken ved Rythme eller Skønhed.— Jeg forstod næppe et Ord af, hvad der blev sagt.

En højtidelig Brusen fra Orgelet begyndte, og blide Kvindestemmer stemmede i.

Der findes ikke meget tjenstdygtigt Militær i Kjøbenhavn for Tiden, men der var alligevel ingen Mangel paa Uniformer; det var nærmest nedbrudte Veteraner og Soldater af Borgervæbningen. Man saa ogsaa enkelte Saarede fra Dybbøl; nogle paa Krykker, andre med indbundne Hoveder.

Kisten, der var stor og tung efter Landets Skik, blev baaret ud af 10—12 kraftige Mænd. Den var fuldstændig dækket af Kranse, der laa i dobbelte og tredobbelte Lag; de var væsentlig bundet af Efeu og Kristtorn og andet Vintergrønt med Blomster imellem. Kisten blev løftet op i Ligvognen med meget Besvær, — en Afdeling af Borgervæbningen marcherede i Spidsen, derpaa fulgte en Vogn med to menige Soldater, der holdt Sørgestave, derefter kom Ligvognen fulgt af en lang Række Køretøjer, Hof- og Stadskareter, private og lejede Vogne med Sørgefølget, nogle i Uniformer, andre i almindelige sorte Klæder. Toget drog langsomt frem, i Takt med det militære Musikkorps, medens vi af og til rystedes op ved den fjerne Dundren af Kanoner, en Lyd, som vore Sønderborg-Øren var fortrolige med.

Vi gik hele Byen igennem til en Kirkegaard i Forstaden, et fladt Stykke Jord med Træer og Hækker endnu ikke udsprungne, — en trist Kirke-

gaard, allerede altfor overfyldt med Døde. Dagen var stille og smuk, og Luften, som endelig var befriet for den raakolde Østenvind, begyndte nu at fyldes af det første Foraarspust.

Kisten blev møjsommeligt baaren over den indviede Grund, en for en blev Kransene ærbødigt lagt paa Kanten af den dybe Grav, derpaa blev Kisten sænket ned til dens sidste Hvilested; paa dens Laag var henlagt Krigerens gode Sværd og paa en Fløjelspuddede tre Kors, der havde prydet det tapre Bryst. En høj Præst, mere end 70 Aar gammel, steg op paa Forhøjningen ved Siden af Graven, og idet han udtalte de mægtige Ord: „Fra Støv til Støv osv.“, kastede han en Skovlfuld løs Jord ned paa Kisten. Alt var nu forbi, og Følget skiltes langsomt og tyst.

Det var i Sandhed en tapper Mand, der var sænket i Graven — en dygtig og fortjenstfuld Mand. Skøndt ikke af høj Rang ved Krigens Begyndelse var Kaptajn *Rosen* maaske den virksomste Mand i Staben, selve Livet og Sjælen i Armeen — en aarvaagen Mand — utrættelig.

Han var næppe over Middelhøjden, havde en mager og noget spinkel Skikkelse, blondt, næsten hvidt Haar, en bleg, noget gusten Hudfarve, og dog var han stærk og udholdende og i Stand til de mest voldsomme Anstrængelser. Han var hele Dagen i Arbejde i Hovedkvarteret og næsten hver Nat ved Fronten.

Han var vel imellem 30 og 40 Aar gammel, lige i sin Manddoms Blomstring og Kraft. Han havde

disse lysegraa Øjne, som er saa almindelige hos nordiske Folk, et noget langt og smalt Ansigt med markerede Træk, — dog var dette Ansigt paa ingen Maade uskønt, thi det havde et Udtryk af Godhed og Intelligens og fremfor alt af uforfærdet og myndig Bestemthed. Ikke mange Mænd i Verden kan rose sig af større Karakterstyrke end den, man med et Blik læste i den tapre Holsteners Ansigt. Hans Mening var altid færdig paa ethvert Punkt med et Øjeblikks Varsel og naar som helst det blev forlangt. Ethvert Spørgsmaal, der blev stillet ham, blev altid besvaret kort og fyndigt og var ikke til at tage fejl af. Høflig var han altid, og et venligt Smil lyste ofte op i hans Ansigt, men han kunde være studs og affærdigende, og i hans Stemme var der da en Klang af urokkelig Kommando. Der var noget ejendommeligt i den Hovedrysten, som ledsagede et Afslag, og i det halvt prøvende, halvt barske Smil, hvori der laa et Ønske om at blive forstaaet med de mindst mulige Ord.

Vi plejede at forelægge vore Telegrammer for ham, da Censuratet over Meddelelserne fra Krigsskuepladsen var overdraget ham; han gennemløb dem med et Blik, og idet han nu og da overstregede en eller to Linier, saa han os fast i Ansigtet med et Blik, der tilstrækkelig sagde Grunden til at tilbageholde det, der muligvis kunde være ufor-sigtigt og kompromitterende i vore Telegrammer. Vi vare altid overbeviste om, at alt blev gjort for det bedste og gjorde aldrig Spørgsmaal. Let, o Jord, Du hvile over Stedet, hvor han sover.

Jeg saa ikke Ejeren af Rønhave¹⁾ ved Begravelsen, men to af den Afdødes Brødre gik bagved Kisten. Den nærmeste af de sørgende Slægtninge var dog Major *Rosens* ældste Søn, et Barn paa 9 Aar, den ældste af 6 Søskende; han gik med en af sine Onkler ved Haanden og stod forrest ved Randen af Graven. Ham tilkommer i Følge de gamle, nordiske Begreber Blodhævnen mod hans Faders Drabsmand. Alle de andre Børn var saa smaa, at de var blevne hjemme hos den unge Enke. Denne Dreng var et fuldstændigt Miniaturbillede af sin Fader, det samme blonde Haar, det samme skarptskaarne Ansigt, den samme store, lige Næse og den samme gullige Hudfarve, ualmindelig for Børn i hans Alder.

Jeg forfalder i Almindelighed ikke til sentimentale Stemninger, men den Dreng betog mig mere, end jeg paa det Tidspunkt havde troet muligt. Her var en Forvirring i min Hjerne, Minder og Indbildning spillede ustandselig deres Puds og fremmanede fjerntliggende Begivenheder, andre Grave, andre Sørgende. Forhænget blev ubarmhjærtigt trukket fra Fortiden, og jeg genoplevede i Løbet af et Minut de pinligste Begivenheder i mit Liv. Ære være Mindet om den Tapre! Major *Rosen* gav sit Liv for sit Land og vidste intet om, at hans Offer næppe vilde bære Frugter; men det vil ikke være bragt forgæves, selv om der ikke kommer noget godt udaf Danmarks Sag.

¹⁾ Majorens Broder Hermann Rosen var Forpagter af Rønhavegaard, som under Dybbøls Belejring blev skudt ned af Preusserne.

Det er Historien om Hektor og Andromache om igen. Troja blev ikke reddet, men et skønt Navn har for at trøste de Bedrøvede, som blev tilbage, efterladt et lysende Exempel paa Hengivelse i alt det, som skal løfte Menneskenes Slægt opad“.

(Oversat fra tysk).

„Deres Højvelbaarenhed maa forberede Dem paa det, som en Dem ubekendt Person i Korthed kan meddele om Oplevelserne ved Dybbøl-Skanser den 18de April. Skanserne blev erobret af os Preussere. Deres Landsmænd, naadige Frue, *maatte* vige for vore stormende Angreb. Mange af dem holdt tapper Stand, især de Herrer Officerer; havde de nedlagt Vaabnene, havde de undgaaet Døden. De, som holdt Sværdet i Haanden, døde Soldatens ærefulde Død.

I den heftigste Ild fra de danske Geværer gik jeg paa Chausséen imellem Skanserne og Broen for at undersøge fra hvilken Side den største Fare truede os og hurtigst mulig afværge den. Synet af en haardt saaret dansk Officer fik mig til at knæle ned, for saa godt jeg kunde at væde hans tørstige Læber med Brændevin og Vand. Med svag Haand drog han mig nærmere til sig og sagde: „Kammerat, lov mig at gøre det, som jeg nu beder om. Hils min kære Hustru og Børn, min kære Moder og mine elleve Søskende. Min

Broder, Regeringsraad *Alfred Rosen*¹⁾ skal være Formynder for mine Børn og min Hustru“.

Til Tak trykkede han min Haand og betydede mig, at jeg skulde tage noget som Foræring til Erindring. Jeg valgte hans Kikkert; mit Kort, som han bad om, stak jeg i hans Buxelomme. Ved Hjælp af min Lieutenant, der kom til, bragte vi den stakkels Mand (Skud gennem Bryst og Overarm) til en Barakke, og gjorde alt for ham, hvad der var os muligt. Lægehjælp var ikke ved Haanden i Øjeblikket. Tilfældet lod os ogsaa finde hans Ven, Major *Schou*²⁾ (Skudsaar i Underlivet). Da jeg nævnede Navnet *Rosen*, bad han os om at unde ham en Plads ved Siden af sin Ven. Vi opfyldte hans Ønske, især ogsaa da han var i Fare for at blive brændt ihjel paa det Sted, hvor han laa. Endskøndt han havde et smertefuldt Saar, ansaa jeg det for at være af lettere Natur. Vi lagde endnu to stakkels Soldater af Deres Nation derhen, begge saarede i Foden, lagde Drikkevand og Flaske hos dem og gik derhen hvor Pligten kaldte os.

Deres Hr. Gemals Ønske, naadige Frue, at sende Dem hans Sabel var mig umuligt at opfylde. At bede om eller tage Uhr eller Brevtaske som Legitimationsbevis afholdt et vist noget mig fra.

1) Alfred von Rosen (1825—1912) deltog i Krigen 1848 som Frivillig i den slesvigholstenske Hær og blev haardt saaret ved Bov. Blev 1859 Departementschef i det holstenske Ministerium i Kbhvn., 1863 Regeringsraad i Pløen. Afsked 1864. Gik 1866 i preussisk Statstjeneste, hvor han blev Regeringspræsident i Westphalen og Geheimeraad.

2) Ernst Frederik Schou (1826—64) blev 1863 Major og Stabschef ved Hærens 2den Division. Under Forsøg paa at ordne vore Troppers Tilbagegang fra Skanserne den 18. April blev han dødelig saaret og døde paa Flensborg Lasaret den 24. April.

Jeg besøgte endnu en Gang Barakkerne, da jeg gik tilbage efter Fægtningen; de Herrer Majorer var borte, sandsynligvis har de faaet Lægehjælp. Major *Schou* sendte Majorinden en hjertelig Hilsen.

Jeg maa skynde mig at slutte; skulde De, naadige Frue, ønske flere Oplysninger om Deres Hr. Gemals ulykkelige Skæbne, vedlægger jeg min Adresse:

Underofficier Herm. Leidig im Brandenburgischen Fusilier-Regiment No. 35, 8de Compagnie in Schleswig oder in Berlin. (Preussen) Hirschelstr. No. 16¹).

(Oversat fra Tysk).

Højvelbaarne Herre.

Undertegnede har lige nu opfyldt den sørgelige Pligt at lade Dem tilgaa telegrafisk Meddelelse om Major og Souschef *von Rosens* dødelige Afgang i Nat. Majoren blev igaar Aftes indbragt hertil med et Skud gennem Underlivet. Hans sidste Ønske var, at Gud vilde bringe hans Efterladte Trøst, og at De Hr. Kammerjunker vilde overtage Curatoriet for hans Børn. Portemonnaie og Uhr er foreløbig opbevaret her forseglede, da de for Øjeblikket ikke kan afsendes. De øvrige Sager og Penge i Ulkebøl paa Als i Følge den Afdødes Udsagn.

Johanniter-Hospitalet i Nybøl.

Prinz Reuss.

(Oversat fra Tysk).

Major *von Rosens* sidste Ønsker, som allerede telegrafisk og skriftligt ere blevne meddelt hans

¹) Brevet er ikke dateret.

Broder, Kammerjunker *von Rosen*, men muligvis ikke er blevne besørgede ere:

Til sin Fru Gemalinde: „Jeg sender Dig og Børnene en Hilsen. Gud vil hjælpe Eder!“

Til Kammerjunker *von Rosen*: „Han skal overtage Curatelet for mine Børn“.

Majorens Effekter og Sager er i Ulkebøl paa Als.
Nybøl, 19—4—1864. *Prinz Reuss.*

Nybøl Skole, under Krigen Lasaret.

(Oversat fra Tysk).

Deres Højvelbaarenhed!

Deres meget ærede Skrivelse fra den 7de ds. er, da jeg forlod Nybøl for en Tid siden, først nu kommen mig ihænde, hvorfor jeg beder Dem undskyldte mit forsinkede Svar.

Til min oprigtige Beklagelse er jeg ikke i Stand til at give nogen Underretning om hvor lang Tid der forløb imellem det Øjeblik, Deres salige Broder

blev saaret og hans Indlæggelse i Nybøl, da jeg ikke befandt mig i Lasarettet ved hans Ankomst. Hvad jeg véd, er, at han blev taget ned af Vognen og afklædt af Overlægen Dr. *Ressel*; sandsynligvis er han ikke bragt i en af *vore* Vogne, men i en *militær* Sygevogn; og det bliver derfor meget vanskeligt at efterspore, hvem der har lagt ham op i Vognen og transporteret ham. Kan den Underofficer, som De omtaler, mon ikke give nærmere Oplysning?

Hvad mig angaar, saa jeg først Deres salige Hr. Broder omtrent Kl. 6—7 Aften, og allerede i Sengen; jeg husker dette nøje, fordi det var *min* Seng, og fordi jeg nylig havde bragt en preussisk Officer tilsengs i den; men da han kun var let saaret og kunde bringes til Flensborg, maatte han vige Pladsen. Hr. Majoren var bleg, men meget rolig, og da jeg holdt det for min Pligt at gøre ham opmærksom paa det farlige i hans Tilstand, blev han vel et Øjeblik betaget og sagde: „Staaer det saaledes til med mig?“ men vandt dog hurtigt sin fulde Ro tilbage og meddelte mig kort sine sidste Ønsker, saaledes som jeg allerede har meddelt Deres Højvelbaarenhed.

Han døde kort før Midnat, og lidt meget har han *ikke*, han døde som en ægte Soldat — uden en Klage. Stedet, hvor han døde, er i Skolebygningen, i den forreste Stue, naar man træder ind ad Døren strax til venstre. Jeg har ment at turde anføre disse Enkeltheder, thi med Hensyn til en dyrebar Afdød er jo enhver Ubetydelighed af

Værdi for de Efterlevende. Til Slutning tillader jeg mig endnu at forebringe min Undskyldning for, at jeg lod deres salige Hr. Broders Lig bringe til Sønderborg og ikke til Flensborg, og tegner mig som Deres Højvelbaarenheds

ærbødigste

Prinz Reuss.

Neuhoff b. Schmiedeberg. Schlesien 15—5—1864.

SIGISMUND V. ROSEN,

falden ved Dybbøl den 18de April 1864.

Han følte en dyb, en brændende Trang
At stævne didhen, hvor Sværdene sang.
Han følte en Længsel mod den Bedrift,
Som skrives i Mindet med evig Skrift.
Han ejed' en Tro paa en Retfærds Gud,
Det var hans Brynie, da han drog ud.

Han vender ikke tilbage,
Kun Rygtet — en dødræt Fugl
Vækker den dybe Klage,
Der fødes ved Gravens Skjul.

Det melder, han forrest mødte,
Da Fjenden stormede frem,
Det melder, han forrest blødte
For Danmarks elskede Hjem.

Det gaar til den sørgende Kvinde
Iblandt de forladte Smaa,
Som taler om Faderens Minde,
Naar til hans Grav de gaa.

Det gaaer til den gamle Moder,
Der elsked sin Søn saa ømt;
Det gaaer til Søster og Broder,
Med hvem han har haabet og drømt.

Det gaaer til Landet, som ejer
Kun Minderne om den Søn,
Der bad for Danmarks Sejer,
Og modned' til Daad sin Bøn.

Ja, til en Daad, som binder
For Helten en Sejerskrans,
Indflettet med stolte Minder,
Der straale med Ærens Glans.

(„Berlingske Tidende“, 25. April 1864.)

S—i.

Naar min Moders Optegnelser nu bliver offentliggjorte efter hendes Død, der indtraf den 10de Febr. 1912, er det efter hendes eget Ønske. Hun havde stor Glæde af at samle disse for hende saa kære Minder, som hun dels selv nedskrev, og dels dikterede mig, da hun i de sidste Aar var meget svag og daarlig taalte at holde Pennen ret længe ad Gangen, ligesom hendes smukke Haandskrift efterhaanden var bleven saa rystende, at den næsten var ulæselig. Det var naturligvis mig en inderlig Glæde at faa Lov til at hjælpe hende med et Arbejde, som opfyldte hende med saa megen Interesse og ligesom lyste op i hendes Alderdoms sidste Dage, — hendes kære, gamle Ansigt kunde ligefrem straale, naar hun fik et næsten forglemt Minde frem, som hun saa fortalte paa sin livlige, ukunstlede Maade, der klædte hende saa henrivende. Det var gerne om Morgenens, før hun stod op, at vi arbejdede sammen. Paa den Tid følte hun sig stærkest, hendes Aand var klarest, og hun var ikke for træt til at tænke; den evindelige Hoste, som pinte hende saa meget i de sidste Aar, forstyrrede hende heller ikke paa denne Tid af Dagen. Hun holdt meget af, at jeg udspurgte hende

om de glade Minder, og naar jeg imellem erindrede et eller andet, hun tidligere havde fortalt mig, nikkede hun rigtig fornøjet og sagde „Ja, ja, det har jeg rent glemt, lad os endelig faa det med“. Kom jeg derimod til at berøre det sidste Aar i Kiel 1863 og Krigsaaret, blev hun strax stille og ordknap, og de smaa fine Hænder famlede nervøst ved Natkappebaandene, ligesom de var for stramme.

Da jeg gerne vilde have disse Aar med, der havde saa megen almen Interesse og var saa værdifulde for os Børn, lykkedes det mig med Skaansomhed at faa snart det ene, snart det andet Minde med, men det kostede den søde gamle Moder stor Overvindelse; og hun sagde et Par Gange: „De Minder er mig saa hellige“. Det var, som om man ved at tale om dem berøvede hende en Skat, hun havde ruget over i mange Aar. Jeg følte det imellem, som jeg begik en Uret, men jeg trøstede mig med, at eftersom Moder fik lukket op for denne Krog i sit Hjærte, var det hende lettere og lettere at tale om sine store Sorger og disse dyrebare Minder; og hun udtalte en Dag sin Glæde over, at de smukke Ting, der var skrevet om Fader, kom med i hendes Optegnelser. Hun var ogsaa helt ivrig for at jeg skulde finde Breve frem, der kunde have Interesse, og tillod mig at læse baade Faders og hendes Breve, saa vel som hendes smaa, digteriske Frembringelser og Dagbogsoptegnelser, — dog udtalte Moder bestemt, at Faders Breve, skrevne til hende under Krigen, paa ingen Maade maatte offentliggøres; hun sagde, at Brevene var

skrevet til hende i Fortrolighed, og hun vilde aldrig svigte den Tillid, hendes Mand havde vist hende ¹⁾).

At Moder viste mig den Tillid at lade mig se disse kære, gamle Papirer igennem, var mig en ubeskrivelig Glæde, thi først ved at læse dem har jeg faaet et Indtryk af, hvor lykkeligt mine Forældres Ægteskab har været, hvilket jeg, da jeg dengang var for lille til at forstaa og bedømme deres Samliv, egentlig kendte saa lidt til. Der har ogsaa været Sider i min Moders fine ejendommelige Natur, som kun er kommet til deres Ret ligeoverfor Fader; dem har jeg med Taknemmelighed føjet til mine egne dyrebare Minder.

Moder siger selv, at hun ikke forstaaer, at hun overlevede de Sorger, der ramte hende i 1864 — det kan ogsaa synes ufatteligt, naar man sætter sig ind i de næsten udelukkende lykkelige Aar, der gik forud, hendes solrige Barndom, hvor de overbærende Forældre fjernede hver Sten fra hendes Vej, og de tolv Aars Samliv med den Mand, som hun med hele sit varme Hjerter tilbad, og som elskede hende igen og gav hende den Støtte, som hun, forkælet som hun var, behøvede mere end de fleste.

Vi Børn fattede jo ikke hendes Kummer og Lidelse, da hun rammes af Ulykken, og dog mindes vi større Børn hendes Hjemkomst fra den tunge forgæves Rejse, hvor Dødsbudskabet mødte hende undervejs. Stakkels Moder, hun var rejst bort med

¹⁾ Brevene indeholder kun meget lidt, der har krigshistorisk Interesse.

Haabet blandet med sin Hjærteangst, og kom hjem saa fattig paa begge Dele. Haab og Angst for den elskede Mand knustes sammen med hendes Ungdom og Livsglæde den Dag, der for hele Danmark var saa ulykkelig. Derfor var det vel, hun segnede om paa Gulvet i vor Dagligstue i sin uendelige Jammer, medens hun med begge Hænder dækkede det stakkels forgrædte Ansigt. Vi Børn stod tavse omkring hende, Sorgens Omfang forstod vi ikke, men Livets Alvor holdt dog sit Indtog i vore barnlige Hjærter og fyldte os med bange Undren.

Naar Moder rettede sig igen og kom igennem sit lange ensomme Liv, var det ikke, fordi hun ikke blev sin Sorg tro, den fulgte hende fra Dag til Dag, lige til det Øjeblik hun lukkede sine trætte, gamle Øjne; men Grunden til, at hun ikke bukkede under, var sikkert, at hun af Naturen havde et lyst Sind, at hun var saa modtagelig for al Godhed og Venlighed, for alt, hvad der var smukt og godt. Hun troede paa Mennesker og elskede dem, hendes barnlige rene Natur fandt Glæder og Lyspunkter paa selv de mørkeste Veje, hvilket følgende lille Beskrivelse af en Rejse, Moder gjorde til Dybbøl 1866, for den 18de April at være paa det Sted, hvor Fader faldt, og som vi har fundet imellem hendes efterladte Papirer, giver et smukt Vidnesbyrd om. Jeg synes, der er noget ubeskrikelig rørende i den Maade, hvorpaa Moder trods sin store Sorg lader sig trøste at Naturens Skønhed; hendes aabne Øjne for Guds Kærlighed, selv dér, hvor hun blev ramt haardest, giver sig

Udslag i den enkle dybfølte Udtalelse om den dejlige Plet, hvor hendes Mands Blod flød. Jeg har afskrevet den ordret, saaledes som den ligger for mig paa det gulnede Papir.

„Rejse til Als

fra den 14de April til 19de April 1866.

Torsdag den 15de April sejlede jeg ind igennem Alssund; Düppel til den ene Side og Sønderborg til den anden Side laa for mig med alle vemodige Minder. Düppel Banke ligger i majestætisk Skjønhed, de mange smaa Kors paa hver en Mark viser, hvor meget Blod det har kostet at blive Herre over de henrivende Egne. Der er forresten noget saa fredelig skjønt ved Als og Sundeved, at man ikke kan forene Tanken om Kamp og Strid der — naar man ikke selv har de bitre Erindringer derfra. — *Hermann*¹⁾ modtog mig i Sønderborg og viste mig allerede paa Vejen gennem Byen til Rønhauge det Hus, *Sigismund* havde beboet, indtil Granaten under Bombardementet faldt ned i Huset og tvang Overkommandoen til at flytte til Ulkebøl. — Vinduet stod aabent i den Stue, hvor min *Sigismund* har sovet og drømt om os i Haabet om Lykke i Fremtiden efter den frygtelige Krig. Den yndigste Udsigt fra hans Vindue maa have mildnet hans Stemning, naar han kom hjem i sin Stue efter at have set Krigens Ødelæggelse.

Om Eftermiddagen kørte vi til Ulkebøl og gik

¹⁾ Herman Wilhelm v. Rosen (1831—1905) deltog i Krigen 1848—50 som Frivillig i den slesvigholstenske Hær, var senere Forpagter af Rønhave paa Als og af Berchshill i Skaane, men bosatte sig tilsidst i Kbhvn.

ind i den lille Kirke; udenfor prangede Dannebrogsgaard paa de Danskes Grave og bragte Hjærtet til at banke af Vemod. Inde i den lille Kirke til venstre i et lille Kammer har først *Sigismunds* Lig staaet, senere foran Alteret. Jeg plukkede lidt Epheu af en Grav fra den forrige Krig udenfor Kirken.

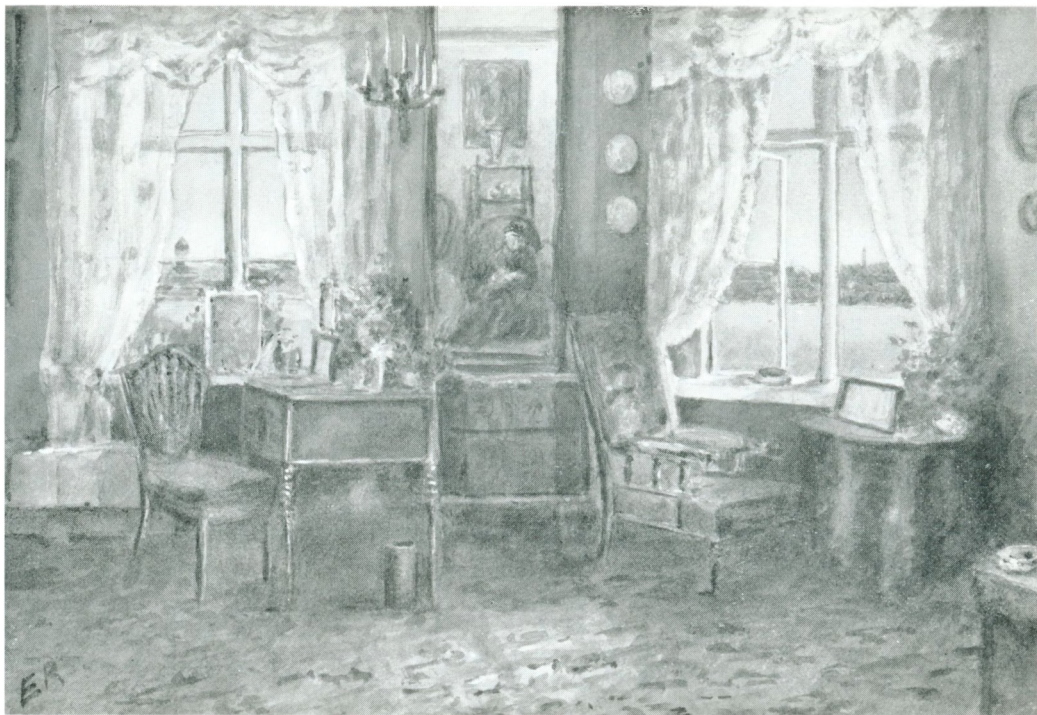
Det lille Hus, hvor Overkommandoen boede i Ulkebøl, den Vej, *Sigismund* hver Dag red over i Skanserne, — alt saa jeg.

Den næste Dag kørte vi gennem Sønderburg til Düppel og Nybøl ved Broen ligger et lille Hus, hvor *Du Plat* opholdt sig; dér spiste *Sigismund* hver Dag Frokost efter sin natlige Vandring i Skanserne. Man fortæller, at de andre benyttede en Bagdør i Huset, da Granaterne bestandig i Mængde faldt foran Hovedindgangen, men *Sigismund* gik med sit uforfærdede Mod ad den rigtige Dør. Jeg kan ikke finde Ord for at beskrive den Skønhed, jeg saa oppe paa Düppel; det var det herligste klare Solskin, ligesom den 18de April for to Aar siden. Vi stod af Vognen, og *Hermann* viste mig den Chaussée, hvor min *Sigismunds* dyrebare Blod har flydt, der hvor Barakkerne har staaet, hvor han har ligget og lidt, indtil han blev bragt til Nybøl. — Jeg følte i det Øjeblik den Sindsstemning, *Sigismund* maa have været i, da han faldt for sit Fædreland paa det henrivende Punkt, med Guds klare Himmel over sig; dér maa hans fromme Sjæl have været sit Maal nærmere — jeg har aldrig her i Landet set en saa

skjøn Udsigt, der havde en saa velsignende Indflydelse paa Sindet. Jeg blev slet ikke oprevet i min Smerte ved at se disse Steder, jeg altid havde haabet at faa at se, — tværtimod blev jeg opfyldt af en glad vemodig Stemning. I de Omgivelser maa Sjælen let have kunnet frigøre sig for alle jordiske Indtryk i de sidste Timer, den virkede i Legemet; en Vished om Gensynet med os alle i en anden Verden maa have gennemstrømmet ham.

Saa kjørte vi til det lille Skolehus i Nybøl, hvor et Par prægtige Folk, danske i Sjæl og Tanke viste mig den Stue, den Plads, hvor Sengen havde staaet, hvor *Sigismund* havde ligget, og hvor han var død — alene med sin Gud, uden mig Stakkel, der sidder ene tilbage. — De gode Mennesker forærede mig et Christusbillede, der hang ligeoverfor hans Seng; maaske er hans Blik engang faldet derpaa i de Timer, han laa der.

Paa Tilbagevejen saa jeg, hvor vore Skandser havde ligget, den Strækning, de Veje, *Sigismund* hver Nat, medens Granaterne faldt omkring ham, maatte tilbagelægge. Naar man ser, hvor nær Preusserne har været os den 18de April, kan man knap forstaa, at noget Menneske kom tilbage fra den ulykkelige Krig. — Lørdag Morgen sejlede jeg tilbage, kastede det sidste Blik med Vemod paa den Bro over Alssund, hvor *Sigismund* den 18de April, gennemtrængt af Følelsen af sin Pligt mod Fædrelandet, er sprængt over for at træffes af den dræbende Kugle.

FRA STUERNE PAA FÆRGEGAARDEN
Akvarel

Jeg takker Gud, fordi jeg har set de Egne, hvor det dyrebare Blod har flydt. Indtrykket har kun været vemodigt velgjørende.“ —

Naar jeg tænker paa de første Barneaar, som jeg tilbragte i Kiel [jeg var omtrent 5 Aar gammel, da vi kom derfra] ser jeg aldrig min Moder for mig; jeg har ofte prøvet, om jeg ikke havde et eller andet Billede gemt af hende i en Krog af min Hjerne; men det er aldrig lykkedes mig at faa hendes Person knyttet til de Minder, jeg har fra den Tid; det er altid Fader, der staar for mig, ham husker jeg ganske klart og mange smaa Begivenheder, der drejer sig om ham. Det ligger vel i, at Moder bestandig var om os, eller maaske i, at hun aldrig kan siges at have været nogen særlig „ømt“ Moder, selv om hun var saa inderlig god imod os; hun kyssede os for Exempel næsten aldrig, og vilde vi kysse hende, saa bøjede hun for det meste Panden hen imod os, hvilket godt kunde give en ligesom et lille Stik i Hjærtet. Derfor forundrede det mig i hendes Breve til Fader at se den Rigdom af kærlige Tilnavne og den uendelige Ømhed, som hver Linie strømmer over med; det er ligesom, jeg har lært hende at kende fra en hel anden Side, fra en Side af hendes rige Natur, som kun har været til for Fader, og som blev dræbt og begravet med ham. Maaske en lille Rest blev tilbage, da min yngste Søster *Nelly* var lille, jeg husker, hun kælede for hende, og forkælede hende temmelig meget, hvilket forundrede og ærg-

rede os større Børn. Naar vi imellem spurgte hende, hvorfor hun var anderledes imod hende end imod os, svarede Moder: „Fordi hun aldrig har kendt sin Fader“. Hendes trofaste Hjærte vilde give det lille Barn en Erstatning for den store Ulykke ikke engang at have Mindet om den Fader, hun havde mistet.

De første Breve jeg gennemlæste, var Moders til hendes Forældre, skrevet da hun som atten-aarig forlovet Pige opholdt sig en Tid i Segeberg, hvor min Bedstefader var Amtmand. Det var ingen let Sag for det lille forkælede Enestebarn at skulle indlemmes i en Familie, der var saa talrig, og hvoraf hun kun kendte ganske faa Medlemmer. Det første Brev, skrevet undervejs, er ogsaa meget forknyt og betaget, hun ønsker saa inderligt, at hun maatte have Lov til at vende om og flygte tilbage til de gamle Forældres trygge Favn. Saa følger der en Række henrykte, begejstrede Breve. Modtagelsen har været saa hjærtelig og kærlig, at den har bragt hver Gnist af Ængstelse til at forsvinde; hun er straalende lykkelig, den gamle Amtsgaard forekommer hende som et Paradis paa Jorden, hvilket hun jo selv omtaler i sine Optegnelser. Svogre og Svigerinder staar som en Række Idealer for hende, hun beundrer og betages af de patriarkalske, gammeldags Forhold, af den Dygtighed, Orden og Regelmæssighed, der præger Hjemmet og hver eneste af den store Familie. Hun har aldrig selv kendt til at tage virksom Del i Husarbejde, og derfor er hun i én

Forundring over den Masse Arbejde, der hver Dag udrettes af Svigerindernes flittige Hænder. Med en hel Del Ængstelse udtaler hun sig stadig om sine egne Mangler og den sørgelige Mulighed, at hun ikke kan tilfredsstille sin *Sigismund*, da hun er saa uduelig og uvidende: „Hvorledes skal jeg blive ham værdig?“ skriver hun klagende. — Det er egentlig forbavsende, at hun aldrig med et eneste Ord omtaler den Lykke, hun gør. Engang skriver hun: „Jeg troer, Svigerfader er glad for sin nye Svigerdatter, men jeg er jo ogsaa den første“, tilføjer hun. Af en af mine Tanter har jeg hørt fortælle, at der var en endeløs Begejstring over den henrivende unge Pige; mine Bedsteforældre vidste ikke, hvor godt de skulde gøre det for hende, de beundrede og forkælede hende og viste hende frem til Venner og Bekendte med en Stolthed, som vilde have fordrejet Hovedet paa de fleste. Jeg kan saa godt forestille mig, hvor indtagende sød hun har været med det yndige, brune, krøllede Haar der indrammede det glade unge Ansigt, den fine, lette Skikkelse med de livlige Bevægelser, og saa det rene, barnlige Udtryk, som vedblev at præge hende, og som gjorde det gamle, rynkede Ansigt saa elskeligt. Det var ikke saa underligt, at hun blev godt modtaget i den Rosenske Familie, thi hun havde jo ved Siden af sit smukke Ydre ogsaa meget gode Evner, var udmærket oplært i boglig Retning og havde en smuk Sangstemme, som hun gerne glædede andre med. Hendes første Besøg blev en Sejrsgang, hvorfra

hun vendte tilbage, overbevist om, at hele denne Familie var Elskværdigheden selv, og hendes varme Hjærte omfattede med datterlig og søsterlig Kærlighed hvert eneste Medlem. Senere hen, troer jeg nok, at den udelte Beundring tabte sig lidt for Svigerindernes Vedkommende, thi deres uomtvistelige Dygtighed virkede vist ofte trykkende, og fremkaldte maaske Sammenligninger hos Ægte-
manden, som gjorde det mindre let for hende at tilfredsstille ham i de huslige Krav. Navnlig har min Faders ældste Søster, der ellers var et ganske udmærket Menneske, forvoldt min Moder vanskelige Timer; hendes praktiske Blik opdagede hurtigt, naar Moders Husførelse ikke var saa udmærket, som den i hendes Øjne burde være, og hun viste ikke den Overbærenhed som hendes ligesaa dygtige Moder, der med Kærlighed hjalp den unge uøvede Hustru og Moder tilrette, tværtimod aabnede hun min Faders Øjne for Manglerne, og fremkaldte Skyer, der til Tider formørkede deres Himmel de korte lykkelige Aar, de levede sammen.

Brevene fra Forlovelsestiden, skrevne naar Faders Arbejde skilte dem ad i nogle Timer, har jeg ikke læst igennem, det er en stor Bunke tætskrevne Ark, alle sikkert af samme Indhold, overvældende Masser af Tilnavne, Kærlighedsforsikringer, urimelige, overdrevne og barnagtige, men saa uendelig uskyldige og almindelige for to Unge, der tror i hinanden at have fundet Idealet paa Jorden. —

At de gamle Forældre ikke altid har været lige henrykte over al den Erotik, der omgav dem, kan man se af et Brev, som Bedstefader *Viborg*, vist efter grundig Overvejelse, skriver til sin vorde-
dende Svigersøn, og hvori han temmelig bestemt, men i en yderst høflig Form, beder ham ikke forlede *Franzisca* til ved Middagsbordet at for-
glemme sig selv, saa hun kysser ham og derved forarger sin gamle Moder. Samtidig gør han ham opmærksom paa, at han ikke maa opfordre deres Datter til at hente sig ved Omnibussen, naar han om Aftenen kommer til Taarbæk, da det forvolder, at hun styrter afsted paa en upassende Maade. Det Brev passer ikke til vor Tid, og det havde sikkert heller ikke det aldrende Ægtepar *Viborg* gjort, men man maa huske paa, at de i Alder passede bedre til at være Bedsteforældre for Moder, og selv om de ikke havde lagt Baand paa hendes mere moderne Udvikling, havde Tiden ikke paa-
virket deres eget Samliv, som holdtes i samme Form den sidste Dag, de levede, som den Dag, de blev gifte. Bedstemoder førte sin stille Hjemmetilværelse og sørgede for Huset og Tjenestefolkene, Moder har ofte sagt, at Bedstefader vilde have troet, at Verden var ved at forgaa, hvis han ikke havde fundet Bedstemoder paa sin vante Plads, naar han kom hjem, eller hvis hun havde blandet sig i hans Anliggender. De holdt af hinanden paa deres Vis, men det var paa en stiv, formel Maade, hvor Manden var ridderlig og tyrannisk, Hustruen pligtopyldende og ydmyg.

Bedstefader elskede og saa op til sin Svigersøn, selv om han ikke altid var enig med ham i Forlovelsestiden. Han kalder ham saa pudsigt „sin ædle Svigersøn“, naar han senere skriver til ham, og man kan læse sig til, hvor stor Pris denne satte paa Faders Meninger, thi han spørger ham ofte tilraads i et eller andet; men der er en mærkelig formel Tone imellem dem; f. Ex. sagde Bedstefader aldrig Du til Fader, og ofte træffer man paa stive Vendinger som: „Vil De bringe min Datter en Hilsen“, eller: „Hvis det passer Dem at besvare mig et Spørgsmaal“ osv.

Mine Forældres Ægteskab varede kun elleve Aar, og vi var for smaa til at have Forstaaelse af deres Samliv; men det Indtryk, som man faar af Brevene fra den Tid, gør det ganske klart, at den Tillid og Beundring, de har havt for hinanden i Forlovelsesperioden, voxer sig stærkere gennem Aarene, og den overstrømmende Forelskelse udvikler sig til en trofast og inderlig Kærlighed, som bar dem op over Bekymringer og Sorger.

De havde deres Kampe og alvorlige Tider. Moders forkælede Barnagtighed blev undertiden den alvorlige, arbejdsomme Mand for meget, og han skriver strængt og bestemt, hvilket virker stærkt paa hendes fine, modtagelige Sind; ligeledes mærker man, hvorledes den Rosenske Fordringsfuldhed til huslig Dygtighed, som jeg før omtalte, piner hende stærkt til Tider og gør hende modløs og bedrøvet, — men det sidste Brev i 1864 aander den samme trofaste Kærlighed, den samme Læng-

sel og urokkelige Tillid, som man læser i de allerførste Linier, skrevne i Ungdommens Begejstring.

„Jeg lever kun, naar jeg er sammen med Dig,“ skriver Moder 1862, og i et andet Brev: „Skulde jeg nogensinde blive tilbage paa denne Jord uden Dig, den Tanke kan jeg ikke fatte — men det maa vi overlade til Guds Villie, han véd, hvad der er bedst“. — „Maatte jeg kun være, som Gud og Du vil have mig“. Faders Breve viser ogsaa, at han har beundret og været lykkelig over sin smukke, unge Hustru, han bruger mange Kæle- navne og skriver for det meste saa mildt og kærligt, at man saa godt forstaar, at hun elsker ham, som hun gør. Hvor mangen Ægtemand skriver efter flere Aars Ægteskab til sin Hustru, da hun spørger ham, om hun maa tage Del i et stort Hofbal, medens hun er i Besøg i Kjøbenhavn hos Forældrene, og han er blevet tilbage i Kiel for at passe sine Forretninger: „Ja, min Ven, tag Du paa Bal, tag Din allerfineste Kjole paa, og gør Dig saa smuk som mulig, og naar alle Beundrerne flokkes om Dig, saa tænk paa Din gamle Mand, som saa gerne var imellem dem!“

Engang har Moder skrevet, da hun ventede et Barn, at hun ønsker saa inderligt, at det kun maa ligne ham i Alt. — Fader svarer: „Nej min *Franz*, naar vore Børn blot maa faa Din smukke, rene Natur, er de godt hjulpne“. Hver eneste Dag skriver hun til ham, naar de er adskilte; altid tæller hun Dage og Timer, til han kommer, og tænker kun paa at glæde ham og gøre ham tilpas.

Rørende er hendes Breve til ham under Krigen, man kan se, hvorledes hun bestandig tænker paa at opmuntre ham, og de er fulde af de fornøjeligste og livligste Skildringer af alt, hvad hun oplever; den mindste Ting vedrørende Børneflokket fortæller hun saa morsomt og naturligt, at disse lyse, kærlige Breve maa have gjort ham inderlig godt. Det var en skrækkelig Vinter for hende, der sad i den uhyggelige Lejlighed paa Østerbro med al sin Længsel og Angst, men ikke en Klage plager hun ham med, hun er hans gode Kammerat, som paa sin Vis deler hans Sorger og Bekymringer, og Fader paaskønner og forstaaer det; han viser hende Tillid og udtaler sig frit og uforbeholdent om de fortvivlede Krigsforhold.

Fra vi var smaa lærte Moder os at elske og se op til Fader; hun benyttede enhver Lejlighed til at indprente os, at vi havde haft en Fader, som var tapper og fædrelandskærlig, saa dygtig, saa ædel og rettænkende, at vi skyldte ham at blive til noget i Verden; hun talte aldrig til os Børn om, hvor inderligt de to havde været knyttet til hinanden, men hun viste os det i utallige Smaa-træk, som vi nu, naar vi ser tilbage paa hendes Liv, langt bedre forstaaer og erkender.

Sommeren efter Faders Død blev Moder i Kjøbenhavn; hun kunde vel ikke overtale sig selv til at forlade Faders Grav. Hver eneste Aften, mindes jeg, gik hun med os større Børn ud til Holmens Kirkegaard, hvor hun paa Gravstedet havde ladet hensætte en lille Bænk, hvor vi sad og saa

paa Aftenhimlen, medens Kirkeklokkerne ringede til Solnedgang. Disse stille Aftentimer prægede sig dybt i vore Hjærter; der var over dem en Stilhed og Fred, som vi Børn forstod, skøndt vi var smaa. Efter at vi om Efteraaret var flyttet ind til Amaliegade, holdt de regelmæssige Vandringer til Graven op, men jeg husker, at vi hele min Barndom meget ofte gik derud og bragte Blomster og Kranse med; Kransene lærte vi tidligt at binde; thi Moder holdt af, at vi gjorde alting selv.

Moder var, som hun selv skriver, lykkelig over at forlade den uhyggelige Lejlighed paa Østerbro, hvor hun havde oplevet sine tungeste Timer, og flytte ind til den smukke, gamle Gaard i Amaliegade. Det var et stort Held, at hun havde fundet en saa udmærket Lejlighed, hvor vi Børn frit kunde tumle om og føre en Tilværelse næsten som paa Landet. Gaarden ejedes af den nuværende Lehns greve *Raben-Levetzau's* Fader, og hele Forhuset blev beboet af Familien, men kun for de tre Maaneder, den øvrige Tid af Aaret boede vi alene i Mellembygningen. Vi lærte hurtigt at elske denne gammeldags hyggelige Bolig, hvis Vinduer til den ene Side vendte ud til den inderste Gaard, hvor flere smukke, grønne Træer og Indblikket i Palaishaven fik en til at glemme, at man var midt i Kjøbenhavn. Igennem en lav Staldbygning havde vi Adgang til en ret anselig Have med gode Frugttræer, af hvilke navnlig et herligt Kejserinde-Pæretræ og et Gravensten-

Æbletræ staar i min Erindring som noget vidunderligt. En Ulempe havde dog denne Have, som ikke generede os Børn saa meget som Moder; den vendte nemlig ud til Dampmøllen i Bredgade, og Følgen deraf var, at et tykt, fedtet Lag af Kulstøv bedækkede alt, hvad der var i Haven. Det var ganske mærkeligt at se Frugten paa Træerne være ligesom overtrukket med et Slør af Sort, som naturligtvis overførtes paa Mund og Hænder, naar den spistes. Havde vi klatret i Træerne eller opholdt os paa vort Yndlingssted, Plankeværket, der adskilte Haven fra Dampmøllen, og hvorfra man havde en morsom Udsigt til Maskinerne i Fabrikken, kom vi gerne op til Moder i en mindre tiltalende Tilstand, og det var ingen let Sag at fjerne det sorte Kulstøv fra os selv og vore Klæder.

Den Have lever endnu i manges Erindring, thi selv efter at vi alle var voxne, var den om Sommeren Samlingssted for vore Venner og Bekendte, og mange Saltebrød og Spil Pind er leget i Gaard og Have af en glad Ungdom. Der har ogsaa lydt glade Sange imellem de gamle kulstøvede Træer og Buske, thi Moder elskede at høre Ungdommen synge. Var det stille Sommeraftener, havde vi Lampe i Lysthuset, og Theen blev drukket dernede, og saa afløste den ene Fædrelandssang den anden til sent paa Aftenen, medens Møllersvendene ofte sad lyttende i Vinduerne.

Huset var ogsaa hyggeligt. Indgangen var i Porten gennem en lav Dør, som førte ind til Trappen, hvor en stor gammel jernbeslaet Kiste havde

Plads lige indenfor; den Kiste elskede vi Børn at sidde paa, derfor husker jeg den saa tydeligt. Trappen var lige saa hjemlig for os som Stuerne, vi legede der baade Vinter og Sommer, thi Ængstelse for Forkølelse kendte Moder ikke, og vi har tilbragt Timer uden Overtøj paa den iskolde Trappegang, selv naar Frostene dækkede Ruderne med Isblomster. En stor Sjældenhed fandtes i den største af Stuerne, idet Væggene i Stedet for Tappeter havde Oliemalerier, der forestillede Hyrdescener i Watteau-Stil, rørende Hyrdinder med udstrakte Arme dansede yndefuldt til søde smaa Hyrdedrenge Fløjtespil; det var noget for Barnefantasiens; jeg véd ikke hvor mange Eventyr og Historier man lavede med dem som Hovedpersoner. Der var noget mere end almindeligt over denne gamle Mellembygning, den syntes at gemme paa mange Hemmeligheder. Engang, hed det sig, havde Struensee boet der, og at der under Palais-muren og Haven var en hemmelig Gang, som førte hen til Dronning Caroline Mathildes Værelser. Vi havde et Rum under Trappen, hvor Kulene blev opbevarede; dér mente vi, Nedgangen maatte findes — men vi fandt den aldrig!

De første Aar boede Bedstemoder *Viborg* sammen med os, hun havde de to venligste Værelser ud til Baggaarden; jeg husker, at hun trods de smukke Træer, der næsten strakte Grenene ind ad Vinduerne, alligevel flyttede paa Landet om Sommeren, den ene Sommer ud paa gamle Kongevej og de andre ud til Kastelsvejen, saa landligt

var der dengang; jeg husker da godt, at vi Børn betragtede det som en Skovtur og var henrykte, naar Moder tog os med paa Besøg hos hende.

I December 1867 døde Bedstemoder, og Aaret efter Grossmutter, som vi altid kaldte Faders Moder. Det maa have været svært for Moder at miste de to kære gamle Mennesker, og maaske sværest, da hendes Svigermoder døde; thi hende kunde hun bedst tale med om Fader, og hun havde ogsaa mere Forstaaelse for Børneopdragelse og kunde hjælpe Moder med gode Raad.

Den tyske Barnekone *Karstedt* blev hos os, til min yngste Søster var fem Aar; til hende overlod Moder os trygt, hun var et udmærket Menneske, alvorlig og rettænkende og umaadelig bestemt; vi vovede ikke at kny, naar *Karstedt* havde sagt noget; hun maa have været Moder en mageløs Støtte, thi jeg husker hende baade i Køkken og Barnestue, altid virksom og altid med et Øje paa hver Finger. Da hun rejste tilbage til sit Hjem i Lübeck tog Moder sig en hel Del mere af os, og det blev hun ved med hele vor Barndom. Forkælede blev vi sandelig ikke, det var ubegribeligt, hvor fornuftig Moder, som selv havde faaet den mest forvante Opdragelse, var overfor os. Der var ikke Tale om at vi Børn fik det samme at spise som de Ældre. Paalæg paa Smørrebrød var saa ukendt for os, at jeg mindes, at vor Lærerinde, som spiste Frokost med os, gav os sine Osteskorper, og dem flyttede vi fra det ene Stykke Smørrebrød til det andet, fordi vi saa syntes, at Brødet smagte af

Osten. Klæder var vi ogsaa meget nøjsomme med, jeg husker, at jeg maatte gaa i Selskab med en Kjole, hvorpaa min Moder resolut havde lagt et Læg midt paa Maven, fordi jeg der havde faaet en Plet; dengang havde man ganske glat Forbrede, og jeg saa til min Sorg og Krænkelse de Smil, som det ulyksalige Læg fremkaldte; den forhadte Kjole maatte jeg gaa med som bedste Kjole i lang Tid. Jeg troer ogsaa, at vi sjældent havde Overtøj, som passede, thi Moder købte det altid saa stort og rigeligt, for at vi kunde voxe i det, at det gerne blev slidt op, før det virkelig kom til at passe. Moder var selv ikke forfængelig, og anvendte ikke meget paa Klæder, som hun heller ikke talte om, derimod havde hun lige til hun blev gammel en lille Svaghed for sit Haar. Det var ogsaa sjældent smukt, brunt, blankt og krøllet, da hun var yngre, og saa sølvblankt, da hun blev gammel; det var hendes Glæde, hver Gang vi beundrede det, naar vi redte det.

Lediggang hadede hun. Saa hun os blot et Øjeblik hængende paa en Stol, blev hun vred og sagde bestemt „enten skal Du lege eller bestille noget“. Om Aftenen læste hun gerne højt, og saa maatte vi alle være beskæftigede, selv Drengene satte hun i Arbejde med lidt Snitteri; de smaa Fyre sad og pindede Cigarkasser op, som blev bundet sammen i Bundter og foræret bort til Jul. Selv var hun flittig og utrolig opfindsom med alle Slags Haandarbejder; hun kunde anvende den mindste Silkeklud eller Fløjelslap, og hun var en ren Mester i

at sy Dukker af Klude; de morsomste Ansigter forfærdigede hun af blegrødt Flonel; og det er ikke faa Børn, hun har glædet med sine praktiske holdbare Bagersvende, Skorstensfejere eller andre morsomme Dukker. Lige til den sidste Jul før hun døde, syede og broderede hun nydelige Ting til gode Venner og os Børn.

Husholdningen overlod Moder tidligt til min ældste Søster, jeg troer, hun ofte følte sig træt og var glad ved at slippe huslige Besværligheder; maaske var det ogsaa, fordi hun ved sine egne Genvordigheder som nygift havde faaet et aabent Øje for Nødvendigheden af at forstaa sig paa at føre et Hus og hjælpe sig selv. Af Naturen flittig og praktisk følte hun det som en Forpligtelse at spare os for de Sorger, hun havde gennemgaaet i saa Henseende, og vi maatte tidligt baade stryge, sy vore Kjoler og tage Del i alle mulige praktiske Arbejder, hvilket vi senere i Livet har takket vor kloge Moder hjærteligt for.

Det var en stille, rolig Barndom, vi havde; uagtet vi boede i den store By, kom vi sjældent i Selskaber eller paa Børneballe, men var meget lykkelige imellem os selv, og Moder var altid med os. Selv gik hun kun lidt ud, og hændte det, at hun var bedt i Middagsselskab, kom hun, naar det var i Nærheden, altid et lille Løb hjem efter Middagen for at se til os.

Da vi voxede til, var det egentlig Sønnerne, Moder beskæftigede sig mest med. Hun havde det inderligste Ønske om at knytte dem til Hjemmet,

da hun syntes, det var saa vigtigt for deres Udvikling. Det lykkedes hende ogsaa, thi Brødrene fandt, at intet Sted var der saa fornøjeligt og rart som hjemme, og Kammeraterne lærte hurtigt det samme.

Traktementet var aldrig stort, men velkomne var alle, og derfor var der gerne en stor Kreds Ungdom om Thebordet, hvor der aldrig var Mangel paa Hvedetvebakker og Smør. Søndag Middag bestod Retterne altid af Suppe og Steg og lidt Dessert; men de Stege, der kom paa Bordet, var ikke smaa, og de forsvandt alligevel som Dug for Solen. Naar Vejret ikke var til Haveglæderne, blev der spillet Kort, og Moder spillede altid med de unge Mennesker, hun var saa fornøjelig og ungdommelig, at det i Stedet for at hæmme Glæden tværtimod forøgede den; jeg troer, det havde været dem en stor Skuffelse, om Majorinden ikke havde spillet med.

Saaledes gik Aarene; hele 24 lange Aar levede vi i den kære, gamle Mellembygning, og jeg troer, Moder var saa lykkelig dér, som hun kunde være med sit store Savn. Penge havde Moder aldrig havt Begreb om at raade med; som Barn fik hun, hvad hun vilde, og som gift sørgede Fader for at holde Styr paa dem; derfor lærte hun aldrig den Kunst at være sparsommelig, og da Midlerne ikke var overdrevne store til de mange Krav, som 6 Børns Opdragelse stillede, blev den store Omgangskres for kostbar, og vi indsaa, at der maatte tages Reb i Sejlene. Blive i Byen og indskrænke

os dér var aldeles haabløst, da Moders Gæstfrihed vilde have flyttet med som Nissen, hvor vi var kommet til at bo indenfor Byens Volde; nej der var ikke andet at gøre end forlade Kjøbenhavn helt og flytte paa Landet. Mærkelig nok fandt vi strax en udmærket passende Bolig ovre paa Lolland i den yndigt beliggende Færgegaard ved Guldborgsund. Stakkels Moder, det var meget svært for hende at løsrive sig fra Byen; hun var lige til sin sidste Stund en rigtig Kjøbenhavner og lærte aldrig at holde af Landet. Jeg troer hendes bestandige Længsel var at ende sine Dage i Kjøbenhavn, hvor hendes Vugge havde staaet, og hvor Faders Grav var. Hun var saa bedrøvet og mismodig over den store Forandring, at hun med Glæde overlod Ordningen og Flytningen af det hele til os Døtre og tog til min Onkel paa Christianssæde, hvor hun blev, til det nye Hjem var færdigt. Da hun en smuk, solvarm Dag i Maj Maaned kom til Færgegaarden og fandt alt ordnet hyggeligt og godt, forsonedes hun noget, men som sagt, Glæden over Livet paa Landet følte hun aldrig, hun forstod sig ikke det mindste paa det, der vedrørte Skov og Mark, kendte ikke Forskel paa Havre og Hvede eller paa hvad, der voxede vildt eller var plantet. Det sidste havde nær bragt hende i stor Forlegenhed. Det hændte, medens vi var Børn og en Sommer boede i Vedbæk, at Moder en Dag var med os i Skoven, og der fik Øje paa nogle nydelige, smaa Grantræer, der var som skabte til at plantes i Urtepotte og blive brugte til Juletræer. Vi Børn

FRU von ROSEN
Fotografi fra omkr. 1890

var begejstrede for Ideen, og vi valgte og vragede imellem de pæne, smaa Træer, til vi havde fundet dem, vi syntes om. Belæssede hver med sit vordende Juletræ vandrede vi henrykte hjem. Vor gamle Vært stod i Haven, da vi med Moder i Spidsen viste ham vort dejlige Fund. „Kors bevares!“ udbød den forfærdede Gamle, „I kommer alle i Slaveriet, det er det reneste Tyveri“. Vi blev umaadelig betattede, Moder ikke mindst, de Smaa stak i at tude og kastede deres Træer fra sig med Rædsel, og vi større Børn saa modfaldne paa vor stakkels skyldbetyngede Moder. Resultatet blev efter en kort Raadslagning, at vi gravede Tyvekosterne ned, Moder kunde ikke finde udaf, hvorledes hun skulde gøre det godt paa anden Maade. Saaledes havde hun ikke Spor af Forstaaelse af det, som giver Landlivet Interesse. Skønheder i Naturen glædede hun sig over, og hun elskede den dejlige Udsigt over Guldborgsund og de stille Sommeraftener, naar vi kunde sidde udenfor Huset, hvor hun havde sin lille Glasveranda, som min yngste Søster hver Sommer saa sindrigt satte op af de dobbelte Vinduer fra sin Stue, og som hun lavede Tag over af den vilde Vin foran Huset og beplantede med Nasturcier og lyserøde Pelargonier; dér holdt hun af at sidde i sin Kurvestol og se ud paa det blanke Vand med alle de mange smaa og store Sejlere, og paa den venlige By paa den anden Side, hvor Aftensolen tændte straalende Lys i Vinduerne. Eller sad hun i det varme Solskin om Eftermid-

dagen, og gode Venner og Naboer, sommetider et helt stort Selskab, kom kørende og drak The med os, saa følte hun sig lykkelig og glemte Kjøbenhavn. Men naar Efteraaret kom, og Stormene begyndte at hyle omkring Huset og Regnen piskede paa Ruderne, saa kneb det med Humøret. Hun hadede at høre Blæsten, hun kunde se saa forpint og ængstelig ud, naar Vinden ruskede i Vinduerne eller peb i Skorstenene, saadanne Dage blev hende en ligefrem Lidelse; naar saa Rotterne, der gerne kom sammen med Kulden, tilmed begyndte at gnave under Gulvene eller løbe Væddeløb paa Loftet over vore Hoveder, var der intet at stille op med hende, især de senere Aar; saa gik hun helst i Seng, medens hun skældte Færgegaarden ud det bedste hun kunde.

Som Aarene gik færdedes Moder mindre og mindre omkring; de sidste Aar gik hun aldrig uden Støtte ned ad Trappen og helst ikke i Stuerne, hun tog ogsaa sjældent ud, kun et Par Gange om Aaret i Besøg for nogle Uger hos nogle af hendes trofaste Venner, der boede i Nærheden. Disse Besøg lavede hende op, og skøndt hun hver Gang, naar hun kom hjem, paa det bestemteste paastod, at nu havde det været sidste Gang, nu duede hun ikke mere til at besøge nogen, var hun der dog hvert Aar, lige indtil den sidste Jul, hun levede. Moder var en velkommen Gæst, hvor hun kom; hun bevarede sin Aandsfriskhed og Livlighed til hun døde, og var altid sød og indtagende med sin lidt forkælede Barnagtighed, som hun aldrig

lagde Skjul paa. Hun elskede at blive forkælet, og derfor forvænte alle Mennesker hende, og ikke mindst hendes Børn; sjældent troer jeg, er en Moder passet med større Omhu, Opofrelse og Kærlighed end den, mine to Søstre, som levede sammen med hende, viste hende, og hun tog med Glæde imod den; det var hendes store Charme, hvor underligt det lyder, men det var saa selvfølgelig for hende, at de opofrede sig for hende, hun oplevede ligesom sin Barndom om igen, hvor alt drejede sig om hende. — Kære, gamle Moder, hvor vilde jeg gerne se hendes pudsige, skælmske Ansigt igen, naar hun havde opnaaet det, hun vilde, hvilket sommetider var ret barnagtigt. Der var saadan en mærkelig Blanding i hendes Natur; ved Siden af den dybeste Alvor, den inderligste Trofasthed og de ædlest Følelser var hun saa letsindet, naiv og barnlig, at man ofte ikke forstod, at hun havde baaret et Livs tunge Byrder; hun kunde more sig og glæde sig over Smaating og de ubetydeligste Overtaskelser, hun gav næsten alt bort med selvforglemmende Ædelmodighed, men hun havde ogsaa den elskværdige Egenskab at kunne tage imod Gaver. Derfor elskede ethvert lille Barn i vor Nærhed den gamle Majorinde, fordi hun, naar de kom med deres smaa Buketter, tog imod dem med samme Ynde og ægte Taknemmelighed, som var det betydelige Ting. I det Hele taget, hvad der prægede hendes Natur saa fuldt og helt, var hendes ubestikkelige Ægthed; hun var, som hun var, og det var lige

meget, hvem hun var sammen med, lidt fordringsfuld og forkælet, men tillige saa ungpigeagtig ren og uskyldig, saa fri for Smaalighed og Nysgerrighed; jeg troer virkelig, jeg aldrig har hørt min Moder gentage en Sladderhistorie. En forbausende Hukommelse havde hun for alt, hvad hun havde lært, vi behøvede aldrig at slaa op i et Lexikon, naar vi havde Moder, hun vidste gerne Besked og behøvede sjældent at tænke sig om. Alt det saa vi, men hendes dybe Sjæleliv kom hun ikke frem med, hendes store, trofaste Kærlighed til den Mand, hun mistede i sin Ungdom, den gemte hun hos sig selv, og den kan jeg, som jeg før har sagt, nu forstaa i hele sin Skønhed. Moder blev ramt af store Sorger de sidste Aar, hun levede, og vi kunde undertiden tænke, naar vi saa hendes stille, fattede Maade at tage de mest rystende Efterretninger paa, at hun var gammel og ikke mere følte saa stærkt. Men saa kom der enkelte Øjeblikke, hvor hele hendes Sorg og Smerte glimtede frem, og vi forstod, at hun grublede over den og gemte den hos sig selv, ligesom sin store Livssorg, som hun aldrig havde talt om. Saa ung Moder var, da hun blev Enke, lagde hun aldrig Sorgen for Fader, hun klædte sig bestandig i graat eller sort, og hun holdt paa, saa længe hun havde noget at sige over os, at vi aldrig tog Del i nogen Selskabelighed den 18de April, Faders Dødsdag — men først i de to, tre sidste Aar talte hun om, hvorledes hun oplevede de Dage igen i Erindringen. Nu sidste Vinter kunde hun flere Gange i Januar

DEN GAMLE MAJORINDE SPILLER SKAK MED DATTEREN NELLY

Fotografi fra 1910

Maaned udbryde med ligefrem Fortvivelse i Stemmen: „Ak, nu kommer den skrækkelige Tid igen, hvorledes skal jeg overleve den“. „Find mig Faders Brev, som han skrev idag“, sagde hun en anden Dag, og saa tog hun det imellem de gamle rystende Hænder, — om hun læste det, ved jeg ikke, hun kendte vist Indholdet udenad. Om sin Hals bar hun altid i en Snor en lille Skindpose, som indeholdt Faders Ring, en Lok af hans Haar i en Guldmedaillon og den Kugle, som havde ramt ham; den lille dyrebare Pose fulgte hende i Graven. Hvor har vi mange Gang let ad hendes Tordenpose, som hun kaldte en ganske tarvelig graa Lærreds Pose, som hun selv havde syet sig, og som hun øjeblikkelig forlangte taget frem, naar den fjerneste Torden lod sig høre, og hun var ikke glad, før en af os tog den om Halsen, til hvilket Brug hun havde syet en Rem i den; i denne Pose fandtes kun Erindringer og Breve fra Fader.

Moder kom ikke dette Aar til at genopleve den sørgelige Tid. De sidste 8 Dage hun levede, var vi tre Søstre hos hende, og hun vilde helst have en af os siddende ved Siden af sig for at holde hende i Haanden. Hun var saa ubeskrivelig rørende — hun spøjte lige til den sidste Morgen, sagde smaa Digte frem fra sin Ungdom, og klappede os paa Hænderne med et taknemmeligt og lykkeligt Smil, medens hun sagde: „Hvor har jeg det godt med jer Tre“. — Hun var den sidste Dag endnu saa glad over at se flere af vore gode Venner; de sagde hende ikke, at de tog Afsked

med hende, men hun fulgte dem med sine gode, milde Øjne, til de var ude af Døren, maaske tænkte hun det selv. Saa kom Døden og hentede hende den 10de Februar om Morgenen, medens hun sov; kun et Par Suk — saa sank Hovedet ned, og det var forbi. Der var en velsignet Fred over Dødslejet, saa Sorgen fik ikke Lov til at raade. Hun rejste jo til Guds evige Rige, som der staar i den Salme, hun hver Aften vilde have læst for sig, rejste for at mødes med den Mand, som hun sidst havde set staa ensom paa Stranden den raa-kolde Decemberdag, da hun med bange Anelser i Hjærtet og taareblændet Blik langsomt fjernedes fra ham.

Vi stillede Kisten under Faders Maleri, den unge Mand og den gamle Kone — hun saa nok gammel ud; men det var, som om jeg saa hende forvandlet til den unge Kvinde, der passede sammen med ham.

Der var Fred over hendes Død, og Fred over den klare, milde Dag, da vi førte hende fra Hjemmet — Kisten bedækket med Kranse fra hendes mange gode, trofaste Venner — *den gamle Majorinde fra Færgegaarden*, som hun kaldtes af alle — der var Sorg i manges Hjærter, og det var en trofast Skare som fulgte hende til Banegaarden. De fattigste af Beboerne omkring os havde bidraget til den smukke Krans, paa hvis Baand var skrevet: „Fra Venner i Sundby“.

Til Kjøbenhavn blev Kisten bragt, selv kom hun der aldrig mere i levende Live, men hendes

Længsler Maal i Byen var vel den kære Grav, og der blev hun bragt til Hvile under et Blomsterflor, som midt om Sommeren. Nu hviler hun Side om Side med den Mand hun længtes efter, og vi bevare Mindet med den inderligste Taknæmmelighed om den elskelige Moder, som lærte os at beundre og se op til vor tapre Fader, som blev os berøvet saa tidligt.

E. R.

REGISTER

- Adler, Anna Maria (Nancy), 43 f. — Johan Gunder, Gehkonfraad, 43 f.
- Alexandra, Dronning af England, 81.
- Andersen, H. C., Digter, 29 ff.
- Baggesen, Aug., Digter, 9 f., 14. — Aug., Genmaj., 10.
- Balle, Fr. Severine, 10 f.
- Bang, Ole, Læge, Prof., 67 f.
- Barbieri, ital. Sanger, 35 f.
- Benzon, Carl Ludv. Ad., Kmhr. Overpræs., 33. — Georgette, f. de Falsen, 33.
- Berg, Cath., f. Steen, 44. — Hans Henr., Viceguvernør, 44. — Walther, 44 f.
- Berner-Schilden, Baron, 73.
- Blixen-Finecke, Augusta, f. Prinsesse af Hessen, 73. — Baron, 73.
- Blom, norsk Student, 27.
- Brun, Frederikke, f. Münter, 40. — I. C. C., Gehkonfraad, 40.
- Buchwald, Anna Carol. Jac., f. Colbjørnsen, 23 f. — Ditlev, Prmltn., 24.
- Buntzen, Heinr., Prof., Maler, 32 f.
- Bülow, Frants Christ., Genmaj., 7. — Sophie Eleo., f. Baronesse Selby, 7.
- Carl, Hertug af Slesv.-Holst.-Sønderb.-Glückborg, 81.
- Caroline, Prinsesse af Danmark, 82.
- Caroline Amalie, Dronning af Danmark, 24, 63, 73, 93.
- Charlotte Fr., Prinsesse af Mecklenburg, 24.
- Christian VIII, Konge af Danmark, 24.
- Christian IX, Konge af Danmark, 73.
- Cold, Chr. M. T., Gehkonfraad, 43. — Frederikke Marie, 43.
- Dahlerup, Læge, Prof., 67.
- Drewsen, Ad. Ludv., Konfraad, 38.
- de Falsen, Augusta Alex., f. Christmas, 41. — Cecilie

- Cath., f. Høyer, 41. — Enevold, Kapt., 41. — Jørgen Conr., Adm., 41 f., 46, 49. — Jørgine Elisab., f. Rosenkrantz, 41.
- Fedderson, Etatsr., 25. — Student, 25 f.
- Ferdinand, Prins af Danmark, 69, 82.
- Fogh, Doroth. Cath., f. Schrøder, 4. — Elisab. Doroth. 4. — Lars, Assistenshusforv., 4.
- Frederik VI, Konge af Danmark, 7, 25.
- Friis, Inspektør, 36. — Jfr., 36 f.
- Frimodt, Præst, 5.
- Fullendorff, Barne pige, 75.
- Funck, Køkkenmester, 21.
- Gertner, Joh. Vilh., Prof., Maler, 27 f.
- Glückstadt, Etatsr., 18.
- Good, Caroline, 31 f. — Marie Anne, f. Duntzfeldt, 31 f.
- Grundtvig, Frederik, 74. — N. F. S., Biskop, 74.
- Gyllembourg, Thomasine, f. Buntzen, 37.
- Hagen, Amalie, f. Price, 33. — Chr. A., Korpslæge, 33.
- Hedemann, Frederikke Louise, f. Høyer, 42. — Joh. Christ., Kapt., 42. — Margr. Wilh., 42.
- Heiberg, Johanne Louise, Skuesp., 34 f., 37.
- Holm, Charl. Am., f. Fogh, 5. — Ludv. Fr. Præst, 5.
- Holmberg, sv. Student, 27.
- Høyer, Chr. Fr., Præst, 43. — Dorothea, f. Thulstrup, 43. — Francisca, 43.
- Jane, Kokkepige, 39 f.
- Jette, Stuepige, 39 f.
- Karstedt, Barne pige, 88, 92, 124.
- Kauffmann, H. A. T., Oberst, 88.
- Knorring, Erik Oscar, sv. Obltn., 29.
- Kühl, Mdm., Dekorator, 21.
- Leidig, Hermann, pr. Underoff., 99 f.
- Mads, Oppasser, 70 f.
- Malling, Ove, Konfraad, 3.
- Maren, Barne pige, 68 ff., 73, 75.
- Meidell, Christ. Pritzier, Obltn., 4 f. — Ditmar. Redaktør, 6. — Hjalmar, Sømand, 6. — Laurentine Chr. Cath., f. Fogh, 4 f.
- de Meza, Gen., 88.
- Molbeck, Chr., Prof., 56 f.
- Murphy, Edouard Falkner, Kmhr., 45 f.
- Müller, Caroline Fr., f. Wrisberg, 26. — Diderik, Præst, 26. — Hans Nic. Herløv, Overlærer, 26. — Marie Doroth., f. Viborg, 26. — Niels Viborg, Prof., 26.
- Münter, Provst, 35.

- Oehlenschläger, Adam, 28 f.
— Francisca, f. Hedemann, 43. — Joh. Wolfg., Toldinsp. 43.
- Oxholm, Theo. Smidt, Præst, 32.
- Paulli, Aug. Wilh., Genkonsul, 40. — Emilie Fr., f. Brun, 40.
- Peter, Tjener, 19, 39 f.
du Plat, Elisab. Cath., f. v. Scholten, 85 f. — Peter Henr. Claude, Gen., 85 f., 111.
- Price, James, Artist, 33. — Rosette Carol., f. Lewin, 33.
- Ressel, F. Overlæge, 103.
- Reuss, Prins 64, 100—104.
- v. Rosen, Alfred, Gehraad, 94, 100, — Carl Fr. Herm., Toldassist., 81. — Carl Ludv., Kmhr., Amtm., 50 ff, 55 ff., 63, 114 f. — Charl. Ulr. Marie, 54, 91. — Dorothe. Charl. Hermine, Kammerfrøken, 51 f., 54, 93. — Ellen Charl. Dorothe., Priorinde, II, 81, 106—135. — Fr. Hofjægerm., 54. — Herm. Wilh., Forp., 98, 110 f., 128. — Joh. Adam Fr., Forp., 81. — Jacob Ed. Oberst, 89. — Jonas Elias Gottl., Landraad, 58, 90. — Marię Sophie Henr., Klosterdame, 74. — Marie Sophie, f. Decker, 50 ff, 55, 63, 66, 91. — Nelly, Klosterdame, 81, 87, 113 f., 129. — Niels 69, 80. — Sigismund Carl Ludv., Major, 50—135. — Sophus Ant. Gottl. Carl, Overpræs., 51, 64 f., 91. — Wilh. Carl, Kapt., Direkt., 67, 74, 80 98.
- Rosenkilde, Chr. Niemann, 72.
- Rosenkrantz, Carol. Vilh., Baronesse, f. de Falsen, 42. — Iver Holger, Baron, Gesandt, 42. — Niels Preben, Baron, Amtm., 42.
- Rohde, Andr. Bjørn, Konfræd, 18.
- de St. Aubain, Carl (Carl Bernhard), Forf., 49.
- Scholten, Casimir Wilh., Gen., 85.
- Schou, Ernst Fr., Major, 86, 91, 100 f.
- Schiøtt, Heinr. Aug. Geo., Prof., Maler, 29.
- Schøller, Magd. Dorothe., 83 f. Th. Geo., Gen., 77, 83 f.
- Stampe, Henr., Baron, 38. — Jonna, f. Drewsen, 38.
- Steinmann, Peter Fr., Gen., 83, 85.
- Sten, norsk Student, 27.
- Sylow, Cordelia Blanca, Lærerinde. 32. — Edv. Justitsr., 32.
- Trepka, Chr. Fr., Genltn., 20.

- Weyse, Komponist, 9, 11 ff.
 Wilhelmine, Prinsesse af Danmark, 81 f.
 Viborg, Christence Cath., f. Müller, 1. — Hansigne Henr., f. Fogh, 4—87, 117, 123 f. — Niels, Departementschef, 1—86, 117 f. — Søren Christ., Skolelærer, 1 ff.
- Wrisberg, Birg. Joh., f. Grove, 22 f. — Carl Fr. Grove, Kommandør, 23. — Gerh. Fr. Vilh., Adm., 23. — Joh. Peter Vilh., Skibsfører, 23. — Philip Vilh., 22 f.
 Zahrtmann, Adm., 56 f.
 Zytphen-Adeler, Lehnsbaron, 73.
 Ørsted, Hans Chr., 44.
-

